

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM

**TÜRKİYE VE SURİYE MİLLETLERARASI TAHKİM
KANUNLARININ KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASİR MAARAVİ

GAZİANTEP
KASIM 2019

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM

**TÜRKİYE VE SURİYE MİLLETLERARASI TAHKİM KANUNLARININ
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASİR MAARAVİ

TEZ DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYE. ABDULLAH ERDOĞAN

GAZİANTEP
KASIM 2019

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI

**Türkiye ve Suriye Milletlerarası Tahkim Kanunlarının Karşılaştırmalı Olarak
İncelenmesi**
Yasir MAARAVİ

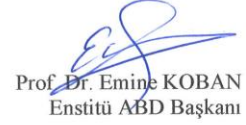
Tez Savunma Tarihi: 13.12.2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Erol ERKAN
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylanm.

Prof. Dr. Emine KOBAN
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi. Abdullah ERDOĞAN
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

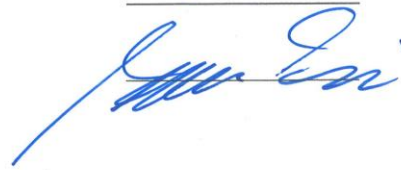
Jüri Üyeleri:
(Unvanı, Adı ve SOYADI)

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERDOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi Hakan CİNDEMİR

Doç. Dr. Mehmet ŞENTÜRK

İmzası

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

13. 12 .2019

Yasir MARRAWI

ÖZ

TÜRKİYE VE SURİYE MİLLETLERARASI TAHKİM KANUNLARININ KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

YASİR Maaravi

Yüksek Lisans Tezi, Kamu Hukuku ABD

Tez danışmanı Yrd. Doç. Dr. Abdullah Erdoğan

Gaziantep Kasım 2019, 85 Sayfa

Uyuşmazlıkların çözümünde yasal bir yol olarak Milletlerarası ticari tahkim, ülkeler arasındaki, özellikle komşu ülkeler arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Bu araştırmada Suriye ve Türkiye'deki uluslararası ticari tahkim hukuku arasında karşılaştırmalı bir çalışma yürütmektedir. Her iki ülkede de uluslararası ticari tahkim ile ilgili kanunların ne olduğunu ve bunların her birinin tahkim anlaşması ile ilgili hükümleri ve tahkim şartlarını ve usullerini ve nihai tahkim kararına verilen itirazları ve bunların her birinde nihai tahkim kararının uygulanmasına ilişkin prosedürleri nasıl ele aldığımızı göstermektedir. Bu araştırma, İki ülkenin kanununun arasındaki farklılık ve benzerlikleri belirtleyerek yapılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Tahkim, Milletlerarası Tahkim, Tahkim Sözleşmesi, Tahkim kararı.

ABSTRACT

COMPARATIVE INVESTIGATION OF TURKEY AND SYRIA INTERNATIONAL ARBITRATION LAW

YASİR Maaravi

Master Thesis, , Department of Public Law

Thesis Supervisor : Assist. Prof. Dr. Abdullah Erdoğan

Gaziantep November 2019, 85 Pages

International commercial arbitration as a legal way to settle disputes has played an important role in the development of trade relations between countries, especially between neighboring countries. This research is conducting a comparative study between international commercial arbitration law in Syria and Turkey. It shows what the laws of international commercial arbitration are in both countries, and the terms and procedures of each arbitration agreement and the arbitration clauses, and the objections to the final arbitration decision, and how we handle the procedures for implementing the final arbitration decision in each of them. This research is conducted by identifying the differences and similarities between the laws of the two countries.

Key Words: arbitration, Arbitration, International arbitration, Arbitration agreement, Arbitration decision.

ÖNSÖZ

Çalışmada bana her türlü desteği veren, değerli fikirleri ve katkılarıyla yardımcı olan saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERDOĞAN'a teşekkürü bir borç bilirim. Yine çalışma sürecinde bana yardımcı olan ve çalışmaya katkı sunan diğer hocalarıma gönülden teşekkür ederim.

Yasir MARRAWI

Gaziantep 2019

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
I. TEZİN AMACI, KONUSU VE ÖNEMİ.....	3
İKİNCİ BÖLÜM	6
ULULARARASI TİCARİ TAHKİME İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER VE YASALAR.....	6
I. SURİYE VE TÜRKİYE’DE MİLLETLERARASI TİCARİ TAHKİM HUKUKUNUN ORTAK YASAL KAYNAKLARI.....	6
A. Uluslararası Ticari Tahkimin Düzenlenmesi İçin Uluslararası Çabalar	6
B. SURİYE VE TÜRKİYE’DE TİCARİ TAHKİM HUKUKUNUN ORTAK YASALARI	9
II. SURİYE’DEKİ ULUSLARARASI TİCARİ TAHKİME İLİŞKİN YASA VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER.....	10
A. Suriye’deki Uluslararası Ticari Tahkime İlişkin Uluslararası Sözleşmeler... ..	10
B. Suriye’deki Ticari Tahkimi Düzenleyen Kanun	11
III. TÜRK HUKUKUNDA ULUSLARARASI TİCARİ TAHKİME İLİŞKİN YASALAR VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER.....	13
A. Türkiye’deki Uluslararası Ticari Tahkime İlişkin Uluslararası Sözleşmeler	13
B. Türkiye’deki Ticari Tahkimi Düzenleyen Kanun	14
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	16
UYGULAMALI ULUSLARARASI TİCARİ TAHKİM	16
I. ULUSLARARASI TİCARİ TAHKİM TANIMI VE UYGULAMA ŞARTLARI	16
A. Suriye Hukuk Sistemine Göre Uluslararası Ticari Tahkimin Tanımı ve Uygulama Şartları	17
B. Türkiye Hukuk Sistemine Göre Uluslararası Ticari Tahkimin Tanımı ve Uygulama Şartları	22
II. TAHKİM ANLAŞMASI	26
A. Suriye Hukuk Sistemine Göre Tahkim Anlaşması	26
B. Türkiye Hukuk Sistemine Göre Tahkim Anlaşması	30
III. TAHKİMDEKİ YARGILAMA İŞLEMLERİ (USULÜ)	31
A. Hakemlerin Atanması	32
2. Türkiye Hukuk sistemine Göre Hakemlerin Atanması	37
B. Tahkim Oturumları.....	40
C. Tahkim Kararı	51
DÖRTÜNCÜ BÖLÜM	63
TAHKİM KARARININ İNFAZI	63

I. SURIYE HUKUK SİSTEMİNE GÖRE TAHKİM KARARININ İNFAZI	63
II. TÜRKİYE HUKUK SİSTEMİNE GÖRE TAHKİM KARARININ İNFAZI ...	68
SONUÇ	76
KAYNAKLAR	82

KISALTMALAR

a.g.e.: Adı geçen eser

bkz.: Bakınız

c.: Cilt

CSID.: International Center for the Settlement of Investment Disputes

çev.: Çeviren

h.: Hicrî

haz.: Hazırlayan

HUMK.: Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu

m.: Madde

MÖHUK.: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

MTK.: Milletlerarası Tahkim Kanunu

ö.: Ölümü

s.: Sayfa

şrh.: Şerh Eden

tah.: Tahkik Eden

ty.: Tarihi yok

UNCITRAL Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu

Ünv.: Üniversite

vb.: Ve Benzerleri

vd.: Ve Diğerleri

vs.: Vesaire

yrs.: Yayın Yeri Yok

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Son yıllarda, gümrük engellerinin kaldırılması, sermayenin ve her türlü malın uluslararası alanlara aktarılması, milletlerarası ticari sözleşmelerin yapılması, kıtalar ötesi faaliyet gösteren şirketlerin kurulması, uluslararası kredi ve bankacılık işlemlerinin yapılabilmesinin yanında büyük teknolojik ve iletişim devrimlerinin gerçekleşmesi de ülkelerarası gerek elektronik gerekse doğrudan ticaret alanlarında büyük gelişmelerin yaşanmasına olanak hazırlamıştır.

Uluslararası ticari işlemlerin gerçekleştirilmesi esnasında güven temelli ilişkilerin de gerektirdiği gibi, işi engelleyebilecek ve ticari gelişmelerin ilerlemesine mâni olabilecek karşılıklı anlaşmazlıkların ivedilikle giderilmesi gerekmektedir.

Uluslararası ticaretin hususiyetine binaen güvenli olarak tüm ekonomik faaliyetlerin yapılabilmesi için kanuni bir zemine ihtiyaç vardır. Bu noktada, ticari tahkimin doğabilecek uluslararası ticari anlaşmazlıkların çözümü konusunda yasal bir zemin olarak büyük bir rolü bulunmaktadır. Buna bağlı olarak farklı ülkelerde çıkarılan yasalarda, tahkim konusu ile ilgili ve bağlantılı çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Böylece düzenlenen uluslararası sözleşmelere ilaveten tahkim kuralları, düzenlenme koşulları ve esasları sağlamlaştırılmaya başlanmıştır.

Uluslararası ticari tahkimden bahsettiğimizde genel olarak ilk akla gelen anlam ticari anlaşmazlıkları çözenin yolu yasal bir yol olmasıdır. Bununla birlikte hukukçular, ticari tahkimi, başka pek çok tarifle de tanımlamaktadırlar. Bunlardan biri:

Tahkim, taraflar arasında olmuş ya da olacak ticari anlaşmazlıklar ve devlet yargısı yerine kanunun izin verdiği tahkim yoluyla halledilebilecek meselelerde, hakem olarak adlandırılan şahıslarla yapılan tarafların sözleşmeleridir.¹

Diğer bir tanıma göre tahkim; iki taraf arasında ortaya çıkan bir anlaşmazlığın, kanunun izin verdiği konuların içerisine girerse devlet yargısı yerine hakem denilen özel şahıslar aracılığıyla çözüme kavuşturulmasının karara bağlanıldığı ve gerek yargılamaya gerekse uygulanacak maddi hukuka ilişkin her tür detaya tarafların karar verdiği bir yargılama yöntemidir.²

¹ AKINCI Ziya, *Milletlerarası Tahkim*, Ankara, 2. Baskı, 2007, s. 22.

² AKIN Pelin, “Uluslararası Tahkimde Çok Taraflılık”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara, 2014, XVIII/3-4, s. 300.

Ticari tahkim, yasaların sağladığı bir usul çerçevesinde, tarafların devlet yargısı yerine başvurulmasında anlaştıkları, aralarında oluşan ihtilafların çözümünde kullanılmasına kanunların olanak sağladığı yasal bir yöntemdir.

Yasalar çerçevesinde ticari anlaşmazlıkların çözümünde taraflara büyük fayda sağlaması ve olumlu neticeleri olmasından dolayı ticari tahkimin önemi giderek artmıştır. Örneğin, Tahkim; hukuki süreçte yargısal işlerin gereği olarak tarafların haklarını elde edebilmeleri için uzun zaman beklemeleri ve mahkeme üzerinde çok yoğunlaşmalarının gerekmesi, bakılması gereken davaların çok olması, uymak zorunda olduğu çok prosedürlerin olması ve birden çok mahkeme derecelerinin olması gibi zorlu süreçlerden kaçarak anlaşmazlıkların giderilmesinde hızlı çözüm elde etmeyi sağlamaktadır.

Tahkimin tarafları memnun eden, en önemli faydalarından bir tanesi oturumlarının ve nihai kararlarının gizli tutulmasıdır. Oysa devlet yargı duruşmalarının halka açık olması esastır. Tüccarın itibarı ve insanların ona güveni, ticari işlerinde başarılı olmasında önemli rol almaktadır. Bunun sonucunda bütün anlaşmazlıkların ayrıntılarının gizli kalması gerekliliği gibi durumlar, ticari sözleşmelere ilişkin tahkimin önemini göstermektedir.

Tahkimin en önemli faydalarından bir tanesi de karar mercilerinin verdikleri kararlara karşı duyulan güvendir. Tahkimde her birinin sorununu anlayabilen ve tecrübelerine güvenilen bir hakemin vereceği karar ne olursa olsun nihai karardan başvuranlar memnun kalacaktır. Taraflar, hakemin bizzat kendi iradesiyle verdiği karardan ve kararın yerine getirilmesini önceden kabul etmişlerdir. Nitekim çoğu zaman taraflar mahkemelerin verdiği kararlarda adil ve şeffaf olmasında şüphe duymakta, özellikle de davalı veya davacı tarafın yabancı uyruklu olması karşı tarafın ise adli makamların milliyetinden olması gibi durumlar, yargı makamlarının verdiği kararlara etki etmekte ve kararlara güvenilmemektedir. Hâkimler kendi vatandaşlarını ve devlet müesseselerini koruma meylini gösterebilmektedirler. Bu nedenle taraflar gelecekte aralarında olabilecek anlaşmazlıklarda tahkim kararlarına başvurmayı tercih ederler.

Tahkimin önemi, özellikle uluslararası ticari uyuşmazlıkların çözümünde ve nihai karar uygulanmasında görülmektedir. Örnek verilecek olursa Türkiye’de yabancı bir yargı makamının verdiği bir kararı uygulamak, bir tahkim kararını uygulamaktan daha meşakkatlidir. Çünkü Türkiye’de bir yabancı mahkeme kararının

uygulanması için Türkiye ile kararı veren mahkeme devleti arasında "karşılıklılık ilkesi" mevcut olup olmadığına bakılmaktadır. Yabancı tahkim kararının uygulanmasına gelince; Türkiye, 1958 tarihli New York Tahkim Sözleşmesi'ne taraf olduğu için herhangi bir şarta bakılmaksızın yabancı tahkim kararları uygulanır.³

I. TEZİN AMACI, KONUSU VE ÖNEMİ

Bu araştırmanın amacı, Türkiye ve Suriye milletlerarası tahkim kanunlarının karşılaştırmalı olarak tahkim konusunu düzenleyen kanunlar ve uygulamalar ile incelenmesidir.

Uluslararası ticari ilişkilerin gelişmesi ve güvenli bir yasal ortama olan ihtiyaç, ortak sınırlara sahip komşu ülkelerin maliyetlerinin düşük ve arasındaki mesafelerin kısa olmasından dolayı birbirleriyle yaptıkları ticaretin ilişkilerinde ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda geniş örneklere yer vermek mümkündür. Bu araştırma o örneklerin en önemlilerinden birini inceler Bunlardan bir tanesi, Suriye Arap Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında gerçekleşen ticari faaliyetlerdir. 2000 yılından sonraki on yıl incelendiğinde Türkiye ile Suriye arasında ticaret hacminin büyük bir gelişme kat ettiği gözlemlenmektedir. Hareket kolaylığı, daha düşük maliyetleri ve malların daha kısa zamanda teslim edilebilmesi gibi avantajlar, Suriyeli ve Türkiyeli yatırımcı ve iş adamları arasında gerçekleşen ticari sözleşme ve faaliyetlerin artmasına olanak sağlamıştır. 2004 yılında imzalanan serbest ticaret anlaşması sonrasında 2010 yılına kadar Suriye ve Türkiye arasında gerçekleşen ticaret hacmi yaklaşık 2,5 milyar doları bulmuştur. Suriye; Lübnan, Ürdün ve Mısır pazarlarının yanı sıra Körfez ülkelerinin ve Suriye pazarlarına da yayılan Türk malları için mükemmel bir koridor oluşturmuştur. Halep Ticaret Odası'nın 2010 yılı verilerine göre, yalnızca Halep sanayi sitesindeki Türk yatırımcıların, Arap ve yabancı yatırımcıların %40'ını oluşturduğu Türk yatırım projelerinin sayısının arttığını ortaya koymaktadır. 2011 yılı başında Türkiye Turizm Bakanlığı tarafından kamuoyuna açıklanan turizm istatistiklerinde, Türkiye'ye gelen Arap turist sayısında önemli artış yaşandığı, bunların içerisinde %91,5 oranında en çok Suriyeli turist sayısında artış gerçekleştiği ve bunun 748 bin turiste tekabül ettiği anlaşılmaktadır.⁴

³ AKINCI, *Milletlerarası Tahkim*, s. 27.

⁴ SÂ'İDÎ Selâm, "Suriyye ve Türkiyye bi Milyârâtın Dulârâtın li Ma'reketin el-Lâhikatin Sevdâ", *el-Arabiyyetü'l-Cedîd internet Sitesi*, 2014, <https://goo.gl/BcFyhg>, (5.5.2014)

Buna paralel olarak, 2009 yılı verilerine göre Türkiye'nin Suriye'ye ihracatı artarak 1,4 milyar dolara ulaşmıştır.⁵

Ancak Türkiye ve Suriye yasalarının farklılığı ve dil konusunda yaşanan problemler, iki ülke iş adamlarının yargı sistemleri hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olmamaları gibi durumlardan dolayı kendi ticari çıkarlarını tam olarak koruyabilme noktasında endişe etmektedirler.

Son yıllarda yaşanan siyasi krizlere ve problemlere rağmen büyük ticari işlem hacmi devam etmiştir. Bu sebepten dolayı uluslararası ticari tahkim; güvenli bir alan sağlamakta, diğer ülke yasalarını bilmemekten kaynaklanan ihtilaflı konularda tarafları korumakta, ticari işlemlerinde yasal sorunların çözülmesini sağlamaktadır.

Bu çalışmada hedeflenen, iki ülkenin tahkim yasalarını karşılaştırarak farklılıklarını ve ortak noktalarını vurgulamak, her iki ülkenin vatandaşları arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklardan dolayı tahkim prosedürlerinin uygulanmasına yardımcı olmak için bilimsel ve yasal katkı sağlamaktır.

Bu araştırma, uluslararası tahkimin mahkemelerden bağımsız olarak kanuni bir müessese olmasına rağmen uluslararası tahkim, bütün devletler tarafından konulan kurallardan ve kontrollerden ayrılmadan, tarafların haklarını koruyan yasal bir müessese gibi çalışması ve amacına ulaşmasını kolaylaştırdığı, bununla birlikte tahkim kurallarının herhangi bir ülkede ulusal kanunlarla da çatışmaması gerektiği, nihai tahkim kararını uygulamak için hakemlerin kararlarının uygulanmasını ve her aşama için gerekli yasal güvencelerin bulunduğunu göstermeye çalışmaktadır.

Her ülkenin kendi yasal mevzuatını oluşturması, kontrol etmesi ve herhangi bir aşamada meydana gelebilecek eksikliğin yasal etkisini belirlemesi gerekmektedir. Burada iki önemli prensip dikkate alınmaktadır. Birincisi devletin kanunlarının birbirlerine uyumu, ikincisi ise bireylerin çıkarlarını koruyan kanunların, devletin egemenliğini bu egemenliğini koruyan anayasa ve kanunları ihlal etmemesidir. Bu nedenle bazı tahkim kuralları ve uygulamaları ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Suriye'deki ve Türkiye'deki tahkim yasa ve mevzuatları arasında bu durum açıkça görülmektedir. Bu çalışmada Türkiye ve Suriye arasındaki tahkim yasası ve mevzuatlarının karşılaştırılması, ticari tahkim kararları, sonuçları, benzer yönleri ve farklılıkları görülecektir.

⁵ Ekonomik Körfez Gazetesi, <https://goo.gl/4LVEWd>, (06.06.2010)

Bu araştırma; giriş, üç ana bölüm ve sonuç kısımlarından oluşmaktadır. Girişte uluslararası ticari tahkimin önemi ve araştırma konusunun amacı ve öneminden bahsedilecektir.

Birinci bölümde, uluslararası ticari tahkime ilişkin uluslararası sözleşmeler ve yasalar başlığı altında, Suriye ve Türkiye tahkim konusunu düzenleyen kanunlar, uygulamalar ve iki ülkenin de bağlı olduğu tahkimle ilgili uluslararası antlaşmalar incelenecektir.

İkinci bölümde, uygulamalı uluslararası ticari tahkim başlığı altında her iki ülkede tahkim kanununa uygun olarak tahkimin tanımı ve uygulanma şartları ele alınacaktır.

Üçüncü bölümde ise tahkim kararının infazı başlığı altında her iki ülkede nihai kararın infazı ile ilgili uygulamalara değinilecektir.

Sonuç bölümünde de araştırmanın genel bir özeti yapılarak tespit edilen önemli noktalar irdelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

ULULARARASI TİCARİ TAHKİME İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER VE YASALAR

I. SURİYE VE TÜRKİYE’DE MİLLETLERARASI TİCARİ TAHKİM HUKUKUNUN ORTAK YASAL KAYNAKLARI

Yasa Koyucunun, tahkimi uygun görüp kabul etmesine rağmen, ilgili mahkemelerin, tahkim ile ilgili sözleşmenin doğruluğunu, sözleşmeye imza atanların yeterliliğini ve ehliyetlerini, verilen hükmün doğruluğunu ve anlaşmazlık konusunun tahkime uygun olup olmadığını doğrulama yetkisini ellerinden almaz. Yasama organı, tahkime izin vermedikçe ve yasalarda belirlenen mevzuat maddelerine uygun olmadıkça tarafların, anlaşmazlığın hakemler tarafından çözümleneceği konusunda bir anlaşma yapmaları söz konusu değildir. Aynı zamanda taraflar haklarından vazgeçme ya da kendileri veya temsilcileriyle aralarında anlaşmazlıkların çözümüne yönelik anlaşma hakkına sahiptirler. Ayrıca kanun koyucu, tahkimi uygulayanların haklarını korumak için yargıya başvurma yolunu açık tutarak onları sahip oldukları temel teminatlarından mahrum etmek istememektedir. Tahkim sisteminin hassasiyeti buradan kaynaklanmaktadır. Ancak ulusal yargının tahkime müdahale etmesi belki de bazı yardımcı usuller amacıyla olabilir. Örneğin: ulusal yargının tahkim konusu uyuşmazlıklara ve anlaşmazlıklara ilişkin bazı geçici önlemler ve ihtirazı kayıt ve tedbirleri alması gibi. Diğer taraftan ise tahkim kararına ulusal yargı önünde itiraz imkânı bulunma gibi ulusal yargının gözetimcilik rolünü almasıdır⁶. Zira iki mesele arasında bir uyum sağlanmasını gerektirir. Birincisi: tarafların ortak yararı adına tahkime ilişkin anlaşmaları konusunda ve usullerini düzenlemekte onlara özgürlük tanımak. İkincisi: kötüye kullanılmaması için bu özgürlüğü bazı kayıtlar ve sınırlamalar ile çevrelemek⁷.

Hem Suriye hem de Türk hukukunun tahkimi nasıl düzenlediğini, ortak yönlerini ve farklılıklarını kavramak için dayandıkları kanunları ve uluslararası sözleşmeleri bilmek gerekmektedir.

A. Uluslararası Ticari Tahkimin Düzenlenmesi İçin Uluslararası Çabalar

6 HAFÎZA, Haddâd, *en-Nazariyyetu'l-‘Amme fi't-Tahkîmi't-Ticârî*, Beyrut, 2007, s284

7 ŞEFİK, Muhsin, *et-Tahkîmi't-ticâriyyi'd-düvelî*, Kahire, Dâru'n-nahdâti'l-‘arabiyye, 1999, s. 8.

Uluslararası ticaretin gelişmesi ve tahkim ile ilgili binlerce kuruluş ile örgütün bulunması ve ülkeler arasındaki tahkim kurallarının farklı olması uluslararası tahkim kurallarının birleştirme zaruretinin duygusunu artırmıştır⁸.

Uluslararası ticaretin temel gerekliliklerini sağlamak ve ülkeler arasında gerçekleştirilen ticari tahkimde karşılıklı ortak haklar için geçerliliği olan esasları belirlemek gereklidir. Özellikle ekonomik yönden ilerlemeyi hedefleyen ülkelerin, yatırımcılara olanaklar sunarak güven verme çabaları, uluslararası ticari tahkim çalışmaları içerisinde önemli yer edinmiştir.⁹ Nitekim tahkime ilişkin uluslararası sözleşmelere katılan devletlerin sayısında da artış gözlemlenmiştir. Dünyada tahkim yasalarının çoğunun üzerine inşa edildiği temelleri oluşturan bazı sözleşmeler bulunmaktadır. İlerleyen başlıklarda ele alınacak olan Suriye ve Türkiye'deki ticari tahkim kanunları bunlardan bazılarıdır.

Bu anlamda yabancı hakemlerin kararlarını uygulamak için yapılan en önemli sözleşmelerden bir tanesi, 1958 yılında imzalanan New York Sözleşmesi'dir. 10 Haziran 1958'de yapılan bu sözleşmenin özelliği, yabancı tahkim kararlarının kabul edilmesi ve uygulanmasını düzenlemesidir. Bu sözleşme, özel hukuk alanında uluslararası düzeyde yapılan en başarılı sözleşme olarak kabul edilmektedir. 140'tan fazla ülke bu sözleşmeye taraf olmuştur.¹⁰

New York Sözleşmesi tahkim anlaşmalarının tanınması ve yabancı tahkim kararlarının mahkemelerce kabul edilmesi ve tatbik edilmesi için ortak yasal standartlar sağlamaktadır. Sözleşmelerin temel amacı, yabancı ve yerli tahkim kararlarına karşı ayırım yapılmamasını, sözleşmeye taraf olan, imzası bulunan devletlerin alınan bu kararları tanınması ve genel olarak kendi yargı alanlarında yerel tahkim kararlarında aynı şekilde uygulanmasını sağlamaktır.

Aynı şekilde sözleşmenin temel amaçlarından bir diğeri ise, taraf ülkelerin mahkemelerin kararlarının tam uygulanabilirliğini temin etmeleridir. Bu nedenle, bir tahkim anlaşması olması durumunda, tarafların tahkim anlaşmasına aykırı olarak mahkemelere erişimi reddedilir.¹¹

⁸ SÂVÎ, Ahmed, *et-Tahkîm*, 2. Baskı, Kahire, 2004, s. 19

⁹ SÂVÎ, *et-Tahkîm*, s. 19.

¹⁰ JAN VAN DEN BERG, Albert, "Meâhidü'l-İ'tirâf bi Karârâtî't-Tahkîmî'l-Ecnebiyye ve Tenfizüha" Brüksel, Belçika, Birleşmiş Milletler Yayınları, 2010, http://legal.un.org/avl/pdf/ha/crefaa/crefaa_a.pdf

¹¹ *Tahkim Kararlarının Tanınmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Komisyonunun 1958 yılında New York'ta alması yapmış olduğu Uluslararası Ticaret Kanununu Anlaşması* (UNCITRAL), Birleşmiş Milletler Hukuk Komisyonu Yayını, Viyana, 2015, <http://www.uncitral.org>, <https://www.uncitral.org/pdf/arabic/texts/arbitration/NY-conv/New-York-Convention-A.pdf>.

Bundan sonra Uluslararası Ticari Tahkime İlişkin Avrupa-Cenevre Sözleşmesi, 21 Nisan 1961 yılında imzalanan, Avrupa ülkeleri arasındaki ticaretin geliştirilmesine yardımcı olmak için yabancı hakemlerin verdikleri kararları kabul etme ve uygulamaya ilişkin New York Sözleşmesi'nde var olan esasları dikkate alan sözleşme gelir. Avrupa Ekonomik Komisyonu çalışmalarının neticesi olarak, uluslararası tahkim ile ilgili ülkeler arasında oluşan zorlukları aşmak, ticari ilişkilerde çıkan anlaşmazlıkların çözümünü sağlamak için imzalanmıştır.

Bu bağlamda Avrupa Birliği, tahkim sözleşmesinin geçerlilik şartlarını, tahkim konusunu, tahkim komisyonunun tesis edilmesini, hakem kararlarını ve bu kararların iptal edilme durumlarını, yerel yargı makamları ile tahkim komisyonları arasındaki ilişkileri yeniden düzenlemiştir.¹²

Aynı şekilde Washington Sözleşmesi de (ICSID: International Center for the Settlement of Investment Disputes) bu yönde düzenlemeler yapmıştır. Devletlerin yatırım yapabilen vatandaşları arasında çıkabilecek yatırım uyuşmazlıklarının çözümlenmesi hakkındaki Washington Sözleşmesi 1966 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme, ABD ile diğer devlet vatandaşlarının aralarındaki yatırım anlaşmazlıkların çözümü için oluşturulan hukuksal bir sistemdir.

Bütün bu çabalara ek olarak Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 17 Aralık 1966 tarihli 2205-D21 sayılı Genel Kurul Kararı ile uluslararası ticaret kurallarının birleştirilmesi amacıyla Uluslararası Ticaret Hukuk Komisyonu kurulmuştur.

Uluslararası Ticaret Hukuk Komisyonu, uyuşmazlıkların giderilmesi konusunda, uluslararası sözleşmelerin imzalanması, taşıma, ulaşım, iflas, elektronik ticaret, uluslararası ödemeler, güvenli ticari ilişkiler ve mal alım satımı ile ilgili hükümleri gibi düzenlemekte önemli görevler üstlenmektedir.

Kuruluşundan günümüze kadar Uluslararası Ticaret Hukuk Komisyonu, uluslararası ticaret hukuku alanındaki temel yasal organ olarak kabul edilmektedir.¹³

Komisyon, 1975 yılında UNCITRAL olarak bilinen uluslararası ticari tahkim kurallarını belirlemiştir. UNCITRAL, 1985 yılında, uluslararası tahkimin örnek temel esaslarını belirleyerek ticari tahkim yasaları bulunmayan ülkeler için bir model haline gelen tahkim yasa taslağı oluşturmuştur.

¹² el-KÂDÎ, Hâlid Muhammed, *Mevsû'atü't-Tahkîmi't-Ticâriyyi'd-Düvelî*, Kahire, Dâru's-Şurûk, 1. Baskı, 2002, s. 135.

¹³ UNCITRAL Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu Hakkında Temel Bilgiler Kılavuzu, Birleşmiş Milletler, Viyana, 2013, s. 1.

UNCITRAL'ın 11.12.1985 tarihli 112 sayılı oturumunda Birleşmiş Milletler (BM) tarafından alınmış olan 13/98 sayıda karar şu şekildedir:¹⁴

"Genel Kurul, tahkimin değerini uluslararası ticaret ilişkilerinden kaynaklanan anlaşmazlıkların çözüm yolu olarak kabul etmek ve farklı yasal, sosyal ve ekonomik sistemlere sahip devletler tarafından kabul edilebilir bir model tahkim kanunun geliştirilmesinin uyumlu uluslararası ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunacağını kabul etmekten dolayı, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun on sekizinci oturumunda, tahkim kurumları ve uluslararası ticari tahkim konusundaki bireysel uzmanlarla yapılan kapsamlı görüşmeler ve kapsamlı görüşmelerin ardından UNCITRAL'ın kurallarını Uluslararası Ticari Tahkim Yasası olarak kabul edildiğine dikkat çekiyor."

B. SURİYE VE TÜRKİYE'DE TİCARİ TAHKİM HUKUKUNUN ORTAK YASALARI

Türkiye ve Suriye'de tahkim yasasına tarihsel olarak baktığımızda, her iki ülkede de tahkim yasalarının aynı şekilde düzenlendiğini görmekteyiz. Bunun en bariz örneği ise her iki ülkenin de aynı hukuk kurallarına uyduğu Osmanlı Devleti idaresinde bulunduğu dönemde hukuk alanında yazılmış Mecelle olarak kısaltılan *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye* isimli kanundur.

Mecelle, Suriye ve Türkiye'nin Osmanlıya bağlı olduğu zamanlarda devletin medeni kanunu olarak 1876 yılında yürürlüğe girmiş, İslam hukukunda Hanefi mezhebi doktrinlerine dayanmaktadır. Kitabın son bölümünde yargı bölümü adında bir kısım bulunmaktadır. Bu kısım, on altı başlık altında incelenmiş, dördüncü ve sonuncu başlıklarda tahkim konusu ele alınmıştır. Tahkim ise on bir madde altında (1841-1851 maddeleri) detaylandırılmış ve tanımı ise 1790. Maddede şu şekilde açıklanmıştır.¹⁵ "Tahkim, uyuşmazlık taraflarının, husumet ve davalarını sonuçlandırmak için rızaları ile bir başka kimseyi hâkim kabul etmelerinden ibarettir. O kimseye hakem veya muhakkem denir"¹⁶

¹⁴ SÂVÎ, *et-Tahkîm*, s. 20.

¹⁵ DEDEŞ, Sa'deddîn Sâlih, "Kitâbu't-Tahkîm fî Mecelleti Ahkâmî'l-Adliyye", *Uluslararası Tahkimle ilgili 16. Konferans*, Birleşik Arap Emirlikleri Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, 2008.

¹⁶ <https://dergipark.org.tr/download/article-file/262853>

Mecelle, tahkim konusunda Türkiye ve Suriye'nin birbirlerinden ayrılmasından sonra her iki devletin kendilerine özel yeni mevzuatlar çıkarmasına kadar hukuki zemini oluşturmuştur.

Mevcut haliyle de her iki ülke, uluslararası ticari gelişmeleri takip etmek, tahkimi kabul eden uluslararası sözleşmelere dahil olmak için çalışmaya başlamışlardır. Uluslararası yatırımcılar ve ticaretle ilgilenenler için güvenli bir alan oluşturmak istemişlerdir.

II. SURİYE'DEKİ ULUSLARARASI TİCARİ TAHKİME İLİŞKİN YASA VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

A. Suriye'deki Uluslararası Ticari Tahkime İlişkin Uluslararası Sözleşmeler

Suriye, uluslararası ticari tahkimle ilgili birçok uluslararası sözleşmelere katılan ilk ülkelerden bir tanesidir. Örneğin 9 Temmuz 1959'da New York Sözleşmesi'nin imzalanmasından 90 gün sonra bu sözleşmeye katılmıştır.¹⁷

Daha sonra çeşitli uluslararası sözleşmelere de katılmıştır. 25 Ocak 2006'da Washington Sözleşmesi'ni imzalamış ve 24 Şubat 2006 yılında uygulamaya koymuştur.¹⁸

Suriye, Arap coğrafyası ile olan büyük ticari ilişkilerinin bir neticesi olarak, uluslararası tahkim sistemleri içerisinde yerini alabilen ve uluslararası ticari sözleşmelerden doğabilecek anlaşmazlıkların giderilmesi adına adil bir düzenin sağlanması için Arap tahkim sistemi oluşturmanın önemli olduğu düşüncesiyle ticari tahkim anlaşmalarını imzalamaya çalışmaktadır. Suriye'nin de içerisinde yer aldığı Arap ülkeleri için adil bir düzen oluşturmak, vatandaşları arasında meydana gelen ticari ihtilafların giderilmesi ticari tahkim sözleşmeleriyle aynı maddeleri taşıyan Amman Ticari Tahkim Sözleşmesi, Suriye ve Arap ülkeleri tarafından imzalanmıştır. Bu sözleşmesinin 8. maddesinde şu husus belirtilmektedir: *“Bu sözleşme uyruğu ne olursa olsun, sözleşmeye taraf olan ülkelerle veya insanlarıyla ticari ilişkileri olan, o*

¹⁷ Yabancı Tahkim Kararlarının Tanınması ve Uygulaması İlişkin Sözleşme Kılavuzu, İnternet resmi web sitesi, s. 322, <https://www.jus.uio.no/lm/tst/un.arbitration.recognition.and.enforcement.convention.new.york.1958.html>, http://newyorkconvention1958.org/pdf/guide/2016_NYCG_Arabic.pdf#page=335, <https://www.jus.uio.no/lm/tst/portrait.pdf>

¹⁸ Birleşmiş Milletlerin İnternet Sitesindeki Sözleşmenin Resmi Sayfası <https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=080000028012a925>

ülkede bir ana merkezi bulunan, gerçek veya tüzel kişiler arasında meydana gelen ticari anlaşmazlıkların çözümü için geçerli olacaktır.”

Böylece uluslararası ticari tahkimle ilgili Suriye yasalarının uluslararası ticari yasalardan etkilendiği ve bu etkilenme sonucu kanunlarla alakalı kuralların da ortaya çıktığı görülmektedir.

B. Suriye’deki Ticari Tahkimi Düzenleyen Kanun

28.09.1952 yılında çıkarılan 84 sayılı medeni usul muhakemeleri kanunu, tahkim ilkesini içermektedir. Mecellenin ortaya koyduğu tahkimin temel esasları çıkarılan yeni bir medeni kanunla ortadan kaldırılmıştır. Yasa koyucu, medeni usul muhakemeleri kanununda yeni esaslar belirleyerek esneklik ve ılımlılığı bir araya getiren uygulamaları koymuş ve tahkime özel (506-534) maddeleri tesis etmiştir.¹⁹

Suriye Medeni Usul Muhakemeler Kanunu; insanlar arasındaki anlaşmazlıkları çözme noktasında ilk başvurulacak kanun olmasına rağmen bazı konuların ve devlet kurumlarının niteliği nedeniyle, Medeni Usul Muhakemeler Kanunu yanında, tahkim konusunu düzenleyen, başvurulabilecek bazı özel kanunlar da çıkarılmıştır. Bu özel kanunlardan bazıları bir Medeni Usul Muhakemeler Kanunu’na dayanarak çözümler üretmiş, bazıları da kendilerine özel usulleri oluşturmuştur. Bazıları ise bir kısım sözleşme ve anlaşmazlıklarda tahkim konusunun önemli olduğunu göstermiştir. Diğerleri ise oluşan anlaşmazlıkları tamamen genel geçer kabul edilen yasalara havale etmiştir.

Bu bağlamda tahkimle ilgili özel düzenlemeler ve kanunlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Eşler arasında çekişmeli boşanma durumunda tahkim öneren ve 27.09.1953 tarih ve 59 sayılı Kanun ile yasalaştırılan kişiler hukuku 112. ve 115. maddelerde ele alınmıştır. Bu, esasında İslam Hukuk ilkelerine dayanmaktadır.

2. Çiftçiliğe ya da tarım işlerine ilişkin çıkarılan 4.09.1958 tarihli ve 134 sayılı kanunun birinci bölümünün dördüncü maddesi uzlaşmazlık ve tahkim yoluyla anlaşmazlıkların çözümlenmesini öngörmektedir.

3. 1959 tarihli 55 sayılı Danıştay Kanunu’nun 3. maddesinde, Medeni Usul Muhakemeler Kanunu’nda öngörülen usullerin, herhangi bir hükmün yokluğunda hukuki veya adli prosedürler çıkıncaya kadar uygulanacağını öngörmektedir. Bu da

¹⁹ el-ESEDI, Yâsir Semîr, *et-Tahkîmu’l-İhtiyârî*, Şam, Suriye Baroları Yayını, 2016.

tahkim konusunda medeni muhakemeler kanunlarının uygulanması anlamına gelmektedir.

4. 25.07.1974 yılı 195 sayılı kararname ile tahkimin gerekli olduğu ve sözleşmelerde anlaşmazlıkların yaşandığı kamu şirketlerinin ve kamu kuruluşlarının sözleşmelerini düzenler. 2004 yılında çıkarılan 450 sayılı bir kararname ile birtakım değişiklikler yapılmıştır.

5. İdari kuruluşların sözleşmelerine ilişkin 23.09.1969 tarihli ve 228 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 75. Maddesine göre idari kuruluşların, idari yargı kanunlarına uygun olarak tahkime başvurma haklarının olduğunu belirtmektedir.

6. 27.01.1974 tarihli ve 9 sayılı Şehir Planlama ve Düzenleme Kanunu'nun 19. maddesine göre, mülkiyet iddialarını ve anlaşmazlıkları çözmek için bir komisyon ya da komite kurulmasını, ayrıca 24. maddesi ise bir tahkim komisyonunun kurulmasını öngörmektedir.

7. 16.07.1975 tarihli ve 9 sayılı Gümrük Kanunu'nun dördüncü bölümün 74. maddesinde, malların değeri menşei ve vasıfları konusunda ilgililer ile gümrük departmanı aralarındaki anlaşmazlıklarda zorunlu tahkimi emretmektedir.

Hayatta her şey sürekli değişmekte ve gelişmektedir, bu gelişmeler kanunlar üzerinde de etkili olmakta ve kanunların yeni değişkenler etrafında yasal ilişkileri yönetememe durumu ortaya çıkmaktadır. Tekrar yönetebilme gücünün ortaya çıkabilmesi için gelişmelere paralel olarak kanunların da değişmesi zorunluluk arz etmektedir. Yaşanan gelişmeler ve değişimler ışığında Suriye yasama organları 2008 yılından önceki kanunun hükümlerini ortadan kaldıran tahkime özel 4 sayılı ticari kanun çıkarmışlardır.

Söz edilen 4 sayılı kanun gelişmiş tahkim kurallarını güvence altına alan yeni bir kanun olarak yürürlüğe girmiş ve çoğu maddelerini Suriye'de yürürlükte olan yasal kanunlara uygun olarak UNCITRAL Kanunu'na ve 1994 yılı 27 sayısı ile çıkarılan Mısır Tahkim Kanunu'na dayanarak çıkarılmıştır.²⁰

4 sayılı kanun kendisine has benzersiz model değil, aksine uluslararası ticari yasaları çıkaran Birleşmiş Milletler Komisyonu tarafından esasları belirlenen ve Haziran 1985 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylanan

²⁰ el-İSÂ, Abdulhanân, *Şerhu Kânûni't-Tahkîmi's-Sûrî*, Halep, 1. Baskı, 2011, s. 8.

(UNCITRAL) ticari tahkim kurallarından büyük ölçüde etkilenen yasalardı.²¹ Bu kanunu diğer mevzuat ve uygulamalardan ayıran en önemli özellik, uluslararası tahkim kavramının benimsenmesi, yetki ya da yargılama ilkesinin ve tahkim şartının, asıl sözleşmeden bağımsız olduğu ilkesini esas alması, diğer yandan temyiz derecelerinin kaldırması bunun yerine tahkim hükmünün geçersiz kılınması esaslarına dayanmasıdır.

Yeni Suriye Tahkim Kanunu'nun yürürlüğe girmesi, tahkim ile ilgili uluslararası sözleşmeleri ihlal etmez. Bu kanunun 2. maddesi açıkça şunu ifade etmektedir: *“Bu kanun, Suriye Arap Cumhuriyeti'nde yürürlükte olan uluslararası sözleşmeleri ortadan kaldırmamakla birlikte, ticari tahkimde uygulanır. Bu kanun, ülke dışında uluslararası ticari tahkim yapan ve hükümlerini uygulamayı kabul eden taraflar için de geçerlidir.”*

III. TÜRK HUKUKUNDA ULUSLARARASI TİCARİ TAHKİME İLİŞKİN YASALAR VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

A. Türkiye'deki Uluslararası Ticari Tahkime İlişkin Uluslararası Sözleşmeler

Türkiye, uluslararası tahkime ilişkin birçok yasal düzenlemelerle birlikte uluslararası ikili ilişkiler ve yatırımlarla ilgili birçok ülke ile birtakım sözleşmelere taraf olmuştur.

Türk Anayasası'nın 90. maddesine göre Türk kanunları söz konusu olan antlaşmaların hükümlerine bağlılığını korumaktadır. Bu bağlılık; Türk Anayasası'nın 90. maddesine uyum sağlayan 4686 sayılı Milletlerarası Ticari Tahkim Kanunu'nun 1. maddesinde açıkça belirtilmektedir: *“Türkiye Cumhuriyeti taraf olduğu milletlerarası antlaşma hükümleri saklıdır”*. Dolayısıyla eğer milletlerarası bir anlaşma söz konusu ise bu anlaşmaya bağlı kalmayı öngörmektedir.²²

Türkiye'nin taraf olduğu en önemli uluslararası ticari tahkim sözleşmeleri şunlardır:

²¹ DÎB, Fuad, “Tenfizü Ahkâmî't-Tahkîmî'd-Düvelî Beyne'l-Butlân ve'l-İksâ fi'l-İttifâkiyyeti'd-Düvelîyye ve't-Teşrî'âtî'l-'Arabîyyeti'l-Hâdis” *Mecelletu Câmi'atü Dimeşk li'l-'Ulûmi'l-İktisadiyye ve'l-Kanûniyye*, Şam, 2011, XXVII/3, s. 55-103.

²² NOMER, Ergin, EKŞİ, Nuray, ÖZTEKİN, Günseli, *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, 3. Baskı, I, s. 31.

1. Yabancı mahkeme ve hakem kararlarının tanınmasıyla uygulanmasına dair 10 Haziran 1958 tarihinde imzalanan New York sözleşmesi,
2. 21 Nisan 1961 tarihinde milletlerarası ticari hakemlik konusunda Cenevre’de imzalanan Avrupa Sözleşmesi,

Türkiye 1958 tarihli New York Sözleşmesi ile 1961 tarihli Uluslararası Ticari Tahkim konusunda Avrupa Sözleşmesi’ni imzalayarak 1991 yılında onaylamıştır.²³

Bu sözleşmelerin yanı sıra, milletlerarası ticari yatırımlar konusunda farklı tarihlerde birçok ülke ile imzalanan ve aralarında doğabilecek anlaşmazlıkları tahkim yoluyla çözen ikili anlaşmalar da bulunmaktadır.

Bundan ayrı olarak Türkiye, Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşmenin Uygun Bulunduğuna Dair (ICSID) Washington Sözleşmesi’ni 2 Haziran 1988 tarihinde kabul ederek sözleşmeye taraf olmuştur.²⁴

B. Türkiye’deki Ticari Tahkimi Düzenleyen Kanun

Tahkim kavramı Türk Hukuku’nda çeşitli düzenlemelerde yer almaktadır. 1927 tarihli Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun (HUMK) 516-536. maddeleri tahkim konusunu düzenlemektedir. Bununla birlikte Türk Hukuku uluslararası ilişkiler bağlamında Milletlerarası Özel Hukuk ve Usulü Kanunu’nda da tahkim meselesi bulunmaktadır.

Türkiye için uluslararası modern ticari gelişmeleri göz önünde bulundurularak modern bir ticaret kanunu taslağı hazırlamak için Uluslararası Ticaret ve Banka Enstitüsü, UNCITRAL kurallarından ve İsviçre Devletler Özel Hukuku Kanunu’ndan esinlenerek ön hazırlık çalışmalarına başlamıştır.²⁵

Türkiye Milletlerarası Tahkim Kanunu (MTK) 4686 sayısıyla 21.06.2001 tarihinde tamamlanmış, 05.07.2001 tarihinde 24453 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.²⁶

²³ CARDUCCI, Guido, “Yabancı Unsurlu Kararların Uygulanabilirliği” (Oturum Konuşması) *Uluslararası Uyuşmazlık Çözümünde Usul, Uygulamalar ve Güncel Sorunlar Sempozyumu*, Ankara, Türkiye Barolar Birliği, 1. Baskı, Ocak 2009.

²⁴ EMEK, Uğur, *Uluslararası Ticarete Tahkim Prosedürü*, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Haziran 1999.

²⁵ BALKAYA, Bennar, *Milletlerarası Tahkim Kanunu’nun Uygulama Alanı*, <http://www.balkaya.av.tr/files/MTK.pdf>, s. 13.

²⁶ 05.07.2001 tarihinde yayınlanmış 24453 sayılı Resmî Gazete

Türkiye Milletlerarası Tahkim Kanununun (MTK) 17. maddesi, Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun (HUMK) uygulanmamasını söylemektedir; *“Bu kanunda düzenlenen konularda, aksine hüküm bulunmadıkça, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanmaz.”* Her ne kadar böyle bir madde bulunsa da bazı durumlarda HUMK maddeleri uygulanmaktadır. Örneğin uluslararası tahkim yasalarının kapsamına girmeyen durumlarda Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunları tatbik edilmektedir. Aynı zamanda uluslararası ticari tahkimin uygulandığı belirli davalar için özel bir kanunların yanı sıra idari yargı ve devlet kurumları ilgilendiren kanunlar da çıkarılmıştır.

- a) 501 sayılı ve 21.01.2000 tarihli Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Halinde Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanun.
- b) 4446 sayılı ve 13.08.1999 tarihli T.C. Anayasası'nın Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.
- c) 4492 sayılı ve 18.12.1999 tarihli Danıştay Kanunu ve İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.
- d) 4493 sayılı ve 20.12.1999 tarihli “Bazı Yatırım Hizmetlerinin Yap-İşlet Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.
- e) 2675 sayılı ve 20 Mayıs 1982 tarihli Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK)36 (md.43-45).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMALI ULUSLARARASI TİCARİ TAHKİM

I. ULUSLARARASI TİCARİ TAHKİM TANIMI VE UYGULAMA

ŞARTLARI

Türkiye ve Suriye kanunlarında tahkim sözleşmesinin tanımı bulunmakta, şartları ve esasları belirtilmektedir. Bu esaslar ve şartların bir kısmı sözleşmelere ilişkindir, diğer bir kısmı ise milletlerarası tahkimde model kanun olma özelliğini taşıyan ve uluslararası tahkim kanunlarını geliştirmek isteyen birçok ülke için temel kaynak olan UNCITRAL esaslarına dayanan tahkimin hükümleriyle ilgilidir. Zira UNCITRAL Yasası, uluslararası ticaretin gereklilikleri ve ihtiyaçlarına bakılarak geliştirilip şu an ki halini almıştır.

UNCITRAL Yasası, uluslararası Komisyonu tarafından 2006 yılında 39. toplantısında kabul edilen 7. maddede tahkim anlaşmasını tanımlamaktadır: “Tahkim anlaşması, taraflar arasında belirli bir kanuni çerçevede ortaya çıkmış ya da bu kanuni ilişkide aralarında doğabilecek anlaşmazlıkların, sözleşme kapsamında olsun ya da olmasın tümünü ya da bir kısmını tahkim etmeye yönelik iki taraf arasında yapılan bir sözleşmedir. Bir tahkim antlaşmasının, temel sözleşmede yer alan bir madde ya da ayrı bir sözleşme şeklinde de olması mümkündür.”²⁷

Tahkim şartları, UNCITRAL Yasası’nın 1. maddesinin 3. fıkrasında uluslararası olması gerektiğini ifade etmesiyle beraber ne zaman –Tahkim– uluslararası tahkim olarak sayılabileceğini de şu şekilde ifade etmiştir:

a) Tahkim sözleşmesi sırasında her iki tarafın da merkezleri iki farklı devlette bulunuyorsa tahkim uluslararası kabul edilmektedir;

b) Aşağıdaki yerlerden biri tarafların çalışma yerlerinin dışındaysa tahkim uluslararası kabul edilmektedir;

- Tahkimin, temel sözleşmesinde ya da temel sözleşmesine dayanarak belirlenen yeri,

²⁷ UNCITRAL Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu Hakkında Temel Bilgiler Kılavuzu, Birleşmiş Milletler, Viyana, 2008, S4 .

- Ticari ilişkilerden kaynaklanan yükümlülüklerin önemli bir kısmının gerçekleştirildiği herhangi bir yer veya anlaşmazlığın en çok onunla ilgili olduğu yer.

c) Taraflar tahkim anlaşmasının birden fazla devletle ilgili olduğunu onaylarsa tahkim uluslararası kabul edilmektedir.²⁸

A. Suriye Hukuk Sistemine Göre Uluslararası Ticari Tahkimin Tanımı ve Uygulama Şartları

Suriye yasama organı, yerel tahkim ile uluslararası ticari tahkimin mevzuatını 2008 yılında çıkarılan ve 4 sayılı kanunda belirlemiştir. Ancak bu kanun, milli ticari tahkimle, uluslararası ticari tahkimi birbirinden ayırmamıştır. Sadece İlk maddede tahkim ile ticari tahkim tanımlanmış ve aynı maddede uluslararası tahkimin ne zaman gerçekleştiğinden bahsedilmiştir.

Birinci maddede tahkim şu şekilde tanımlanmıştır: “Taraflar arasında meydana gelen bir anlaşmazlığı yargıya başvurmadan gidermek için yapılan, iki tarafın anlaşması uyarınca tahkim işlemlerini yapmayı üstlenecek taraf ya da bir organizasyon veya bir merkez tarafından gerçekleştirilen yasal bir sözleşmedir.

Ticari tahkim ise, sözleşme kapsamında olsun olmasın ekonomik ilişkilerin gereği olarak ve neticesi yasal ilişkilerden meydana gelen anlaşmazlıkların konusu olan tahkimdir.”²⁹

Anlaşmazlık konusu olan durumların ya da davaların uluslararası olduğu tespit edilmesi durumunda tahkim uluslararası olmaktadır. Nitekim 1. maddede şu şekilde belirtilmiştir: “Uluslararası Ticari Tahkim: Suriye içerisinde gerçekleşse bile, uluslararası ticarete ilişkin anlaşmazlıkların konusu olan tahkimdir. Aşağıdaki durumlarda tahkim, Uluslararası Ticari Tahkim olarak kabul edilmektedir:

a) Tahkim sözleşmesine taraf olanların işyeri iki farklı devlette bulunuyorsa ya da sözleşme taraflarının birinin birden çok işyeri varsa tahkim sözleşmesinin en önemli merkezi ya da noktası itibara alınır. Herhangi bir merkezlerinin olmaması durumunda ise normal ikamet yeri dikkate alınır.

²⁸ 1985 Yılı Uluslararası Ticari Tahkim İçin UNCITRAL Model Yasası (2006 yılına kadar yapılan değişikliklerle birlikte), Viyana, Birleşmiş Milletler Yayını, 2006, <http://www.uncitral.org>.

²⁹ el-ESEDİ, Yâsir Semîr, *et-Tahkîmu'l-İhtiyârî*, Şam, Suriye Baroları Yayını, 2016 , S43.

b) Tahkim sözleşmesine taraf olanların işyeri tahkim sözleşmesi sırasında aynı ülkede bulunduğu durumlarda oluşur ve bu ülkenin dışında aşağıdaki yerlerden biri olursa;

- 1- Tahkim sözleşmesinde belirtilen tahkim yeri veya nasıl belirleneceği işaret edilmiş yer
- 2- Taraflar arasındaki ticari ilişkiden kaynaklanan yükümlülüklerin önemli bir kısmının uygulandığı yer
- 3- Anlaşmazlığın konusunun en çok ilgili olduğu yer.

c) Tahkim sözleşmesinin bağlı olduğu anlaşmazlıklar konusu birden fazla devletle bağlantılı olduğu durumlarda.

Suriye yasaları, uluslararası tahkimin sayılabilmesi için uluslararası unsurun yerine getirilmesinde gerekli koşulları tanımlamıştır.

Birinci maddenin kapsamına göre: tahkim gerek Suriye’de olsun gerekse Suriye dışında olsun ticari tahkim, ancak tanımda belirtilen üç vakanın herhangi birinde öngörülen koşullar yerine getirildiği takdirde uluslararasıdır.

a) Sözleşmeye imza atan tarafların çalışma merkezleri farklı iki ülkede bulunduğu durumlarda, ana merkezlerin bulunduğu yer itibara alınır. (Sözleşme imzalanması sonrasında veya sözleşme gereği faaliyetler sırasında ya da hüküm çıktıktan sonra merkezlerinin bulunduğu yerler dikkate alınmamaktadır.) şayet sözleşme taraflarının birinin birden çok ana çalışma merkezleri bulunuyorsa tahkim anlaşmasıyla en çok irtibatı olan merkez dikkate alınır. Herhangi bir merkezleri yoksa da ikamet edilen yer itibara alınır. Tüm bu şartlar sağlandığı zaman tahkimin uluslararası olduğu kabul edilmektedir. Bu şartlardan biri yerine getirilmediği takdirde (örneğin çalışma merkezleri şartı) tahkim uluslararası olmamaktadır.³⁰

b) Bir diğer durum ise sözleşmeye imza atan tarafların tahkim anlaşması sırasında çalışma merkezlerinin aynı devlette olması gerekmektedir. Ancak aşağıdaki durumlardan dolayı aynı ülke dışında da olabilmektedir.

- Tahkim sözleşmesinde belirtildiği tahkim yeri veya nasıl belirleneceği işaret edilmiş yer
- Ticari ilişkilerden kaynaklanan sorumlulukların önemli bir kısmının uygulandığı yer.
- Anlaşmazlığın konusunun en çok ilgili olduğu yer.

³⁰ el-‘ÎSÂ, Şerhu Kânûni’t-Tahkîmi’s-Sûrî, s. 16.

Tahkim sözleşmesine imza atan tarafların ana çalışma merkezleri bir devlet sınırları içerisinde bulunuyorsa ve yukarıda ele alınan şartlar mevcut ise, uluslararası ticarete ilişkin anlaşmazlıklarda çıkan tahkim kararları uluslararası bir hüviyet kazanır.

c) Eğer anlaşmazlık konusu birçok ülke ile ilgili ise bu tahkim, birçok devlette farklı hukuki düzenlemelerle ilişkilidir anlamına gelmektedir. (Örneğin Suriye yasaları konu ve prosedürlere uygulanırken Fransa tahkim yeri Mısır ve Lübnan ise tahkim tarafları)

Tahkim sözleşmesinin, karşılıklı rızaya dayanan anlaşmalar gibi olmasından dolayı aşağıda ‘konu ve rıza’ esasları üzerinde durmamız gerekmektedir.

Rıza (Memnuniyet) esasına göre: Sözleşmenin sonuçlanmasında, aralarında çıkan ya da çıkabilecek anlaşmazlıklarda her iki tarafın isteyerek tahkime başvurması kastedilmektedir. Karşılıklı olan rıza sahih olması ve yasal olarak kabul edilen bir kimse tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Rıza: kural olarak taraflar arasındaki mevcut ya da oluşabilecek anlaşmazlığın çözümü için iki tarafın iradesinin tahkime gidilmesi için karşılıklı olmasıdır³¹.

Burada tarafların tasarruf ehliyeti göz önünde bulundurulmalıdır. Tahkim anlaşmasını imzalayanların gereken ehliyeti, tarafların tahkim konusundaki hakları kullanabilme ehliyetidir. Çünkü tahkim anlaşması, anlaşmazlığı devlet sahasına taşımaktan vazgeçmesi sebebiyle hak iddia eden tarafın hakkının çiğnenmesine neden olabilir.

Tahkimde anlaşabilmek için tam ehliyet gerekmektedir. Ehliyetin tam bulunmadığı durumda ise tahkim anlaşmasının imzalandığı mal konusunda mahkeme tarafından mal yönetimi izni verildiği durumda tahkime başvurulabilmektedir.³²

Tahkimle ilgili anlaşmanın doğruluğu için sadece iki tarafın iradesinin bulunması yetmez. Anlaşma ehliyetinin bulunması gerekir. Yani başka bir deyişle onların (tarafların) davranma ehliyetine sahip olmaları gerekmektedir, çünkü tahkim, hakemlerin hükmüne uymakta karşılıklı yükümlülükler içermektedir³³

Bu durum 2008 tarihli 4 sayılı Suriye Tahkim Kanununun 9. maddesinde;

³¹ ŞEFİK, *et-Tahkîmi't-ticâriyyi'd-düvelî*, s. 175.

³² VÂLÎ, Fethî, *Kânûnü't-Tahkîm Beyne'n-Nazariyyeti ve't-Tatbîk*, İskenderiyye, 1. Baskı, 2007, s. 109.

³³ SÂVÎ, *et-Tahkîm*, s 37.

“Tahkim anlaşmasının ancak kanunen ehliyetleri olan ve kendi haklarını kullanabilme yetkisine sahip gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılacağı belirtilmiştir.”

Bu maddenin birinci fıkrasında bu durum açıkça işlenmektedir. Tahkim sözleşmesini kuran gerçek veya tüzel kişilerin taşıması gereken şartlar bulunmaktadır. Bunların en önemlisi gerçek veya tüzel kişilerin, haklarını düzenleyen kanunlara uygun olarak kendi haklarını kullanma ehliyetlerine sahip olması gerekmektedir. Kişinin ehliyetinin belirlenmesinde kişinin vatandaşı olduğu ülkenin kanunları dikkate alınmaktadır. Örneğin, Suriye’de sözleşme yapan Mısırlının ehliyet durumunun Suriye yasalarına değil, Mısır yasalarına uygunluğunun belirlenmesi gerekmektedir. Mısır yasalarında ise 21 yaşını doldurmamış kimse bir sözleşme gerçekleştiremez.³⁴

Sözleşmenin konusu esas olarak göz önüne alındığında, tahkim konusunda ilgili hükümler aynı 9. maddenin ikinci fıkrasında şu şekilde belirtilmektedir: “Kamu düzeni, vatandaşlık ve aile hukuku gibi üzerinde anlaşmaya varılması ve uzlaşmasına izin verilmeyen konularda tahkim sözleşmesi yapmak mümkün değildir. Ancak yukarıdaki ilgili konular mali sonuçlara tesir ediyorsa tahkim mümkün olabilmektedir.”

Bunun aksi durumlarda üzerinde anlaşmaya varılması muhtemel olan, kamu düzenine aykırı olmayan, gerçek veya mümkün olan durumlar, tahkimle çözülebilecek anlaşmazlıklarla ilgilidir. Dolayısıyla ikinci fıkra tahkimin yapılması mümkün olmayan durumları aşağıdaki şekilde açıkça ifade etmektedir.

- Kamu yararına aykırı olan konularda tahkim söz konusu olmaz (herkesin aleyhine görünen durumlarda tahkim olmaz)
- Vatandaşlıkla ilgili, vatandaşlığın verilmesi veya vatandaşlıktan atılması gibi konularda tahkim söz konusu olmaz.
- Aile hukuku ile ilgili meselelerde (Evlenme, boşanma, doğum ve sonuçları, ehliyet, vasiyet, miras ve hukuki vekillik...) tahkim olmaz.

Ancak ele alınan bu meselelere ilişkin mali konularda tahkim yapılabilmektedir. Mesela ceza davalarında tazminatla ilgili bölümde tahkime başvurulabilir. Aynı şekilde birkaç aile hukuki davasında, mehir, nafaka gibi mali etkinin bulunduğu durumlarda tahkim yoluna gidilebilmektedir.

³⁴ el-ESEDÎ, Yâsîr, *et-Tahkimü'l-İhtiyârî*, Şam, Baro Yayınları, 2006.

Burada amaçlanan kamunun maslahatıdır, siyasi, ekonomik ya da toplumsal olması fark etmez, bu da kamunun düzeni için gerekmektedir. Dolayısıyla tahkim sözleşmesi kamunun düzeniyle veya herhangi bir kamu maslahatıyla çeliştiği durumlarda tamamen geçersiz kabul edilmektedir.³⁵

Suriye yasama organı, Suriye Tahkim Kanunu'nun 2. maddesinin 2. fıkrasında, 2004 yılında çıkarılan 51 sayılı kanunun 66. maddesi hükümleri çerçevesinde yapılan idari sözleşmelerdeki anlaşmazlıklarda da tahkim işlevini kabul etmiştir

2004 yılında çıkarılan 51 sayılı İdari Sözleşme Kanunu'nun 67. maddesi uyarınca Suriye İdari Kanunu, Suriye yargısının çıkarları doğrultusunda ve idari veya özel tahkim organlarının önünde uygulanmaktadır.

2004 yılında çıkarılan 51 sayılı kanunun kamu kurumlarının tahkime başvurmasına izin vermektedir.

66. maddenin a fıkrasına göre Suriye Arap Cumhuriyeti'ndeki idari mahkeme, sözleşmelerden kaynaklanan herhangi bir anlaşmazlığa karar vermek için yetkili makamdır. Yabancı sözleşmelerde ise, Danıştay kanununun 44. maddesi uyarınca yetkili bakanın rızasıyla yukarıda geçen iki fıkranın aksine genel tahkim kuralları uygulanabilmektedir. Nitekim Başbakan tarafından 2002 yılında yayınlanan 5 sayılı kararnameye dayanan kamu kurumları, tahkim kararının konusu on milyon Suriye lirasından fazla olması durumunda herhangi bir sözleşme, uzlaşma, tahkim yapamaz, bunların icra edilmesine son vermez, kabul edemez veya yetkilendiremez ve sözleşmeleri bitirmeden önce Danıştay'ın Fetva ve Mevzuat Dairesi'ne sunulması gerekir.

Suriye kamu kuruluşları tahkim sözleşmesini gerçekleştirmek için sınırsız yetkiye sahip değillerdir. İki durumla sınırlandırılmışlardır, birincisi bu yetkinin sadece dışa yönelik yapılan sözleşmelerde kullanılması gerekmektedir. İkincisi ise önceden bu işle ilgili yetkili bakanın onayının alınması gerekmektedir.³⁶

³⁵ EBU'L-VEFÂ, Ahmed, *et-Tahkîm bi'l-Kadâ'i ve bi's-Sulh*, İkenderiyye, Menşetü'l-Me'ârif, 1. Baskı, 1964, s. 56.

³⁶ el-ÎSÂ, *Şerhu Kânûni't-Tahkîmi's-Sûrî*, s. 17.

B. Türkiye Hukuk Sistemine Göre Uluslararası Ticari Tahkimin Tanımı ve Uygulama Şartları

Tahkim 4656 sayılı Milletlerarası ticari tahkim kanununda tanımlanmamıştır. Bu kanun uluslararası tahkimi doğrudan niteleyen özellikleri ile ele almıştır. Tahkimin tanımı için 4501 Sayılı Kamu Hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlarına ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Halinde Uyulması Gereken ilkelere Dair Kanunun 2/A maddesine göz atmak faydalı olacaktır.

4501 Sayılı Kanunun 2/A maddesinde tahkim şöyle ifade edilmektedir: “Tahkim yolu, Tarafların doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlığı aralarındaki anlaşmaya göre hakem veya hakem kurulunca götördükleri, usulü taraflarca belirlenebilecek özel bir yargılama faaliyetini ifade eder.”

4686 sayılı Kanunun uygulanabilmesi iki zorunlu unsurun bir araya gelmesine bağlıdır.

- (1) Uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıması,
- (2) Tahkim yerinin Türkiye olarak belirlenmesi.

4686 sayılı Kanunun uygulanabilmesi için tahkim yerinin mutlaka Türkiye olması zorunlu değildir . Tahkim yeri Türkiye’de olamasa bile,

- (1) Uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıması,

(2) Kanunun taraflar veya hakemlerce seçilmiş olması halinde 4686 sayılı Kanun uygulama alanı bulacaktır³⁷

Uluslararası ticari tahkimin tanımlanabilmesi ve tahkimin uluslararası sayılabilmesi için gerekli durumlar 4656 sayılı milletlerarası ticari tahkim kanununda belirlenmiştir.

“Madde 1. Bu Kanunun amacı, milletlerarası tahkime ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Bu Kanun, yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya bu kanun hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanır. Bu kanunun 5. ve 6. madde hükümleri, tahkim yerinin Türkiye dışında belirlendiği durumlarda da uygulanır. Bu Kanun, Türkiye’de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklarda uygulanmaz.”

³⁷ NOMER, , *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, s.28

Milletlerarası tahkim kanunun 2. maddesinde “Tahkim, aşağıdaki hâllerden herhangi birinin varlığı, uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıdığını gösterir ve bu durumda tahkim, milletlerarası nitelik kazanır”

O hallerini şu şekilde belirtilmektedir:

a) Tahkim sözleşmesine imza atan her iki tarafın ikamet ettiği yer veya geçici ikametleri ya da işyerlerinin farklı ülkelerde olması durumunda, burada dikkat edilmesi gereken önemli mesele tarafların uyuşuğu değil nerede ikamet ettikleri önem arz etmektedir. Tahkim sözleşmesine imza atan tarafların birtakım şirketler olması durumunda, şirketin veya tüzel kişiliğin nereden olduğunu anlamak için asıl merkezlerinin bulunduğu yer dikkate alınmalıdır. Başka bir ifadeyle, ana merkezlerinin bulunduğu yer tüzüklerinde belirlenmiştir. Asıl sözleşmedeki ve idare merkezindeki tüzel kişinin veya ikamet yerinin durumu farklıysa, gerçek idari konumu dikkate almak gerekmektedir.³⁸

b) Tahkim sözleşmesi taraflarının sürekli ya da geçici ikamet yerleri veya işyerinin merkezleri; ülke dışındaki bir yerde olduğunda ve tahkim yerinden farklı bir ülkede olduğunda yabancı bir unsur bulundurması sebebiyle tahkim uluslararası nitelik kazanmaktadır.

Buna göre taraflar iki yabancı şirket ise ve idare merkezleri Türkiye dışında bir ülkede ise ve tahkim merkezinin Türkiye’de olması kararlaştırıldıysa yapılan bu tahkim milletlerarası nitelik kazanır ve uluslararası ticari tahkim kanununa tabi olur.

c) Tahkim sözleşmesi taraflarının sürekli ya da geçici ikamet yerleri veya işyerinin merkezlerinin sözleşmenin yükümlülüklerinin çoğunun ifa edildiği yer veya anlaşmazlık konusunun en çok ilgili olduğu yerden başka bir ülkede bulunması durumlarda yabancı bir unsur bulunduğundan tahkim uluslararası nitelik kazanmaktadır.

Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 2/B maddesi uyarınca “Asıl sözleşmeden doğan yükümlülüklerin önemli bir bölümünün ifa edileceği yerin veya uyuşmazlık konusunun en çok bağlantılı olduğu yerin başka bir devlette bulunması” tahkime milletlerarası nitelik kazandıracaktır.

Milletlerarası Tahkim Kanunu, borç ödeme ilişkilerinde birden fazla yer olması durumunda, tahkimde uluslararası bir unsur belirlenirken, sözleşme yükümlülüklerinin çoğunun uygulandığı yer dikkate alınacaktır.

³⁸ AKINCI, *Milletlerarası Tahkim*, s. 61.

d) Yabancı sermaye veya yabancı kredi getirilmiş olması

Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 2/3. maddesi uyarınca, “tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşmeye taraf olan şirket ortaklarından en az birinin yabancı sermayeyi teşvik mevzuatına göre yabancı sermaye getirmiş olması veya bu sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışından sermaye sağlanması amacıyla kredi ve/veya güvence sözleşmeleri yapılmasının gerekli olması.”

Burada, Türkiye’de 6224 sayılı yabancı sermayenin teşvik edilmesi kanununun yabancı sermaye yatırımlarını düzenlediği unutulmamalıdır.

Dolayısıyla yatırımcılar Türkiye’de bir şirket kurabilir, mevcut bir şirketle ortaklık kurmak için şubeler açabilirler. Yabancı sermaye kuruluşlarının temsilcileri sermaye getirebilir, bu bağlamda tahkim, birtakım durumlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde bir yöntem olarak geliştirilirse, tahkim uluslararası olarak değerlendirilecektir.³⁹

e) Sermayelerin ve malların ülkeden ülkeye nakledilmesi

Bir sözleşme veya kanuni ilişkiler neticesinde, sermayelerin veya ticaret mallarının ülkeden ülkeye nakledilmesi durumunda tahkim uluslararası nitelik kazanmaktadır. Çıkan anlaşmazlık yabancı bir unsur taşıdığından dolayı tahkim uluslararası kabul edilmektedir.

Bu nedenle, oluşturulan yasalar en yüksek uluslararası tahkim standardını benimsemektedir. Birçok ülke arasında gerçekleşen mal ve sermaye aktarımı gerçekleştiğinde, diğer birtakım unsurlar ne olursa olsun, bu işlemler konusundaki anlaşmazlıklara ilişkin tahkim, uluslararası tahkim olarak kabul edilmektedir.⁴⁰

f) Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri

Milletlerarası Tahkim Kanunu 2. maddesinde, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda tahkim yoluna başvurulması halinde uygulanması gereken ilkelere dair 4501 Sayılı Kanun’un kapsamına giren sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözümünün MTK’a tabi olacağı açıkça ifade edilmiştir.

Önceki bölümlerde de gördüğümüz gibi kanun, anlaşmazlığın uluslararası bir nitelik taşıması gerektiğini belirtir. Bu nedenle hakem kararlarının uygulanmasında tahkim hükümlerine tabi olur.

³⁹ AZİZOV, Hakim, *Uluslararası Ticari Tahkim*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, 2004, s. 81;

⁴⁰ AKINCI, *Milletlerarası Tahkim*, s. 98.

Temel esaslara baktığımızda Türkiye kanunları tahkim sözleşmesinin konusuna ilişkin hükümleri de ele almıştır. Milletlerarası Ticari Tahkim Kanunu, tahkimin anlaşmazlıkların çözümünde kullanılamayacağı konuları düzenlemiştir. İlk maddesinde uluslararası ticari tahkim yoluyla taraflar arasında çözülemeyen konuları belirtmektedir.

Tahkim kanununun 1. maddesine göre, uluslararası tahkim yoluyla taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin anlaşmazlıklar çözüme kavuşturulamaz.

Kanunda şöyle ifade edilmektedir: “Türkiye’de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklarda uygulanmaz.”

Kanunda, Türkiye’de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar kapsam dışında tutulmuştur . Bu neddenle taşınmaz malların mülkiyetinden, üzerindeki sınırlı aynı haklarından doğan uyuşmazlıklarda tahkim yolu kapatılmıştır⁴¹.

Türk Hukuku’nda tarafların iradesine tabi olmayan uyuşmazlıklarda tahkim olmayacağı açıkça belirtilmektedir. Bu nedenle bu tür uyuşmazlıklarda yasa metninin zıt anlamı alındığında başka bir yaklaşım uygulanabilir. Böylece mefhumu muhalifine göre gayrimenkulde aynı haklara ilişkin olmayan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi mümkün olabilmektedir. Örneğin taşınmaz malların mülkiyet hakkıyla ilgili olmayan kira sözleşmelerinde ortaya çıkan anlaşmazlıklar böylece tahkim yoluyla çözülebilmektedir.⁴²

Türkiye Milletlerarası Tahkim Kanunu; tahkim sözleşmesinin temel esası olarak kabul edilen konuyla ilgili belirleyici faktörleri de açıklamaktadır. Türk Hukukuna göre tarafların iradesine dayanmayan konulara ilişkin uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi mümkün değildir. Boşanma davaları, icra ve iflas davaları, ceza davaları vs. tahkime bırakılması tartışma konusu olamaz.⁴³

Ayrıca Milletlerarası Tahkim Kanunu tahkim sözleşmesinde temel esas olan tarafların ehliyetlerine ilişkin hükümleri de içermektedir. Rıza ve ehliyet konusuna ilişkin olarak ise Tahkim Kanunu, tahkim sözleşmesinde bulunacak tarafların akitlerinin geçerliliği gerekmektedir.

⁴¹ NOMER, , *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, s.31

⁴² AKINCI, *Milletlerarası Tahkim*, s. 75.

⁴³ KURU, Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, İstanbul, 4. Baskı, 2001, s. 5951.

Tahkim sözleşmesini taraflarının sözleşme yapma ehliyetinin olmadığı ve bu nedenle tahkim sözleşmesiyle bağlı olmadığı iddiası hakem heyeti önünde de yapılabilir . Bu durumsa hakemlerin yargılamaya devam edebilmeleri için tahkim sözleşmesinin geçerliliği üzerinde karar vermeleri gerekmektedir. Taraflarının tahkim sözleşmesi yapma ehliyetleri olduğuna karar verilse tahkim prosedürü devam edecek aksi takdirde yargılama faaliyetine son verilecektir.⁴⁴

Ehliyetsiz bir tarafça girilen tahkim sözleşmesi kanunsuz bir işlem olarak addedilmekte, kanunlar çıkan tahkim kararının uygulanmamasını emretmekte ve Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 15. maddesine göre hakem kararlarının iptal edilebilen sebeplerinden biri olmasını sağlamaktadır. 45

II.TAHKİM ANLAŞMASI

A. Suriye Hukuk Sistemine Göre Tahkim Anlaşması

Tahkim konusunda anlaşmaya varmak, tahkim anlaşmasının başlangıç noktası sayılır. Zira tarafların açıkça tahkim yolu ile çözümleneceğine ilişkin üzerine anlaşmadıkları hiçbir uyuşmazlık, hakem komisyonuna sunulmaz .İki taraf arasında tahkim sözleşmesinin yapılmasının büyük faydaları bulunmaktadır. Bu önemli faydalardan bir tanesi her iki taraf da çıkan uyuşmazlıkları tahkim esaslarına göre çözüme kavuşturmayı talep edebilmektedir. İkincisi ise, tahkim sözleşmesinde herhangi bir konuda bir davanın açılması durumunda, davalı taraf tahkim sözleşmesine dayanarak davaya itirazda bulunabilir ve uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesini talep edebilir.⁴⁶

Suriye kanunları, tahkim sözleşmesini, taraflar arasında anlaşma özgürlüğü esasında yola çıkarak ve Suriye Tahkim Kanunu'nun 7. maddesinin öngördüğü şekilde kanunun gücünü koruyarak yasal çerçeve içerisinde şu şekilde düzenlemiştir:

“Tahkim anlaşmasının; taraflar arasındaki yapılan sözleşmede bulunmasında ve sözleşmeden ayrı bir tahkim anlaşması yapılmış olmasında ya da belirli bir konudaki sözleşmede zikredilmiş olmasında, taraflar arasında ortaya çıkabilecek bazı anlaşmazlıklar üzerine yapılmış olmasında bir sakınca yoktur. Bu durumda, anlaşmazlığın konusunun, bu yasanın 27. maddesinde söz edilen dava beyanında belirlenmesi gerekir. Ayrıca uyuşmazlık yargı konusu olmuş olsa bile ihtilafın ardından da tahkim sözleşmesi yapılabilir. Böyle durumlarda tahkim kapsamına

⁴⁴ ÖZEL Sibel, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri*, s. 67.

⁴⁵ ÖZEL, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri*, s. 67.

⁴⁶ Sheikh Aleshra, Bassam, *Ticari Tahkim*, Suriye Sanal Üniversitesi Yayınları, Şam, 2018, S25

giren meselelerin belirlenmesi gerekmekte, belirlenmediği durumlarda ise sözleşme geçersiz olmaktadır. Ayrıca yeteri kadar açık şekilde tahkimle ilgili atıflar bulunan sözleşmeler ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklarda sorunların çözümü için sözleşmelerde atıfta bulunulan ilgili belgeler tahkim anlaşması olarak kabul edilmektedir.”

Bu madde tahkim sözleşmesinin üç farklı şeklini belirlemektedir:

a) Anlaşmazlık çıkmadan önce:

Tahkim şartı olarak adlandırılan bu durum, tahkim sözleşmesi sırasında yani sözleşme yapıldığı zamanda kararlaştırılabilir. Bir tahkim şartına veya fıkrasına dâhil edilebilir veya bu ittifak sözleşmeden ayrı bir belgeye de dayandırılabilir. Her iki durumda da tahkim şartı, bu sözleşme çerçevesinde doğabilecek anlaşmazlıkların tümünü veya bir kısmını içerebilir.

Madem ki ilgili taraflar uyuşmazlığın fiilen ortaya çıkmasından önce tahkime gitme şartı üzerine anlaşmışlardır. Tahkim şartının, tarafların imzaladığı ve aralarındaki hukuki ilişkinin kaynağı olan ana sözleşmeden bağımsız olması için bir mânî yoktur⁴⁷.

b) Anlaşmazlık sırasında:

Tahkim şartlaşması olarak isimlendirilen bu durumda, uyuşmazlık hali yargı makamlarına arz edilmiş olsa bile tahkim yapılabilmektedir. Zira alınan içtihadı bir karara göre; mahkeme önünde davanın görüldüğü esnada bir tahkim sözleşmesi kararlaştırılırsa açılan davayı yetkisizlikten dolayı reddederiz.⁴⁸ Böyle durumlarda yargılama durdurulur ve dava tahkime bırakılır. Uyuşmazlık yargıya arz edilmediği durumlarda ise şartlaşma, tahkimin kapsadığı meseleler yani ayrıntılı olarak tartışılan konular olmalıdır, aksine tahkim geçersiz olur.

c) Her yönlendirmenin bir tahkim şartı içeren bir belgeye sözleşme bulunması durumunda :

Asıl sözleşmede bir bent varsa ve bu bent, sözleşmeden doğan anlaşmazlıkları çözmek için başka bir belgeye havale ederse ve o belge açıkça herhangi bir anlaşmazlığın tahkim yoluyla çözüleceğini belirtirse, bu belge sözleşmenin bir parçası kabul edilerek Tahkim, asıl sözleşmeden doğan uyuşmazlıkların çözümü için bir araç olarak taraflara uygulanmaktadır.

⁴⁷ Sheikh Aleshra, Ticari Tahkim, s28

⁴⁸ Lazkiye İlk İstinâf Mahkemesi Kararı, Esas: 1221, Karar: 224, İstinâf (Temyiz) Mahkeme Kayıtları, 2010.

Ayrıca yasalar tahkimin şeklini belirlemekte ve sözleşmenin yazılı olmasını şart koşturur. Tahkim kararına konu olan tarafların haklarını korumak için, sözleşmenin tamamlanmasıyla haklarıyla ilgili tüm konuların havale edileceği ihtilafa yer bırakmayan bir belgenin hazırlanması gerekmektedir. Bu minvalde 8. madde şu şekildedir: "*Tahkim sözleşmesi yazılı olmalıdır, aksine geçersizdir.*" Tahkim anlaşmasının, bir resmî belgede veya sıradan bir belgede veya kendisinde gönderdiği herhangi bir elektronik iletişim aracında (mail, faks, teleks) yazılı bir kayıta bulunması zorunludur. Gönderenin tahkim anlaşmasını kabul ettiği ve anlaşmazlığı gidermeye dair kendi iradesiyle gönderdiği tespit edildiğinde gönderi geçerlidir.

Kanun, tahkim sözleşmesinin, yazılı olması gerektiğini, aksinin geçersiz sayılacağını belirtmektedir.

Yazı, bir ispat şartı değil ancak anlaşmanın onsuz gerçekleşmeyeceği rükünlerden (temellerinden) biridir.

Ancak Müşerri (kanun koyan) yazının resmi olmasını şart koşturmamıştır. Yazı örf ile olabilir. Ayrıca yazıda muayyen bir lafız ile olacağını da şart koşturmamış, fertlerin iradesinin tahkime yöneleceğini işaret edecek kati herhangi bir sözle olabilir, demiş⁴⁹

Dolayısıyla yazı tahkim anlaşmasını ispat edecek şart değil, tahkimin doğruluğunu ve varlığının selametini temin edecek bir rükündür⁵⁰.

Ayrıca bu maddede yazının yazılabileceği çeşitli biçimler de izah etmektedir:

a- Resmi bir belgede; yani bu belgenin resmi görevi bulunan biri tarafından onaylanmış olması gerekir. Mesela adli bir kâtip tarafından yazılmış bir belge.

b- Taraflar arasında imzalanan sıradan bir belgede (Satış akdi)

c- Herhangi bir iletişim aracıyla gönderenin yanında bir yazılı kayıt içinde olması (mail, faks, teleks) kayıtlar sadece bunlardan ibaret olmayıp bunlar örnek olarak serdedildi.

Bütün bunlar gönderen ve alıcı tarafların tahkim sözleşmesinde uyuşmazlıkları çözmek, sözleşme bitiminde bu iradeye saygı göstermek ve yargıya gitmemek için iradelerinin ispatı anlamındadır.

⁴⁹ Sheikh Aleshra, Ticari Tahkim s45

⁵⁰ SÂVÎ, *et-Tahkîm*, s46

Suriye hukuku, tahkim şartının bağımsızlığı ilkesini benimsemiştir. Zira 11. madde bunu açıklamaktadır: “Tahkim şartı, sözleşmenin diğer şartlarından ayrı bağımsız bir sözleşme olarak kabul edilmektedir. Sözleşmenin bitmesi, geçersiz olması, fesih edilmesi veya sonlandırılması tahkim şartı üzerinde bir sonuç doğurmaz. Bu şart, taraflar başka bir şart üzerinde sözleşmedikleri sürece geçerlidir.”

Suriye hukuku tahkim şartının bağımsızlığı şeklinde adlandırılan teoriyi esas almıştır. Tahkim sadece ana sözleşmede yer alması gereken bir şart değildir. Bağımsız ikinci bir sözleşme ile de olabilir⁵¹

Sözleşmede tahkim şartı bizatihi kendi başına geçerli olduğundan sözleşmelerin diğer şartlarından bağımsız olarak kabul edilir ve onlardan etkilenmez. Sözleşme bitse, geçersizliği kararlaştırılsa veya fesih edilse de bu şart yürürlüktedir. Davalı tarafın sözleşmeyi fesih etmesi ise tahkim şartının kapsamına girmemektedir.⁵²

Buradan amaç, sözleşmenin fesih edilmesi, geçersiz kılınması veya sonlandırılması durumunda ortaya çıkan etkilerini gidermek için yargıya gitmeden tahkime başvurmaktır. Tahkim kurulu ise itiraz taleplerine ve asıl sözleşmenin sıhhatine ilişkin taleplerine bakmaktadır. Asıl sözleşmenin sıhhatine ilişkin talepler, tahkim şartının sözleşmeden bağımsız olması gibi durumları ele alır. Tahkim şartı, asıl sözleşmeyi de içeren ikinci bir akit mesabesindedir. Sadece asıl sözleşmenin var olmadığını iddia etmek hakemlerin yetkinliğini dışlamak için yeterli bir sebep değildir.⁵³

Yani, tahkim anlaşmasının geçerliliği ile doğruluğu ve yürürlüğü ana sözleşmenin hükümleri ile etkilenmez. Buna göre ana sözleşmenin fesih edilmesi, metninde yer alan yükümlülüklerin yenilenmesi ya da hükümlerinin butlanı halinde tahkim anlaşmasını etkilemez.⁵⁴

Sözleşmedeki tahkim şartının doğru olduğu durumlarda tahkim şartı diğer şartlardan bağımsız olarak kabul edilir. Dolayısıyla asıl sözleşmenin yapılmadığına, var olmadığına, geçersiz olduğuna ya da sona erdiğine dayanarak iddia etmek sonuç doğurmamaktadır. Bahse konu olan sözleşmenin, var olmama durumu, geçersizlik, feshedilmiş olma ve sözleşmede geçen tahkim şartının işlenmediği anlamına gelmez. Bundan dolayı taraflar sözleşmede, sözleşmenin feshedilmesi veya sonlandırılması,

⁵¹ HAFÎZA, *en-Nazariyyetu'l- 'Âmme fi't-Tahkîmi't-Ticârî*, s119

⁵² el- 'ÎSÂ, *Şerhu Kânûni't-Tahkîmi's-Sûrî*, s 30.

⁵³ HAFÎZA, *en-Nazariyyetu'l- 'Âmme fi't-Tahkîmi't-Ticârî*, s 141.

⁵⁴ HAFÎZA, *en-Nazariyyetu'l- 'Âmme fi't-Tahkîmi't-Ticârî*, s143

tahkim şartını taşıyan tüm fıkraları için geçerli olduğu üzerinde açıkça ittifak ettikleri anlaşılmadıkça tahkim şartı geçerliliğini korumaktadır. Ancak sözleşmede açık bir şekilde ifade edildiğinde fesih veya anlaşmanın sona ermesi, tahkim fıkrası dahil sözleşmenin tüm şartlarını içerirse tahkimin fesih edilmesini de söz konusu olabilmektedir.⁵⁵

B. Türkiye Hukuk Sistemine Göre Tahkim Anlaşması

Türk Hukuku ortaya çıkan uyuşmazlıkları gidermek için tahkim sözleşmesini açık bir şekilde tarif etmektedir, Milletlerarası Ticari Tahkim Kanunu'nun 4. Maddesi şöyle açıklamaktadır: "Tahkim anlaşması, tarafların, sözleşmeden kaynaklansın veya kaynaklanmasın aralarında mevcut bir hukukî ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tümünün veya bazılarının tahkim yoluyla çözülmesi konusunda yaptıkları anlaşmadır. Tahkim anlaşması, asıl sözleşmeye konan tahkim şartı veya ayrı bir sözleşme ile yapılabilir." 4. Maddeye göre tahkim sözleşmesinin geçerliliği sözleşmenin asıl maddelerinden bağımsız olarak değerlendirilir.

Diğer bir ifade ile sözleşmenin maddelerinden ve tahkim anlaşmasının geçerliliğinden ayrı olarak tahkim sözleşmesine ilişkin maddelerin ve tahkim yoluyla çözümlenebilecek temel maddelerin geçerliliği incelenir. Bundan dolayı temel sözleşme asılda geçerli olup, başka nedenlerden dolayı tahkim sözleşmesi geçersiz olabilir. Aslında herhangi birinde bulunan kusur diğerine yayılmamakta, her birinin geçerliliği ayrı değerlendirilmektedir.⁵⁶

Aynı maddede tahkimin geçerli sayılabilmesi için sözleşmesinin yazılı olması gerektiği belirtilmektedir. Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim anlaşmasının taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim anlaşmasının varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması gerekir. Asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması hâlinde de geçerli bir tahkim anlaşması yapılmış sayılır.

⁵⁵ VÂLÎ, Fethî, *Kânûnî 't-Tahkîm Beyne'n-Nazariyyeti ve 't-Tatbîk*, s. 97.

⁵⁶ GODOLLAR, Göktan, "Milletlerarası Tahkim Kanunu'na Göre Tahkim Şartı veya Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları ve Hükümleri", *e-Dergi*, İstanbul, Mart 2007.

Türk hukukunda yazılılık şart yazılı metin ve imza anlamına gelmektedir 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu m.5 güvenli elektronik imzanın elle atılan imza ile aynı hukuki sonucu doğurduğu hükmünü getirmiş, m.22 ile de BK m.14 güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı ispat gücünü haizdir hükmünü ilave etmiştir . Bu itibarla yazılı bir metin ve taraflarca ister elle isterse elektronik imza ile imzalanmış bir tahkim anlaşması yazılı bir tahkim anlaşmasıdır.⁵⁷

Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 4. maddesi, tahkim sözleşmesinin yazılı olarak sayılacağı şekilsel biçimlerini de belirterek önemli bir ilke ortaya koymakta, ayrıca yazılı iletişim araçlarıyla da örnekler vermektedir.

Buna göre taraflar arasında bir tahkim belgesi bulunmamasına rağmen, Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 4. maddesine göre tahkim şartının var olduğu kabul edilebilir. Davacı taraf tahkimin varlığını iddia ederek bir belge sunduğu zamanda davalı taraf ise bunu reddetmediğinde, davalı tarafın karşı çıkması tahkime bir itiraz olarak kabul edilmemekte ve tahkim sözleşmesinin yürürlükte olduğu kabul edilmektedir.⁵⁸

Ayrıca sözleşmenin bir parçası haline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması halinde de geçerli bir tahkim anlaşması yapılmış sayılır hükmünü getirmiştir. Tahkim şartını içeren bir belge temel sözleşmenin bir kısmını oluşturmaktaysa, tahkim sözleşmesinin tümü taraflar için bağlayıcı olacaktır.⁵⁹

Taraflar isterlerse resmi yazılı şartlara ve gelecekte yapmak istedikleri bir sözleşmeye bir madde eklediklerinde buna bağlı kalabileceklerdir, isterlerse tahkim sözleşmesinden ayrı ve aralarındaki temel ilişkilerden bağımsız olarak çıkan uyuşmazlıkları tahkim yoluyla çözmeye karar verebileceklerdir.⁶⁰

III.TAHKİMDEKİ YARGILAMA İŞLEMLERİ (USULÜ)

Taraflar tahkim sözleşmesini imzaladıktan sonra uyuşmazlıklar hakem olarak adlandırılan kişi tarafından çözülecektir. Bundan dolayı hakemlerin tercihi ve hakemler, tahkim konusunun en önemli meselelerindendir.

⁵⁷ ÖZEL Sibel, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri*, s. 64.

⁵⁸ AKINCI, *Milletlerarası tahkim*, s.75.

⁵⁹ ÖZEL Sibel, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri*, s. 67.

⁶⁰ GODOLLAR, *Milletlerarası Tahkim Kanunu'na Göre Tahkim Şartı veya Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları ve Hükümleri*, 2007.

İyi bir tahkim yargılaması ancak iyi bir hakem kurulu oluşturulması ile sağlanabilir. Yargılamanın tarafları, hakemlerini seçerken kazanma şanslarını arttıracak en doğru, en iyi hakemi seçme arzusunda olmaları çok doğaldır. İyi bir tahkim yargılaması nedir sorusunun nihai cevabı, tarafsızca ve hakkaniyetle verilmiş bir hakem kararına ulaşılmasıdır, şeklinde olacaktır.

Tahkim için verilmiş olan en güzel tanımlardan biri, Serge Lasareff in Cenevre Global Tahkim Forumu'nda ifade ettiği tanımdır; *“Tahkim, centilmenler arasındaki ihtilafın centilmenlerce çözüldüğü yoldur.”*⁶¹

Son zamanlarda anlaşmazlık taraflarının birinin seçtiği hakemler, kendini atayan tarafın vekili addetmekte, onu benimsemekte ve çıkarlarını korumaktadır. Avukat hakem olarak adlandırılan durum tam olarak budur. Hakikate ve adalete bakmadan, hakemlerin istişaresi sırasında kendisini atayan tarafın çıkarlarının aleyhine sonuçlanacağını anlaşıldığında istifa etmekte ya da işlemi bitirmekten kaçınmaktadır. Tüm işlemlerde tahkim kararının verilmesini engellemek veya geciktirilmesini hedeflemektedir. Bu durum onu, hakemin taşıması gereken tarafsızlık, bağımsızlık, doğruluk ve dürüstlük gibi sıfatlardan uzaklaştırmakta, neticede tahkim konusunda yargının tam olarak tahrip edilmesine neden olmaktadır. Esasında hakem, atanmış yargıcın kendisidir, hedefi ise mümkün olan en kısa zamanda adalete ulaşmaktır.

A. Hakemlerin Atanması

1. Suriye Hukuk Sistemine Göre Hakemlerin Atanması

Tahkim kurulunun oluşumunda temel prensip; tarafların iradesine dönmek esas alınır. Dolayısıyla tahkimde tahkim komisyonunu taraflar oluşturur. Ve tabi tutulacağı hükümleri düzenlerler⁶²

Suriye Kanununa göre hakemlerin atanması aşağıdaki kurallar çerçevesinde yapılmaktadır:

Suriye Tahkim Kanunu'nun 12. maddesine göre, tahkim kurulu tarafların üzerinde anlaştığı bir veya birden çok hakemden oluşmaktadır. Anlaşamadıkları durumda üç tane hakem belirlenmektedir. Hakemler birden çok olduğu durumlarda hakem sayısı çift sayı şeklinde olmamalıdır. Yani, üç, beş, yedi gibi tek rakam sayısında olmalıdır. Aksine tahkim geçersiz olur. Bu madde tahkim kurulu olarak

⁶¹ el-‘ÎSÂ, Şerhu Kânûni't-Tahkîmi's-Sûrî, s. 36.

⁶² VÂLÎ, Fethî, Kânûnü't-Tahkîm Beyne'n-Nazariyyeti ve't-Tatbîk, s197

kabul edilen hakemin tek veya çoğul olma durumunda sayısını belirlemektedir.⁶³ Kurulu ilk önce tarafların anlaşmasıyla tahkim sözleşmesini oluşturmaktadır. Hakemlerin sayısının tek olmasında veya daha fazla kişiden oluşmasında da ittifak edebilirler. Taraflar sayı konusunda anlaşamadıkları durumda hakem sayısı üç kabul edilmektedir.

a) Taraflar hakemlerin seçiminde anlaşamadıklarında aşağıdaki kurallar tatbik edilir.

- Hakem kurulu bir kişiden oluştuğu zaman taraflardan birinin talebi üzerine bu yasanın 3. Maddesine göre mahkeme onu seçer.

- Tahkim kurulu üç hakemden oluştuğunda her iki taraf da kendisine bir hakem tayin eder, daha sonra tayin edilen iki hakem üçüncü bir hakem konusunda ittifak ederler.

- Taraflardan biri, karşı taraftan bu konuyla alakalı talebin kendisine ulaşmasından itibaren 30 gün içinde kendi hakemini belirlemezse veya en son tayin edilen hakemden müteakip 30 gün içerisinde atanan her iki hakem üçüncü hakem konusunda anlaşmazlarsa, bu kanunun 3. maddesine göre belirlenmiş mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerinde değerlendirme (müzakere) odasında 3. hakemi atar. Taraflarca belirlenen hakemlerinin seçtiği hakem veya mahkemenin seçtiği hakem, tahkim kurulunun başkanı olmaktadır. Söz konusu bu hükümler tahkim kurulunun üç kişiden fazla olduğu durumlarda da geçerlidir.⁶⁴

Ancak tarafların hakem seçiminde özgürlükleri, seçimde ortaklık ilkesinin gerektirdiği şartlar ile kayıtlıdır. Buna göre seçimde birinin diğerinden bağımsız hareket etmesini kılan şart batıl sayılır⁶⁵

b) Mahkemenin tayin ettiği hakem sayısı, tarafların üzerinde anlaştığı hakem sayısına eşit olmak durumundadır.

c) Mahkeme, tarafların üzerinde anlaştığı ve kanunun öngördüğü şartlar çerçevesinde hakemleri tayin eder. tarafların hakem seçme yerine bu seçimle ilgili prosedürler

⁶³ CANDANER ELVER, *Nazan, Uluslararası Ticari Uyuşmazlıklarda Kurumsal Tahkimin Güncel Sorunları*, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 2004, s. 24.

⁶⁴ SÂVÎ, *et-Tahkîm*, s. 76.

⁶⁵ Sheikh Aleshra, *Ticari Tahkim* 63

üzerine anlaşmaları gerekir.⁶⁶ Mahkeme tarafları da davet ettiği bir değerlendirme odasında kısa bir zaman içerisinde kararını verir.

d) Hakemlerin seçiminde tarafların veya başkalarının yapması gereken herhangi bir işlemi yapma hakkına karar alınamadığında mahkeme işlemi yapmaktadır.

e) Hakem belirlenmesinde bu madde hükümlerine uygun olarak açıklanan kararlara herhangi bir şekilde yapılacak itiraz kabul edilmez. Hakem belirlenme talebinin reddini içeren kararlara itiraz 30 gün içerisinde Yargıtay nezdinde yapılır. Yargıtay kendisine ulaşan itiraz hakkında kararını 30 gün içerisinde verir.

Taraflardan biri muhatabının kendi hakemini belirlediğini ve hakemini belirleme talebi kendisine tebligatla ulaşmasından itibaren 30 gün içinde hakemini belirleyemediği durumlarda veya her iki taraf da hakemini belirledikten sonra 30 gün geçmesine rağmen üçüncü hakem belirlenemediğinde istinaf mahkemesi bu yetkiyi devralır ve taraflardan birinin kendisine ilettiği talebine uygun olarak değerlendirme odasında üçüncü ismi belirler.

Bununla birlikte Suriye Tahkim Kanununun 17. maddesi bağımsızlık ve tarafsızlık gibi önemli bir noktaya değinmektedir. Buna göre hakemin; görevini kabul etmesi, tahkim sözleşmesini imzalayarak onaylaması veya tahkim oturumunun tutanağını imzalaması ya da taraflar arasında belirlenen bir belgeyi imzalaması gerekmektedir. Bu işlemlerin tümü yazılı olmak durumundadır.

Hakemler, taraflara ve diğer son hakemlere, bağımsızlığı veya tarafsızlığı hakkında şüpheler doğurabilecek her türlü durumu açıklamak zorundadır. Bu şüphe uyandıracak şeyler ister görevi devralırken olmuş olsun ister tahkim görevini yerine getirirken meydana gelmiş olsun açıkça belirtmelidir. Böylece tahkim tarafları bu hakemin görevine devam etmesi veya görevden alınması konusunda bir tercih yapacaklardır.

Ayrıca hakem tahkim sözleşmesi metninde veya ayrı bir belgede yazılı olarak görevi kabul ettiğinde, tahkim davasının dosyasına veya tahkim oturumunun tutanaklarına eklenir. Tahkim zamanında olsun olmasın herhangi bir zamanda tarafsızlık ve bağımsızlığına etki eden taraflarla arkadaşlık ve ailevi bağlarını açıklamak zorundadır. İlişki gerek sosyal, mali ve mesleki gerekse eski veya yeni

⁶⁶ VÂLÎ, Fethî, *Kânûnü't-Tahkîm Beyne'n-Nazariyyeti ve't-Tatbîk*, s205

olsun⁶⁷ . Bu durumda taraflar onunla devam etme veya onu görevden alma konusunda özgürdürler.

Suriye Tahkim Kanunu'nun 17. maddesinin ikinci fıkrasında şunlar belirtilmektedir:

“Hakem görevi kabul ettikten sonra mazeretsiz görevden vazgeçemez, aksi takdirde her iki taraf için de meydana gelen zarardan sorumludur.”

Tahkim görevini kabul ettikten sonra mazereti olmadan görevi bırakmaktan dolayı zarar edildiğinde, taraflardan birinin veya her ikisinin hakeme karşı tazminat hakkı sağlaması Suriye Hukukunun ilerlemeye yönelik bir duruşudur.⁶⁸ Taraflar kendi hakemlerini belirleme hürriyetine sahiptirler ancak yasalar, tahkim taraflarına yönelik hakemlerin tarafsızlıklarını garanti altına alarak onları korur.

Ayrıca Tahkim Kanunu hakemin görevden alınabileceği belirli durumları da ele almaktadır. Bu minvalde 18. madde şu şekildedir: “*hakemin ancak kanun tarafından belirlenen sebeplerle veya kanunda belirlenen geçerlilik şartlarından birini kaybettiğinde hâkim gibi, görevden alınabildiğini*” belirtmektedir.

Tahkimde yer alan taraflardan hiçbiri, tayin ettiği veya atanmasına iştirak ettiği bir hakemi atamasından sonra geçerli bir sebep göstermeden reddedemez.”

Bu da hakemlerin onları seçen taraflara karşı tarafsızlıklarının ve bağımsızlıklarının ehemmiyetini ve hakemi seçen tarafın görüşünü üstlenip savunmasına yönelik edebi bir yükümlülüğü olmadığını gösterir⁶⁹.

Bu madde hakemlerin reddedilmesi sebepleri ve tarafsızlık ve bağımsızlığı ilgilendiren güveni sarsan geçerli sebepleri açıklanmadan işinden ayrılmayacağı üzerinde durmaktadır. Birinci fıkrada, hakemin, yargıcın aynı görevden alınabileceği ve Suriye Medeni Muhakemeler Usulü Kanunu'nun 176. maddesinde söz konusu olan nedenlerle reddedilmektedir.

- a) Hakem ile karşı taraf veya karşı tarafın vekili arasında dördüncü dereceye kadar akrabalık varsa
- b) Kendisi veya boşanmış olsalar bile eşi ile dava taraflardan birisi veya birinin eşi ile arasında bir yargısal husumet bulunuyorsa
- c) Kendi işleriyle ilgili taraflardan birinin vekili, vasisi veya kayyumu ise

⁶⁷ VÂLÎ, Fethî, *Kânûnû 't-Tahkîm Beyne'n-Nazariyyeti ve 't-Tatbîk*, s228

⁶⁸ SÂVÎ, *et-Tahkîm*, s. 100.

⁶⁹ SÂVÎ, *et-Tahkîm* s99

- d) Kendisi, eşi, herhangi bir akrabası, onun yerine vekil olabilen birisi, vasisi gibi kişilerden herhangi birinin dava konusunda maslahatı bulunuyor ise
- e) Bir yargı heyetinde, bir veya birden fazla hâkimin, dördüncü dereceye kadar akrabalık veya evlilik ilişkisinden doğan akrabalığı bulunması doğru değildir. Bir heyette bulunan hâkimlerin evlilik veya hısımlık durumları sonradan oluşursa, en yeni hâkimin çekilmesi gerekmektedir.
- f) Hâkimin dava konusunda daha önceden bir görüşü bulunuyorsa ya da diğer bir hüküm derecesinde açıklayıcı bir karar almışsa, tarafların birinin üzerinden davayı düşürmüşse veya daha önce bu alanda uzman ve hakem olmuş veya bu konuda şahitlik yapmışsa
- g) Taraflardan birinin nişanlıysa
- h) Kendisi ile taraflardan biri arasında bir düşmanlık bulunuyorsa
- i) Taraflardan biri kendisini daha önceki herhangi bir davada hakem olarak seçtiyse
- j) Hakem, sürekli şekilde; taraflardan biriyle ikamet ediyorsa veya taraflardan biri hakemin hizmetçisi olarak çalışıyorsa veya vekiliyse veya taraflardan birinden hediye kabul ediyorsa⁷⁰

İkinci fıkra ise; hakemin bu kanundan öngörülen kanuni geçerlilik şartlarından birini kaybettiğinde görevden alınabileceğini belirtir. Bu durumlar; kısıtlı ehliyete sahip olmak ve itibarı geri verilmeksizin medeni hakları elinden alınmış olma gibi durumlardır.

İkinci fıkra, kimlerin hakemi reddetme hakkına sahip olduğu da açıklığa kavuşturulmaktadır. Tarafların kendi atadığı veya atanmasına iştirak ettiği hakemi reddetme hakkına sahip olmadığını belirlemekle birlikte atama gerçekleşikten sonra kendilerinin atadığı ya da atamasına iştirak ettiği hakemler ancak geçerli birtakım sebeplerle reddedilebilir. Bunun sebebi de tarafların hakem seçiminden önce hakem hakkında araştırması yapmaları gerekir⁷¹

Diğer tarafın talebine gelince, sözleşme ve kanunlardan doğan yukarıdaki sebepler açısından hakemin reddini talep edebilir, çünkü hakem tarafsızlığına ve bağımsızlığına zarar verecek sebepleri açıklamamıştır.

⁷⁰ Sheikh Aleshra, Ticari Tahkim, S80

⁷¹ HAFÎZA, *en-Nazariyyetu 'l-Âmme fi't-Tahkîmi't-Ticârî*, s235

2. Türkiye Hukuk sistemine Göre Hakemlerin Atanması

Türkiye Milletlerarası Ticari Tahkim Kanunu, hakemlerin seçiminde tarafların özgürlük ilkesini esas alınarak hakemlerin seçilmesini düzenlemektedir. Bununla birlikte tarafların haklarını, Milletlerarası Ticari Tahkim Kanunu'nun 7. Maddesinde belirtildiği gibi tahkimin bütünlüğünü güvence altına alan belirli uygulamaları yükümlülükleri aracılığıyla garanti altına almaktadır.

MTK'un 7. maddesine göre a) Taraflar, hakemlerin sayısını belirlemekte serbesttirler. Ancak bu sayı tek olmalıdır. Hakemlerin sayısı taraflarca kararlaştırılmamışsa üç hakem seçilir. b) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa hakem seçiminde aşağıdaki kurallar uygulanır.

- Ancak gerçek kişiler hakem seçilebilir.

- Tek hakem seçilecek ise ve taraflar hakem seçiminde anlaşamazlarsa hakem, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tarafından seçilir.

- Üç hakem seçilecek ise, taraflardan her biri bir hakem seçer; bu şekilde seçilen iki hakem, üçüncü hakemi belirler. Taraflardan biri, diğer tarafın bu yoldaki isteminin kendisine ulaşmasından itibaren otuz gün içinde hakemini seçmezse veya tarafların seçtiği iki hakem seçilmelerinden sonraki otuz gün içinde üçüncü hakemi belirlemezlerse, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tarafından hakem seçimi yapılır. Üçüncü hakem, başkan olarak görev yapar.

-Üçten fazla hakem seçilecek ise, son hakemi seçecek olan hakemler yukarıda belirtilen usule göre taraflarca eşit sayıda belirlenir.

MTK'un 7. maddesinde "taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa hakem seçiminde aşağıdaki kurallar uygulanır" diyerek, hakem seçiminde yasanın temel kuralları belirlemesi doğrudur, ancak taraflar bu kurallar dışında başka bir şeyde hakemleri seçmek için uygun gördükleri başka birtakım esaslar üzerinde anlaşmalarında kanunlar bu konuda onları özgür bırakmaktadır.⁷² 7. maddeye baktığımızda hakemlerin sayının belirlenmediği, taraflara bırakıldığı anlaşılmaktadır. Ancak hakem sayısının fazla olduğu durumlarda anlaşmazlık olursa hakemin tek olmasını şart koşmaktadır.

Taraflarca hakemler belirlenemediği durumlarda üç tane hakem seçilir. Mahkemesinin bu fıkra hükümlerine uygun olarak kararları tarafları dinlendikten sonra kesinleşir.

⁷² AKINCI, *Milletlerarası tahkim*, s. 105.

a) Tek Hakemin Seçilmesi

Taraflar tek hakem olacak kişi konusunda anlaşamadıklarında anlaşmazlığı gidermek maksadıyla herhangi bir taraf mahkemeye tek hakemin belirlenmesi için başvurabilir. Bunu uygulayacak mahkeme Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 3. maddesi çerçevesinde öngörülen mahkemedir.

“Madde 3 – Bu Kanunda mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde, davalının yerleşim yeri veya olağan oturma yeri ya da işyerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesi; davalının Türkiye’de yerleşim yeri, olağan oturma yeri veya işyeri yoksa İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesi görevli ve yetkilidir. Milletlerarası Tahkim’den kaynaklanan sorunlar için mahkemeler, sadece bu Kanunun hükümlerine göre müdahalede bulunabilirler”

b) Birden Fazla Hakem Seçimi

Uluslararası Ticari Tahkim Kanunu'na uygun olarak üç hakemin seçilmesi durumunda her iki taraf da bir hakem seçmekte, bu iki hakem de yeni bir hakemin seçimini yapmaktadır. Taraflardan biri diğer tarafın hakemini belirledikten sonra kendisine gelen talebi 30 gün içerisinde hakemini tayin etmediği takdirde veya her iki tarafın hakemleri 30 gün içinde üçüncü bir hakemi belirleyemediğinde Asliye Hukuk Mahkemesi taraflardan birinin talebi üzerine bir hakem belirleyebilir.

İlk etapta hakemler üç kişiden oluşmaktaysa, her iki taraf da hakemini belirledikten sonra üçüncü hakem başkan olur. Şayet hakemler üç kişide fazla ise, nihai olarak hakemleri belirleyen uygulamalar ve aynı prosedürler tatbik edilmelidir.⁷³

Hakemlerin uyruğu konusunda herhangi bir kısıtlama ya da tahkim için yabancı uyruklu kimselerin seçilmesi için de bir engel bulunmamaktadır. Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 7. maddesinin hükümlerini dikkate alındığında gerçek kişilerin hakem olarak seçilmesi gerekmektedir.

Asliye Hukuk Mahkemesi hakemlerin seçilmesini inceleyerek hakemlerin bağımsız ve tarafsız olmasını sağlamaktadır. Örneğin taraflar farklı ülke vatandaşları olduğunda ve bir tane hakem seçmek zorunda kaldıklarında tarafların kendi uyruğu olan bir hakemi seçemeyeceğinden üçüncü hakem başka taraflardan farklı bir ülke

⁷³ AKINCI, *Milletlerarası tahkim*, s. 110.

vatandaşı olmak zorundadır. Hakemler üç kişiden fazla olduğu durumlarda aynı usul uygulanır.⁷⁴

Her iki hakem, üçüncü hakemin seçimi konusunda anlaşılmadıklarında, üçüncü hakemin seçilmesi için doğrudan mahkemeye başvurmaları mümkün değildir. Ancak bu durumda tarafların iradelerini göz önünde bulundurarak üçüncü hakemin ortak bir şekilde seçilmesi görevini hakemlere vermek gerekir.

Hakem reddini açıklamak gerekirse, Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 7/C maddesinde hakemlerin hangi durumda reddedilebileceği düzenlenmiştir. Kendisine hakemlik önerilen kimse, bu görevi kabul etmeden önce tarafsızlık ve bağımsızlığından şüphe etmeyi haklı gösteren hâl ve şartları açıklamak zorundadır. Taraflar önceden bilgilendirilmemiş oldukları takdirde hakem, daha sonra ortaya çıkan durumları da gecikmeksizin taraflara bildirir. Hakem, taraflarca kararlaştırılan niteliklere sahip olmadığı, taraflarca kararlaştırılan tahkim usulünde öngörülen bir ret sebebi mevcut bulunduğu, tarafsızlığından şüphe etmeyi haklı gösteren hâl ve şartlar gerçekleştiği takdirde reddedilebilir.

Türkiye Ticari Tahkim Kanunu çerçevesinde hakemin reddi sebeplerine baktığımızda çeşitli şekilleri olduğunu görmekteyiz. Birincisi hakemin taraflarca belirlenen niteliklerde olmaması, örneğin tahkim sözleşmesinde taraflar hakem olacak kişiyi avukat olması gerektiğini belirttiklerinde, hakem avukat olmadığında reddi gerekmektedir. Aynı şekilde tahkim sözleşmesinde hakemlerini belirli bir dil bilmesi şart koşulması ve hakemin de bahsedilen dili bilmemesi durumunda reddedilmektedir.

Taraflar hakemlerin reddini gerektirecek sebepleri kendi aralarında belirleyebilmektedir. Bu sebepleri belirlemeleri durumunda sebepleri taşıyan hakemler reddedilir. Örneğin; Taraflar, başka bir konuda birisi için tahkim yapan hakemin reddedilmesini kararlaştırdıklarında bu da hakemin reddedilme sebebidir. Eğer hakem taraflardan birisi için daha önce yaptığı tahkimi hala kabul ediyorsa, taraflar kendisinden önceki tahkim davasını reddetmesini isteyebilirler.⁷⁵

Hakem ile taraflardan birinin danışman hukukçusu ya da avukatı arasında hoca-öğrenci ilişkisinin bulunması veya hakemin eşinin ya da bir yakınının kendisini hakem olarak seçen tarafın iş yerinde çalışması veya taraflardan birinin avukatı ile

⁷⁴ BALKAYA, Bennar, *Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun Uygulama Alanı*, s. 63, <http://www.balkaya.av.tr/files/MTK.pdf>

⁷⁵ AKINCI, *Milletlerarası tahkim*, s. 116.

çok yakın arkadaşlık ilişkisi ya da bir gönül ilişkisi içinde bulunması bağımsızlık ilkesini zedeleyici durumlar olarak sayılabilir.⁷⁶ Aynı kişinin aynı tarafça artarda hakem seçilmesi mutlaka bağımsızlık ilkesine aykırı bir durum olarak değerlendirilmemelidir. Hakemler ile taraflar arasındaki iş ilişkileri ya da kişisel ilişkiler, hakemlerin bağımsızlığını ciddi biçimde tehlikeye sokan ilişkilerdir.⁷⁷

Hakemi ret süresi, aksi kararlaştırmamışsa, hakemin reddi isteminde bulunabileceği bir durumun ortaya çıktığını öğrendiği tarihten itibaren otuz gündür.

Hakem kurulu veya hakem, ret talebini yerinde görürse, artık reddedilen hakem görev yapamayacaktır. Ret isteminin kabul edilmediğini öğrenen taraf, bu tarihten itibaren karara karşı otuz gün içinde asliye hukuk mahkemesine başvurarak bu kararın kaldırılmasını ve hakem veya hakemlerin reddine karar verilmesini isteyebilir. Asliye hukuk mahkemesinin ret talebi ile ilgili olarak vereceği kararlar kesindir

B. Tahkim Oturumları

1. Suriye Hukuk Sistemine Göre Tahkim Oturumları

Suriye Tahkim Kanunu, tarafların iradelerini dikkate alarak uygun yargısal bir düzen sağlamak için tahkim prosedürlerini düzenlemektedir. Yürürlükteki yasaya göre hakemlerin kendilerine arz edilen uyuşmazlıklar sırasında takip edilmesi zorunlu olan uygulama kanunları ile bir kişinin maslahatına yönelik haklarını ilgilendiren kanunlarla ayrılması gerekmektedir. Suriye Tahkim kanunun 22. maddesine göre tahkim tarafları, hakem tarafından izlenecek usul kuralları üzerinde anlaşabilirler.

Tahkim prosedürlerine vuku bulan uyuşmazlık halinde uygulanacak kanun ; uluslararası ticari tahkimde ve uluslararası anlaşmaların teyit ettiği ilke olan sözleşme taraflarının seçtiği kanundur⁷⁸

Tarafların bölge içinde veya dışında bir kuruluş ya da daimî bir tahkim merkezinde yürürlükte olan usul kuralları tatbik etme hakkı vardır. Tahkim kurulu böyle bir anlaşma olmadığı takdirde, geçerli kanun hükümlerine uymak şartıyla uygun gördükleri tahkim usul kurallarını tatbik edebilirler. Tahkim kurulu, tahkim anlaşmasında taraflarca kararlaştırılan prosedürleri uygular ve kamu düzeninden

⁷⁶ CANDANER ELVER, s.57.

⁷⁷ CANDANER ELVER, s. 56.

⁷⁸ ŞEFİK, *et-Tahkîmi't-ticâriyyi'd-düvelî*, s 212

olduğu sayılan emredici kuralları dikkate alır. Örneğin, taraflar ve yasalara uyduklarında uyuşturu ve cinsel konular gibi tartışmalı meselelerin üzerinde anlaşma yapamazlar. Üzerinde sözleşmenin yapılması mümkün olan konular, tahkim yeri, tahkim dili, hakemlerin sayısı, tek olma hususu gibi konulardır. Ayrıca Suriye içinde veya dışındaki daimî bir tahkim merkezinde veya organizasyonunda yürürlükte olan kuralların uygulamalarına tabi olma konusunda da ittifak edilebilir. Nitekim bu merkezler ve organizasyonların tahkim kurulu tarafından uygulanabilir kuralları ve yönetmelikleri bulunmaktadır.

Taraflar usul kuralları üzerinde anlaşamadıklarında ve bunu bir tahkim merkezi veya organizasyonuna yönlendirmediklerinde, tahkim kurulu uyuşmazlığın niteliğine göre tahkim kanunda emredici normlara uymak koşuluyla uygun olan prosedürleri seçebilmektedir.⁷⁹

Uyuşmazlık konusunda tatbik edilmesi zorunlu olan kanunun bazı maddeleri 5. Maddede ele alınmıştır.

- a) Tarafların uyuşmazlık konusunda tahkim kurulunun uygulaması zorunlu olan kanunları belirleme ya da sınırlama hürriyeti bulunmaktadır.
- b) Tahkim tarafları aralarındaki yasal ilişkiyi örnek bir sözleşmenin esaslarına, uluslararası bir sözleşmeye veya herhangi bir belgeye tabi tutmayı kabul ettiklerinde bu belgenin ele aldığı hükümler tahkim bakımından esas hükümler olarak uygulanmalıdır.

38. Madde ise;

Hakem kurulu tarafından kararlaştırılan kurallar, uyuşma olmadığında uygulanacaktır.

Taraflar, uyuşmazlık konusunda uygulanması zorunlu olan kanunları tatbik etme konusunda anlaşamadıklarında, tahkim kurulu uyuşmazlık konusuna en çok ilgili olan temel yasaları tatbik eder ve hakem kurulu uyuşmazlığı çözerken sözleşmenin şartları, anlaşmazlığın konusu ve onu ilgilendiren mevcut gelenekleri dikkate alır.⁸⁰

Tahkim sözleşmesi tarafları tahkim kuruluna açıkça sulh yetkisi verirse, kurulun kanun hükümlerini dikkate almadan adalet ve vicdan esaslarıyla uyuşmazlığı çözmesi uygundur. Ancak taraflar hakem kuruluna açıkça yetki vermedikçe heyet adalet ve vicdan kurallarınca uyuşmazlığı çözemez.

⁷⁹ el-‘ÎSÂ, *Şerhu Kânûni't-Tahkîmi's-Sûrî*, s. 51.

⁸⁰ Sheikh Aleshra, *Ticari Tahkim*, s89

Tahkim kurulu tarafların üzerinde anlaştıkları kuralları uyuşmazlık konusu olarak uygulamak zorundadır. Örneğin Suriye Medeni Kanunu'nu uygulama konusunda anlaştıklarında, bu Kanunun 11-30 maddeleri arasında belirlediği yasalar çatışma kurallarını içerdiğinden bu maddeler göz ardı edilerek, Medeni Kanun'un konuyla ilgili kurallarının uygulanması gerekmektedir.

Tarafların uyuşmazlık konusuyla herhangi bir ilişkisi olmasa bile herhangi bir devletin kanunlarını uygulayabilmektedir. Ayrıca taraflar bu kanunların hepsinden ziyade bazı kısımlarını uygulama konusunda da anlaşma sağlayabilirler.⁸¹

Taraflar belli birtakım kuralları veya bir devletin kanunlarını uygulama konusunda anlaşamadıklarında Tahkim kurulu uyuşmazlıkla en çok ilgili olan temel kuralları uygulamak durumundadır

Hakemler, kaynağı neresi olursa olsun, bazı kuralları, adaletin bunu gerektirdiğini düşündükleri sürece uygulamayı reddedebilirler. Bu nedenle hakemler, şartların uygun olmaması halinde bir sınırlama yetkisine sahiptir. Örneğin hakemlerin kanunun öngördüğü şekilde tazminat adını kullanmadan tazminat belirleme hakları bulunmaktadır. Ayrıca hakemler tarafların talepte bulunmadığı durumlarda bile tarafların haklarında takas yapmalarını karar verebilmektedir.

Adalet ve insafla hüküm vermelerinin gerekli olduğunun belirtilmesi, başka bir kısıtlama olmadan hakemlerin karar verme konusunda tamamen serbest bırakıldığı anlamına gelmemektedir. Kendilerinden talep edilmeyen konularda hüküm vermemeleri gerekir, aksi takdirde tahkim sözleşmesi sınırlarından ayrılmış olurlar ki, bunu yapmaları uygun değildir.⁸² Yukarıda ele alınan meselelere ek olarak Tahkim kurulu, sözleşmenin anlaşmazlık konusu olan şartlarına ve sözleşmeye uygulanan tüm temel kurallara ve genel kabullere uymak durumundadır. Eğer yapılan sözleşme petrol ile ilgili bir sözleşme ise doğan uyuşmazlıkları çözmek için şartlarına ve genel kabullerine uymak zorundadır.

Anlaşmazlık konusunun tabiatı, husumeti neticelendirecek ya da çıktığı vakit fayda arz etmeyecek nihai hükmün gecikip tarafların birinin maruz kalabileceği zararın önüne geçmek amacıyla bazı hallerde geçici önlemlerle ihtirazi tedbirlerin ve geçici hükümlerin ivedilikle alınmasını gerektirir⁸³.

⁸¹ VÂLÎ, Fethî, *Kânûnü't-Tahkîm Beyne'n-Nazariyyeti ve't-Tatbîk*, s. 419.

⁸² VÂLÎ, Fethî, *Kânûnü't-Tahkîm Beyne'n-Nazariyyeti ve't-Tatbîk*, s. 416.

⁸³ SÂVÎ, *et-Tahkîm*, s147

Mahkeme olarak hakemlerin, ihtilaf konusundaki nihai karara kadar haklarını korumak ve uyuşmazlık konusunun nihayete erdirilmesi için bazı geçici hükümler çıkarmaları gerekmektedir. Suriye Tahkim Kanunu'nda geçen maddede de belirtildiği gibi hakemlerin belirli çerçevede karar çıkarmasına imkân tanınmaktadır.

Tahkim kurulu kesin kararı vermeden önce bazı taleplerle ilgili geçici hükümler çıkarabilmektedir.

Usul Kanunu hükümlerine uygun olarak her iki taraf da tahkim işlemleri başlamadan önce veya tahkim işlemleri sırasında ihtiyati bir karar aldirmek için acil durum hâkimine müracaat edebilir. Bu madde, tahkime ilişkin çoğu uluslararası sözleşme ve kanunlar gibi anlaşmazlık konusu için yürürlükte olan kuralları ve tarafların iradesi yetkisi ilkesini ele almaktadır.

Tahkim kurulu, uyuşmazlığın değerlendirilmesi sırasında taraflardan birinin belirli bir takım nakdi ödemeleri gerçekleştirebilmek için geçici hükümler verebilmektedir. Bunun gibi tahkim sözleşmesinin sıhhatine ya da uyuşmazlık konusunda uygulanması zorunlu kanunlara ilişkin taleplere yönelik geçici hükümler vermektedir. Tüm bu hükümler kesin hükümden önce çıkmaktadır.

Tahkim kurulu nihai hüküm çıkarmadan evvel taleplerin bir kısmına ilişkin geçici hükümler çıkarabilir. Uyuşmazlık taraflarının her biri tahkim işlemleri başlamadan önce ya da esnasında ihtirazi tedbirler alınmadan önce Suriye'de yürürlükte olan muhakeme usulü kanunu gereğince acil meseleler hakimini müracaat edebilir.

Tahkim kurulunun bu konuları görüyor olması (yetkili olması), acil meseleler hakiminin yetkisinin önüne geçeceği anlamına gelmez. Taraflar, tahkim kurulu veya acil meseleler mahkemesi olmak üzere istediği makama başvurabilirler. Ancak pratik olarak tarafların biri cebri icra yetisine sahip olduğu için acil meseleler mahkemesine başvurmayı tercih eder, zira acil meseleler mahkemesinin aldığı kararlar, icra emri gerektiren tahkim kurulu kararlarının aksine acil icra niteliğini taşımaktadır.⁸⁴

Acil meseleler ise, taşınır veya taşınmaz malların güncel durumlarını açıklama, yargı görevlisini atama, ihtiyati haciz koyma talebi, seyahat ve geçici kısıtlama gibi vaktinin geçmesiyle sorun olmasından endişe eden meselelerdir. Asliye Hukuk Mahkemesi başkanı acil tedbir konularında esasa geçmeden hüküm vermektedir. Alınan tüm acil tedbir kararlarına İstinaf mahkemesinin önünde itirazda

⁸⁴ SÂVÎ, *et-Tahkîm*, s152

bulunabilmektedir ve bu durumda İstinaf mahkemesinin vereceği karar kesin karardır.

Tahkim oturumlarına baktığımızda, Suriye Ticari Tahkim Kanunu'na taraflar arasında eşitlik ve adaleti sağlamak için birçok madde eklenmiştir. Nitekim mahkemelerin yargı yetkisi, tahkim yoluyla çözüleceği belirtilen davaya bakmakla sınırlandırılmıştır.

38. maddenin ilk fıkrasında uyuşmazlığa bakan mahkemenin, yetkisini ele alarak dava üzerinde yetki sahibi olması gerekmektedir. Mahkemenin davayı ele alması halinde davalı taraf herhangi bir savunma veya talepte bulunmadan önce, mahkemenin ele aldığı konu ya da uyuşmazlığın hakkında bir tahkim sözleşmesi yapıldığını belirttiğinde, mahkeme bu sözleşmenin doğruluğunu araştırması gerekir. Eğer bahsedilen sözleşme doğruysa davayı reddetmesi gerekmektedir ve dava tahkime havale edilir aksi takdirde mahkeme, anlaşmanın geçersiz, boş, sonuçsuz veya uygulanamaz olduğunu tespit ettiği takdirde yargı yetkisini kullanarak davaya bakmaya devam eder.

Tahkim işlemlerinin yürütülmesi ve uygulamalarının aksatılmaması Suriye Tahkim Kanunu'nun 10. maddesinde ele alınmıştır.

Bu maddede;

"Uyuşmazlık taraflarından birisi, tahkim uygulanırken tahkim sözleşmesinin şartlarından ilgili kanunun hükümlerinin bir tanesi ihlal edildiğini bildiği halde sözleşmeye devam ederse, anlaşma yapılmadığı sırada, bu ihlal hakkında itirazda bulunmadan sözleşmeye devam edilebilir ve makul bir zamanda itiraz konusunda hakkında vazgeçmiş sayılır."

Tahkim işlemleri sırasında, tahkim sözleşmesinde belirtilen durumlar veya bu kanunda kamu düzenine ters düşmeyen ve emredici olmayan ek kuralların da ihlal edildiği ve uyuşmazlık taraflarından biri bunu bildiği halde sözleşmeye devam etmesi, kararlaştırılan tarihte veya tarihin kararlaştırılmadığı makul bir zamanda itiraz etmemesi halinde zımnen itiraz etme hakkından feragat etmesi anlamına gelmektedir.

Tahkime gidileceğine dair bir anlaşmanın bulunması halinde tahkim komisyonun yetkisine karşı itirazlar ya da anlaşmanın tahkime elverişli olmayan konular üzerine anlaşılmış olması, tarafların birinin davranma ehliyetinin bulunmaması veya anlaşmanın uyuşmazlık konusunu kapsamamış olması durumunda

İtirazların, tarafların anlaşmış olduğu süreleri aşmamak üzere yapılmalıdır. Tahkim komisyonunca tayin ettiği süre hakkında bir anlaşma sağlanmamış ise tarafın bu itirazlara karşı sessiz kalması, zımni kabul ettiği anlamına gelir⁸⁵

Bu itiraz etme hakkını kullanamayacağı bir İstinaf mahkemesi kararında belirtilmiştir. “Hükümsüzlük ya da geçersizlik iddiasında bulunan kişi tahkim oturumlarına peş peşe katılmasına rağmen meseleyi gündeme getirmemesi, Tahkim Kanunu'nda geçen konuya itiraz etmemesinden dolayı hakkından feragat etmiş olur ve Suriye Tahkim Kanunu'nun 35. maddesine göre bunun aksine antlaşma yapmış olur.”⁸⁶

Tahkimin en önemli güvencelerinden bir tanesi, tahkim yapanların arasında anlaşmazlıkların çözülmesi için gereken sürenin belli olmasıdır. Sürenin belirli olmadığı durumlarda, uyuşmazlığı gidermede hakemlere sınırsız süre tanınmış ve tahkimin asıl hedefinden çıkmış olmasına sebebiyet verilmiştir.

Nitekim tahkim müessesesinin asıl hedefi uyuşmazlıkları en kısa sürede çözmektir. Bu yüzden tahkimin asıl gayesi olan uyuşmazlığın çözümünü hızlandırma hedefini gerçekleştirmek için Suriye Kanunları tahkim süresiyle ilgili özel düzenlemeler yapmıştır. Kanun, Hakem kurulunun taraflar arasında yapılan sözleşmede belirtilen süre içinde hükmünü vermesi gerektiğini belirtmektedir. Sözleşmede süre belirtilmediği durumlarda Tahkim kurulunun ilk oturumundan itibaren hükmün ya da kararın 180 günde çıkması gerekmektedir.⁸⁷ Anlaşmazlığın belirtilen süreler içerisinde çözülememesi durumunda tahkim 90 günü geçmemek kaydıyla uzatılabilir.

Tahkim Kanunu'nun 37. maddesi tahkim süresi ile ilgili hükümleri şu şekilde düzenlemektedir:

“a) Tahkim Kurulu tarafların üzerinde anlaşmaya vardıkları süre içinde uyuşmazlığı giderecek bir hüküm vermek durumundadır. Anlaşma söz konusu değilse Tahkim kurulunun ilk duruşma tarihinden itibaren 180 gün içinde kararın çıkması gerekmektedir.

b) Tahkim Kurulu, belirlenen süre içerisinde çözüm bulunmazsa, bir sefere mahsus 90 günü geçmeyecek şekilde süre uzatabilir.

⁸⁵ SÂVÎ, *et-Tahkîm*, s156

⁸⁶ el-‘ÎSÂ, *Şerhu Kânûni't-Tahkîmi's-Sûrî*. s. 125.

⁸⁷ Sheikh Aleshra, *Ticari Tahkim*, S98

Her iki durumda üzerinde karara varılan süre içerisinde tahkimin herhangi bir hükmü çıkmazsa, tüm tahkim tarafları bir sefere mahsus 90 günü aşmayacak şekilde geçen fıkrada söz konusu olan süre bitiminden sonra 10 gün içerisinde bu kanunun 3. maddesinde zikredilen ilgili mahkemeden talep edebilir.

Bu durumda başvurunun uzatılması veya yanıtlanması, mahkeme davacılarının daveti üzerine müzakere odasında vermiş olduğu nihai bir karar ile sonuçlandırmaktadır.

c) Yukarıda da geçtiği gibi herhangi bir tahkim kararı çıkmadan tahkimin sonlandırılması durumunda, tüm taraflar da yeni bir tahkim üzerinde anlaşmadıkları sürece uyuşmazlıkları gidermek için görevli mahkemeye davasını taşıyabilirler.

d) Tahkim süresi geçtiğinde Tahkim kurulu geçerli bir mazereti olmadan uyuşmazlığı gidermezse, zarara uğrayan taraf özel yetkili hâkime başvurarak tazminat talep edebilir.”

Tahkim kurulu tahkim sözleşmesinde tarafların üzerinde anlaşmaya vardıkları süre içerisinde uyuşmazlığı gidermesi gerekmektedir. Uyuşmazlığı çözmek için sözleşmede süre sınırlaması yapılmadığında hükmün, sözleşmede kurulan ilk oturumundan itibaren 180 gün içinde verilmesi gerekmektedir. Burada davacı tarafından gönderilen tahkim tebliğini almak için ve hakemin atanması süresinin yanı sıra, bunun gibi tüm bu süreler tahkim süresinin hesaplanmasına dâhil edilmemektedir.⁸⁸

Tahkim kurulu, tarafların anlaşamadıklarında kanunun belirlediği süre içinde bir karara ulaşamadığı takdirde 90 günü geçmemek kaydıyla tahkim süresini belirleyebilir. Ayrıca Tahkim Kurulu geçen süreye rağmen uyuşmazlığı çözemez ise tüm tahkim tarafları istinaf mahkemesinden tahkim süresinin uzatılmasını talep edebilirler. Tahkim kurulunun belirlediği süreden sonra 10 gün içinde tahkim süresini bir kereye mahsus olarak uzatabilir, ancak bu süre 90 günü geçmemesi gerekmektedir. Nitekim mahkeme tarafları oturuma çağırıp müzakere odasında en fazla bir miladi yıl süre uzatabilir veya direkt reddetme kararını verebilir.

Bu durumda taraflar tahkim hakkında ya yeni bir tahkim kurulu ya da eski tahkim kurulu seçip yeni bir süre belirleyerek yeniden bir tahkim sözleşmesi

⁸⁸ el-‘İSÂ, *Şerhu Kânûni’t-Tahkîmi’s-Sûrî*. s. 65.

yapabilmektedir. Tahkim yoluyla uyuşmazlığı çözmek için bir anlaşmaya varamadıklarında, taraflardan biri davayı, uyuşmazlıkları çözme noktasında özel yetkili olan mahkemeye götürebilir.

Tahkim kurulu geçerli mazeret bulunmadan süre bittiği halde anlaşmazlığı çözememişse, kanun özel yetkili makamlar önünde zarar gören tarafa tahkim kuruluna karşı tazminat hakkını tanımaktadır.

Tahkim kararı çıktıktan sonra tahkim kararlarına ve bu kanunların kararlarına uygun olan emrin geçerliliğini yerine getirecek taraflarca bağlayıcı ve uygulanabilir olacaktır.

2. Türkiye Hukuk Sistemine Göre Tahkim Oturumları

Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 8. maddesine göre: *“Taraflar, hakem veya hakem kurulunun uygulayacağı yargılama kurallarını, bu kanunun emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla, serbestçe kararlaştırabilir ya da bir kanuna, milletlerarası veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak belirleyebilirler. Taraflar arasında böyle bir anlaşma yoksa hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasını bu kanun hükümlerine göre yürütmektedir.*

a) Taraflar, tahkim yargılamasında eşit hak ve yetkiye sahiptirler. Taraflara iddia ve savunmalarını ileri sürme olanağı tanınır. Tahkim yargılamasında taraflar, yabancı gerçek veya tüzel kişiler tarafından da temsil edilebilirler. Bu hüküm, tahkimle ilgili olarak mahkemelere yapılan istemlere uygulanmaz.”

Taraflar, tahkim veya Tahkim kurulunun uygulanacağı yargı kurallarını ilgi kanunun bağlayıcı hükümlerini ihlal etmeden serbestçe belirleyebilir ya da bunu kanunun gerektirdiği şekilde yasalara veya uluslararası tahkim kurallarına uygun olarak yerine getirebilir.

Taraflar arasında böyle bir anlaşma olmadığında ise tahkim ya da Tahkim kurulunun tahkim yargılamalarını bu kanunların hükümlerine göre yapabilmektedir.

Taraflara, tahkim yargılamalarında eşit yetki ve haklara sahip olma hakkı ve taraflara iddialarını savunma fırsatı verilmektedir. Ayrıca taraflar tahkim yargılamalarında gerçek veya tüzel kişiler tarafında temsil edilebilmektedir. Bu hüküm tahkim işlemlerinde uygulanmaz.

Tahkim sözleşmesinin temelinde uygulanan kanun aslında tarafların iradesinin geçerliliği veya geçersizliği için tatbik edilir. Örneğin hata ve dolandırıcılık gibi faktörlerin etkisinde kalan irade beyanı etkisi tahkim sözleşmesi esaslarına dayanan kanuna uygulanır.

Tahkim sözleşmesinin temel anlaşmadan bağımsız olduğu gerçeği göz önüne

alındığında, temel sözleşme için geçerli olan kurallar, direk tahkim sözleşmesi için de geçerli olmamaktadır. Bu nedenle tahkim sözleşmesinin esaslarına uygulanan kanunlar açıkça belirlenmesi gerekmektedir.⁸⁹

Tahkim sözleşmesi bulunmasına rağmen taraflardan biri diğerine karşı davayı mahkemeye taşıdığı zaman, diğer taraf içinde aralarında bir tahkim sözleşmesi bulunduğundan dolayı mahkemenin bunu reddetmesini talep edebilirler. Bu durumda mahkeme tahkim sözleşmesinin geçerliliğine hükmeder, şayet tahkim sözleşmesi geçersiz ise, mahkeme uyuşmazlık konusunu ele alır. Geçerli bir tahkim sözleşmesi olduğu belirlenince mahkeme uyuşmazlık konusuna bakmaz.

Tahkim sözleşmesinin geçerliliğini kabul etmek için tahkim sözleşmesi yapan taraflara tahkim talebi noktasında eşit fırsatları vermek gerekmektedir. Sözleşme taraflardan birine öncelik verirse veya taraflardan biri uygulanması zor keyfi koşullar sunarsa tahkim sözleşmesi geçerliliğini yitirecektir.⁹⁰

Taraflar, hakemler tarafından uygulanacak prosedürlerinin kanununu, Tahkim kurulunun kurallarına veya ulusal hukuk sistemi esaslarına başvurarak ya da doğrudan yazarak belirleyebilir. Bunun tam aksi olduğunda hakemler, tahkim işlemlerinin yürütüldüğü ülkenin usul hukukunu kabul etmek zorundadır. Uygulanması gereken kanunun irade ilkesi çerçevesinde belirlenmektedir.⁹¹

Uyuşmazlık durumunda uygulanacak hukukun seçimi önem arz eden bir konudur. Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 12. maddesi uyarınca, “Hakem veya hakem kurulu, taraflar arasındaki sözleşme hükümlerine ve onların uyuşmazlığın esasına uygulanmak üzere seçtikleri hukuk kurallarına göre karar verir. Sözleşme hükümlerinin yorumunda ve tamamlanmasında bu hukuka ilişkin ticarî örf ve âdetler ile ticarî teamüller de göz önüne alınır. Belirli bir devletin hukukunun seçilmiş olması, aksi belirtilmedikçe, o devletin kanunlarının ihtilafî kurallarının veya usul kurallarının değil, doğrudan doğruya maddî hukukunun seçilmiş olduğu anlamına gelir. Tarafların uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukuk kurallarını kararlaştırmamış olmaları hâlinde, hakem veya hakem kurulu, uyuşmazlık ile en yakın bağlantı içinde olduğu sonucuna vardığı devletin maddî hukuk kurallarına göre karar verir. Hakem veya hakem kurulu, ancak tarafların açıkça yetkili kılmış olmaları şartıyla hakkaniyet kurallarına göre veya dostane bir şekilde aracı olarak karar verebilir.”

Tahkim konunun temelinde uygulaması zorunlu olan kanunu belirlemede

⁸⁹ ÖZEL, Sibel, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri*, s.79.

⁹⁰ GODOLLAR, Göktan, “Milletlerarası Tahkim Kanunu’na Göre Tahkim Şartı veya Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları ve Hükümleri”, *e-Dergi*, S. 2, İstanbul, 2007.

⁹¹ KILIÇ ve KIZILBAĞLI, Gizem ve Yasemin, *Milletlerarası Tahkim*, *e-Dergi*, İstanbul, 2017, S: 2.

tarafın iradesine öncelik verilir. Taraflar anlaşmazlık konusunda sözleşme esaslarına uyumlu olan kanunları seçme hürriyetine sahiptir.

Taraflar tahkimin başında kanunu seçtiklerinde, tahkim uygulamalarında tatbik edilmesi zorunlu olan kanunları veya konusu için geçerli olan kanunu seçtiğini açıkça göstermesi gerekmektedir. Seçilen kanun açıkça belirtilmediğinde, tahkim şartları uyarınca tarafların seçtiği kanunlar uyuşmazlık esaslarına veya tahkim uygulamalarına tatbik edildiğinde Milletlerarası Tahkim Yasası'nın 12. maddesi uygun olan kanunu seçtikleri anlamına gelecektir.⁹²

Buna binaen taraflar uyuşmazlık temelinde uygulayacakları bir kanunun kurallarında anlaşamadıklarında Hakem kurulu, uyuşmazlık konusuna en yakın olduğu düşünülen devletin maddi yasal kurallarına dayanarak karar verir.⁹³

İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz; Taraflardan biri tahkim işlemleri sırasında ya da öncesinde ihtiyati tedbir talep edebilir. Hakem veya Hakem kurulu, taraflar aksi bir anlaşmaya varmadıkları sürece tarafların birinin talebine binaen ihtiyati tedbir kararı alabilir.

MTK'un 6. Maddesi bu durumu şöyle açıklamaktadır:

"Taraflardan birinin, tahkim yargılamasından önce veya tahkim yargılaması sırasında mahkemeden ihtiyati tedbir veya ihtiyatî haciz istemesi ve mahkemenin böyle bir tedbire veya hacze karar vermesi, tahkim anlaşmasına aykırılık teşkil etmez. Aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim yargılaması sırasında hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin istemi üzerine ihtiyatî tedbire veya ihtiyatî hacze karar verebilir."

Hakemler kendi isteklerine göre ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararını çıkaramazlar, ancak taraflardan biri bu konuda talepte bulunması gerekmektedir. Tahkim işlemleri başlamadan önce mahkemeden ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz talebinde bulunan taraf 30 gün içerisinde tahkim işlerine başlamalıdır. Aksi takdirde ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kendiliğinden ortadan kalkar.

Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 10. maddesi uyarınca da "Taraflardan biri, mahkemeden ihtiyati tedbir veya ihtiyatî haciz kararı almış ise otuz gün içinde tahkim davasını açmak zorundadır. Aksi hâlde ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kendiliğinden ortadan kalkar".

Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda, davalı tarafa bir tahkim sözleşmesi vesilesiyle mahkemeye itiraz hakkı tanınırken, bununla birlikte bu hak belli bir zaman ile sınırlandırılmaktadır. Tahkim şartları yerine getirildiği halde davalı taraf tahkim işlemlerine

⁹² ZIRA, *Milletlerarası tahkim*, s. 169.

⁹³ ZIRA, *Milletlerarası tahkim*, s. 171.

itiraz etmediğinde mahkemenin kendisi tahkim varlığını dikkate almadan davanın esasına geçer. Milletlerarası Tahkim Yasası'nın 5. maddesine göre tahkim itirazının kabul edilmesi halinde mahkeme tahkim uygulamalarını ve davaya usulden bakmayı reddeder ve artık bu davada mahkemenin hüküm vermesi mümkün değildir.

Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 5. maddesinde: “*Tahkim itirazının kabulü halinde, mahkeme davayı usulden reddeder*”, denilmektedir.⁹⁴

Tahkim süresine değindiğimizde ise; tarafları tahkime başvurmaya sevk eden nedenlerden biri, uyuşmazlıkları giderme konusundaki hızıdır. Türkiye’de Uluslararası Ticari Tahkim Kanununa göre zaman konusu belirlenmiş ve gerekli kanuni zemini oluşturulmuştur. 10. maddenin (B) fıkrasına göre tahkim süresi bir sene olarak belirlenmiştir. Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 10/B maddesi uyarınca “Taraflar aksini kararlaştırmadıkça, tek hakemli davalarda hakemin seçildiği, birden çok hakemli davalarda ise hakem kurulunun ilk toplantı tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl içinde hakem veya hakem kurulunca esas hakkında karar verilir. Tahkim süresi, tarafların anlaşamamaları halinde taraflardan birinin başvurusu üzerine asliye hukuk mahkemesince uzatılabilir. Başvurunun reddi halinde tahkim süresi sonunda yargılama sona erer ve mahkemenin kararı kesindir.”

Ayrıca her şeyden önce uyuşmazlık tarafları tahkimi süresini uzatabilmekte ve bu anlaşma, tahkim oturumunda tahkim süresini uzatabilmek için taraflar arasında bir irade beyanı tarzında olabilmektedir.

Taraflar Tahkim süresini uzatmak konusunda anlaştıklarında hakemler yeni belirlenen sürenin sonuna kadar karar alabilirler. Taraflar aksini belirtmedikleri sürece taraflardan biri tahkim sürenin uzatılmasını birinci Asliye Hukuk Mahkemesinde talep ederse mahkeme bu süreyi uzatır.

Mahkeme tarafından bu talep reddedildiğinde tahkimin süresi bitmesiyle tahkim sonuçlanır ve mahkemenin bu konuda kararı kesindir. Aynı şekilde hakemler tahkim kararının uzatılmasına karar veremezler.

Tahkimin bitmesiyle, taraflar arasındaki tahkim şartları ortadan kalkar ve hakemler artık bu konuda yetkisiz kalırlar. Bundan dolayı hakemlerin veya Tahkim Kurulunun yaptığı tüm muameleler tahkim süresinin bitmesiyle geçersiz sayılmaktadır. 15. madde, (A) fıkrası 1-c’ye göre kararın belirlenen süre içerisinde verilmemiş olması, tahkim kararının geçersizliğine bir sebeptir.

⁹⁴ ZIRA, *Milletlerarası tahkim* ,s. 163.

C. Tahkim Kararı

1. Suriye Hukuk sistemine göre Tahkim kararı ve Geçersizliği

Dururmları

Suriye Kanunları, hakemler kendi aralarında oy birliği ya da çoğunluğu sağlayamayarak görüş birliğine varamadıklarında Tahkim kurulu başkanı kendi başına hüküm çıkarıp imzalamaktadır. Kurul üyelerinden biri veya birkaçı kararda bunu yazmayı reddettiklerinde ise başkan muhaliflerin görüşlerini yazmama sebeplerini hükümde açıkça belirtmelidir ve bu bağlayıcı bir kuraldır.

Mahkemenin tahkime müdahale etmesini ve buna bağlı olarak tahkim amacının kaybedilmesini önlemek için, Suriye yasama organları tarafından 2008 yılında çıkarılan 4 sayılı kanunun hükümlerine uygun olarak çıkarılan hakem kararlarını herhangi bir temyiz yöntemlerine tabi tutmaz. Bununla birlikte tarafların haklarını korumak için mahkemede hükümsüzlük davası açılabilir. Ancak mahkeme esas açısından davaya bakmayarak hakemlerin görüşlerine müdahale etmez, tahkim kararını değiştirmeyi hedeflemez veya yeniden konuyu temyiz mahkemesine taşımaz. Ancak Suriye Tahkim Kanunu'nun 50. maddesinde belirtilen hükümsüzlük durumların ve kamu düzeniyle ilgili olan durumların dışında var olup olmadığını bakılmaktadır.

Tahkim hükmüne başvurmanın tek yolu olduğu itibariyle butlan davasının dayandığı gerekçeleri yorumlamak gerekir.

Suriye Tahkim Kanunu hakem kararlarının çıkması geçerli ve nihai olarak kabul eder. Bunun temel amacı, Suriye Tahkim Kanunu 50. Maddesine öngörülen konularda uyuşmazlıkları en kısa sürede çözmek ve hükümsüzlük davalarını sınırlandırmaktır⁹⁵.

Suriye Tahkim Kanunu'nun 50. maddesine göre;

“Tahkim kararının geçersizliği iddiası ancak aşağıdaki durumlarda kabul edilebilir.

a) Tahkim sözleşmesi bulunmadığı veya sözleşmenin geçersiz olduğu ya da süresinin bitmesiyle sona erdiği durumlar

⁹⁵ SÂVÎ, *et-Tahkîm*, s225

b) Tahkim sözleşmesinin onayı sırasında taraflarında birinin ehliyeti belirleyen kanunlara göre ehliyetinin tamamını ya da bir kısmını kaybettiğinde

c) Tahkim taraflarından biri savunmasını yapamıyorsa, hakem atanmasını doğru bir şekilde yapılmaması veya tahkim uygulamalarının doğru bir şekilde yapılmaması nedeniyle savunmasını yapamadığında veya kendi iradesi dışında gelişen herhangi bir sebepten dolayı savunmasını yapamamış olması

d) Tahkim kararı tarafların uyuşmazlık konularına uygulamak için üzerinde ittifak ettiği kanunları dışladığı zaman

e) Tahkim kurulu oluşturulması veya hakemlerin belirlenmesi durumları tarafların sözleşmesine veya bu kanunlara uymaması

f) Tahkim sözleşmesinin kapsamadığı veya sözleşme sınırları aştığı durumlarda, bununla birlikte tahkim konusu olan kararla ilgili bölümler ile tahkim konusu olmayan kararla ilgili bölümlerden ayırmak mümkün olduğunda hükümsüzlük sadece son bölümle ilgili geçerli olmaktadır.

g) Tahkim kararı geçersiz olduğunda veya tahkim işlemleri geçersizse

Geçersizlik davasına bakan mahkeme, kendi inisiyatifine göre Suriye Arap Cumhuriyetinde kamu düzenine aykırı olduğunu görürse tahkim kararını geçersiz kılabilir.”

Bu madde tahkim kararı geçersizliği konusunun söz konusu olduğu durumları örnek vermekle değil münhasıran belirtmektedir. Bu durumlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

Birincisi: A fıkrasına göre tahkim sözleşmesine ilişkin geçersizlik sebepleri

a) *Bir tahkim sözleşmesinin olmaması durumu*; Tahkim sözleşmesi tüm tahkim işlemlerinin ana esasıdır, sözleşme olmadığında ise herhangi bir tahkim işlemi söz konusu olamaz ve bundan dolayı (uyuşmazlık konuları, uyulması gereken işlemler, uyulması gereken kanuni usul ve esaslar, hakemlerin sayısı ve tahkim dili, yeri vs.) gibi konular belirlenemez. Bir tahkim sözleşmesinin yapılmadığı durumlarda tahkim işleminin geçersizliği, tahkimin ihtiyari bir şey olduğu anlayışı ile paraleldir. Uyuşmazlık tarafları bu konuda kendi iradeleriyle bir anlaşma yapmadıkları sürece tahkime başvurulamaz. Tahkim sözleşmesinin yapılmamış olması her zaman tahkim kararını geçersiz kılmaz, ancak taraflardan biri tahkim işlemleri sırasında kurulun önüne çıkmadıysa veya itiraz ederek geldiyse tahkim

işlemi geçersiz olur. Böyle olduğu durumda taraflar arasında Zımni bir sözleşmenin yapıldığı var sayılamaz. kurulun huzurunda bulunup tahkim işlemlerine katılma, karşılıklı notlar ve oturum tutanaklarına kaydedildiğine dikkat edilmelidir. Zira eğer zımni bir sözleşme olacaksa bunun da yazılı olması gerekmektedir. Tarafların itiraz etmeksizin işlemlere katılması durumunda takriri sözleşme yaptıkları kabul edilir ve taraflardan birinin vekilinin işlemlere katılması durumunda takriri sözleşme gerçekleşmez.⁹⁶

b) *Tahkim sözleşmesinin geçersizliği durumu:* tahkim sözleşmesi gerçekleştirilmiş ancak, tahkim hükmünü geçersizlik konusu yapacak bir kusur tespit edildiğinde sözleşme geçersiz olur. Tahkim sözleşmesinin de diğer birtakım anlaşmalar gibi yerine getirilmesi gereken çeşitli şartlar bulunmaktadır. Rıza konusunda, yaşlılık delilik gibi durumlardan dolayı ehliyet mevzuunda veya sahtekârlık gibi meselelerde tahkim şartlarından birine hâle geldiği zaman tahkim sözleşmesi geçersiz kılınmaktadır. Geçersiz bir tahkim sözleşme sonucunda hakem bir karar verdiğinde, hakemin yaptığı sözleşme yetkisinin temeli geçersizdir. Sonuç olarak ulusal yargının bu yetkinlikleri denetlemesine fırsat verilmelidir.⁹⁷

c) Sürenin bitmesiyle tahkim sözleşmesinin düşmesi; Tahkim sözleşmesinin süresi taraflar arasında kararlaştırılan süredir. Örneğin (bu sözleşme çerçevesinde ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların, sözleşme yapılmasında itibaren üç sene içinde tahkim yoluyla çözmek konusunda anlaşmaları)

Bir sözleşme yapılmadığında süre 180 gün olarak kabul edilmektedir. Tahkim kurulu bu süreye bağlı kalmayıp süreyi aştığında ise verdiği karar geçersiz olacaktır.

İkincisi ise tahkim taraflarının ehliyetlerine ilişkin geçersizlik sebepleridir. Aynı maddenin B Fırkasına göre tahkim antlaşmasında olan tarafın ehliyetini kendi ülkesinin kanunları belirlemektedir.

Yalnızca hükümsüzlüğü lehine vermiş olanlar, hükümsüzlük talep etme hakkına sahip olacaktır.

Bu minvalde iki farklı durumu birbirinden ayırmak gerekir.

1. Tahkim taraflarından biri, tahkim sözleşmesi yapıldığında ehliyetini kaybederse (aklını kaybetmesi veya yaşlılıktan dolayı üzerine hacir konulması vb.) tahkim geçersiz olur. Bu durumda mutlak geçersizlik söz konusudur.

⁹⁶ VÂLÎ, *Kânûnü't-Tahkîm Beyne'n-Nazariyyeti ve't-Tatbîk*, s. 574.

⁹⁷ HAFÎZA, *en-Nazariyyetu'l-Âmme fi't-Tahkîmi't-Ticârî*, s. 345.

2. Tahkim sözleşmesi yapıldığında taraflardan biri eksik ehliyete sahip olduğu anlaşıldığında o zaman tahkim de diğer tüm kanuni tasarruflar gibi tam bir ehliyet gerektirmektedir ki irade konusunda herhangi bir kusur kabul edilmemektedir. Aksi takdirde ya tamamen geçersiz olur ya da hükümsüzlüğü lehine vermiş olan İptal kabiliyetine sahip olabilmektedir. Örneğin tahkim sözleşmesinin taraflarından biri reşitlik yaşını doldurmamışsa, karşı taraf için değil sadece onun tarafından geçersizlik iddia edebilmektedir. Buna nisbi geçersizlik denir.⁹⁸

Üçüncüsü ise dava hakkının teminatlarıyla ilgili geçersizlik sebepleridir. Suriye Tahkim Kanunu'nun 50.maddesinin (C) ve (H) fıkralarına göre Tahkim kurulunun dava hakkına saygı göstermesi, taraflara savunmalarını yapma fırsatı vermesi ve taraflara eşit davranması gerekmektedir. Savunma hakkından maksat, rakibi tarafından aleyhine kullandığı delilleri diğer tarafın görmesini sağlama, bu delilleri ya da argümanları tartışma ve ona karşı belge sunma demektir. Tahkim veya hakem tayinlerinde atama konusunda yeterince bilgilendirilmediği takdirde veya kendi iradesi dışında birtakım sebeplerden dolayı hakkını savunamadığında bu durumlar tahkim için bir kusur oluşturmakta ve davayı geçersizlik iddiasına konu etmektedir.⁹⁹

Savunma hakkının ihlal edilmesi her zaman böyledir anlamına gelmese de genellikle eşitlik ilkesine riayet etmemekten kaynaklanmaktadır. Tahkim kurulu görünürde taraflar arasında eşitliğe riayet etmektedir. Ancak uygulamaları ya da davranışları diğer rakibin savunma hakkını ihlal edebilmektedir. Her iki taraf da duruşmalara katılabildiyse, onların duruşmada ilan edilmesi gerekmektedir. Taraflardan birisinin gelmediği bir durumda, bu kişinin gelmeme nedenine veya gecikmesinin sebeplerine bakılmalıdır.¹⁰⁰

Dördüncüsü; Tahkim kararının uyuşmazlık konusuyla ilgili tarafların uygulamada üzerinde anlaştıkları kanunlara uzak olmasıyla ilgili geçersizlik sebepleridir. Böyle bir durumda iki şartın yerine gelmesi gerekmektedir.

Birinci şarta göre; taraflar, anlaşmazlık konusunda belirli bir kanunun uygulanması üzerinde açıkça anlaşmaları gerekmektedir. İkinci şarta göre ise; tahkim hükmü, tarafların uygulama konusunda, üzerinde anlaştıkları kanunun uygulanmasından uzak görme durumudur. Nitekim bu kusur sadece kanuna

⁹⁸ HAFÎZA, *en-Nazariyyetu'l-Âmme fi't-Tahkîmi't-Ticârî*, s. 357.

⁹⁹ el-ÎSÂ, *Şerhu Kânûni't-Tahkîmi's-Sûrî*, s. 84.

¹⁰⁰ ŞEFİK, *et-Tahkîmi't-ticâriyyi'd-düvelî*, s. 118.

muhalefet veya uygulanmasında yapılan bir hata değildir. Çünkü tahkimin, tarafların iradesine dayanması gerekmektedir.

Tahkim Kanunu, tarafların üzerinde anlaştığı kanunu uygulanmaktan uzak tutması, geçersizlik durumlarından bir tanesidir.¹⁰¹

Beşincisi; Taraflar Tahkim kurulunu seçme konusunda bir yöntem üzerinde anlaşmaya vardıklarında, örneğin, hakem belirlemede (Hakemlerin Suriyeli olması) veya bu kanuna göre hakemlerin sayısında (Hakem sayısının tekil olması) ve Tahkim kurulunun veya taraflardan birinin üzerinde anlaştıkları hakem seçim işlemlerine muhalefet etmesi durumunda tahkim geçersiz sayılacaktır.

Ayrıca tarafların antlaşması olmadığı ve mahkeme tarafından hakem seçilmesi durumunda, kanunu öngördüğü şartlara ve tarafların üzerinde anlaşmaya vardıkları esaslara riayet etmesi gerekmektedir. Uyuşmazlık taraflarından biri tahkimin taşıması gereken şartlarından birine veya herhangi bir hükmüne aykırı olduğunu bildiği halde tahkim işlemlerine devam ederse geçersizlik iddiası hakkından feragat etmiş olur.¹⁰²

Altıncısı; Tahkim sözleşmesinin kapsamadığı konularda tahkim kararlarına veya Tahkim sözleşmenin sınırlarının aşılmasına ilişkin geçersizlik gerekçeleridir. Suriye Tahkim Kanunu'nun 50.maddesinin (V) fıkrasına göre, Tahkim kararı, tahkim kapsamına girmeyen veya tahkim antlaşması kapsamına giren ancak aşılın hususlarda ve taraflarca kabul edilmeyen hususlarda uyuşmazlıkları geçersizlik iddiasına tabi olmaktadır. Ancak tahkim kapsamına giren ya da girmeyen konuları çözmek ve bunları birbirinden ayırmak mümkün olduğundan tahkim sözleşmesi kapsamına girmeyen hususlar ve Tahkim sözleşmesi kapsamına girmeyen hususlar için ele alınan fıkralar hariç geçersizlik iddiasına tabi olmaz.

Yedincisi; Tahkim işlemlerine veya tahkim kararına ilişkin geçersizlik sebepleridir: Suriye Tahkim Kanunu'nun 50. maddesinin z fıkrasına göre, tahkim kararı aşağıdaki kusurları taşıdığında örneğin bu kanunun 42. Maddesinde belirtilen açıklamalardan söz etmemek veya tahkim uygulamalarında hükmü etkileyecek bir kusurun oluşması, örneğin davacının tahkim için tebliği davalı tarafa ulaşmaması veya Tahkim kurulunun taraflardan biri vefat etmesiyle davanın düşmesine rağmen kurulunun tahkim işlemlerini yürütmeye devam etmesidir.

¹⁰¹ VÂLÎ, *Kânûnü't-Tahkîm Beyne'n-Nazariyyeti ve't-Tatbîk*, s. 580.

¹⁰² ŞEFİK, *et-Tahkîmu't-Ticâriyyi'd-Düvelî*, s. 241.

Sekizincisi; Kamu düzenine ilişkin geçersizlik sebepleridir: Geçersizlik davası yukarıda geçen sebeplerin birinden dolayı mahkemeye taşındığında ve dava göz önüne alındığında ve bu hükmün Suriye'deki kamu düzenini ihlal ettiği tespit edilirse (tahkim kararının vatandaşlık vermesi gibi)

Mahkeme kendiliğinden hüküm geçersiz olur. (Bu hüküm süresiz bir hükme aykırıymış gibi) Mahkemesi geçersizlik davasını reddederse tenfiz davasına gerek kalmaz. Çünkü mahkeme geçersizlik davasını reddettiği kararı hakemlerin tenfiz sıfat şeklindeki kararın yerine geçer.¹⁰³

2. Türkiye Hukuk Sistemine Göre Tahkim Kararı ve Geçersizliği Durumları

Son hakemin kararı, tahkim işlemlerini sonlandıran ve tarafların başvurularını sonuçlandıran tahkimin kararıdır. Son hakemin kararı ile hakemin veya tahkim kurulunun görevi sona erer. Bu son hakemin kararı bağlayıcı bir etkiye sahip ve dünyanın herhangi bir yerinde uygulanabilir genel bir kural gibidir.¹⁰⁴

Tahkimin kararını açıklama mekanizması, Türkiye'deki Ticari Tahkim Kanunu'nun, 13. maddesinin (a) bendinde şu şekilde düzenlenmiştir: *“Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa hakem kurulu oy çokluğu ile karar verir. Taraflar veya hakem kurulunun diğer üyeleri yetki vermişlerse, hakem kurulu başkanı, yargılama usulü ile ilgili belirli konularda tek başına karar verebilir.”* Böylece, Tahkim Kurulu başkanı yargılama işlemleriyle ilgili bazı kararlar alabilirken, tahkimin kararı, tahkim kurulunun oy çokluğu ile alınır.

Bir taraf yargılama işlemlerine katılmadığında, birkaç durum söz konusu olabilir:

1- Davacı kabul edilebilir bir sebep göstermeden yargılama işlemine katılmazsa, hakem kurulu tahkim yargılamasını sona erdirir. Ancak tahkime devam edilmesi davalının menfaatine ise tahkim kurulu tahkimi devam ettirmeye karar verir. Buna karşılık, davalı, kendisine tebliğ edilmesine ve yasal sürenin beklemesine rağmen, çağrıya cevap vermemesi durumunda hakem kurulu, davacının başvurusunu göz önünde bulundurup tahkim işlemlerine devam edecektir.

¹⁰³ el-ÎSÂ, Şerhu Kânûni't-Tahkîmi's-Sûrî, s. 86.

¹⁰⁴ ÖZSUNAY, Ergün, *Uluslararası Ticari Tahkimde Hakem Kararı, Uluslararası Ticari Uyuşmazlıklarda Kurumsal Tahkimin Güncel Sorunları*, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2004-16, İstanbul, s. 152.

Ayrıca, taraflardan biri tarafların dinlendiği duruşmaya iyi bir sebep göstermeksizin katılmazsa veya delil sunmayı reddederse, tahkim kurulu, mevcut kanıtlar temelinde tahkim yargılamasına devam ederek hükmünü verebilir.

Bununla beraber, tahkim oturumları sonucunda verilen tahkim kararına, taraflardan biri haksız olduğu durumda katılmazsa ve usulüne uygun olarak tebliğ edilmişse tahkimin kararı uygulanabilir.¹⁰⁵

Diğer taraftan, Türkiye'nin Milletlerarası Ticari Tahkim Kanunu uyarınca tahkimin kararları temyiz edilemez. Ancak tahkim kararlarına itiraz etmenin tek yasal yolu bu tür kararlara karşı iptal davası başlatmaktır.

Tarafların haklarını korumak ve tahkim prosedürlerinin usulüne uygun, adil bir şekilde ve tahkimin niteliği ile yararlarına hâlel getirmeksizin devam etmesini sağlamak için Türk Milletlerarası Ticaret Tahkim Kanunu, tahkim kararlarının temyiz edilememesi kuralı kabul edilmiştir. Bu hükme karşı itiraz, sadece yetkili asliye hukuk mahkemesinde karara karşı iptal davası açma yoluyla olabilir. Milletlerarası Ticaret Tahkim Kanunu'na göre, mahkeme sadece gerçekleşen iptal sebeplerini araştırabilir. Mahkeme, verilen hükmün konuya uygunluğuna bakmaz.

Milletlerarası Ticaret Tahkim Kanunu'nun 15. Maddesinde belirtildiği gibi; "Hakem kararları aşağıdaki hallerde iptal edilebilir:

1. Başvuruyu yapan taraf;

a) Tahkim anlaşmasının taraflarından birinin ehliyetsiz ya da tahkim anlaşmasının, tarafların anlaşmayı tâbi kıldıkları hukuka veya böyle bir hukuk seçimi yoksa Türk hukukuna göre geçersiz olduğunu,

b) Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, tarafların anlaşmasında belirlenen veya bu kanunda öngörülen usule uyulmadığını,

c) Kararın, tahkim süresi içinde verilmediğini,

d) Hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar verdiğini,

e) Hakem veya hakem kurulunun, tahkim anlaşması dışında kalan bir konuda karar verdiğini veya istemin tamamı hakkında karar vermediğini ya da yetkisini aştığını,

¹⁰⁵ ÖZSUNAY, *Uluslararası Ticari Tahkimde Hakem Kararı...*, s. 156.

f) Tahkim yargılamasının, usul açısından tarafların anlaşmalarına veya bu yönde bir anlaşma bulunmaması halinde, bu Kanun hükümlerine uygun olarak yürütülmediğini ve bu durumun kararın esasına etkili olduğunu,

g) Tarafların eşitlik ilkesinin gözetilmediğini ispat ederse veya

2. Bölge Adliye Mahkemesince;

a) Hakem veya hakem kurulu kararına konu uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olmadığı,

b) Kararın kamu düzenine aykırı olduğu, tespit edilirse.”

Milletlerarası Tahkim Kanunu(MTK)’nda belirtildiği üzere tahkim hükmünün iptali başvurusunun nedenleri göz önüne alındığında, bunların iki türe ayrıldığı görülmektedir:

Birinci tür; mahkeme tarafından görülen sebepler, ikinci tür ise ispat etme sorumluluğu taraflara ait nedenlerdir.

Mahkemenin kendi başına dikkate alması gereken birinci tür iptal nedenleri şunlardır:

Tahkimin kararı, Türk hukukuna göre tahkim yoluyla çözümlenmeye uygun olmayan bir anlaşmazlık konusunda verilmişse, ayrıca MTK’un 15. maddesine göre; tahkimin kararı, kanunun anlaşmazlığın tahkim ile çözülmesine izin vermediği bir konuda verilirse, kararın iptal edileceğini belirtilmektedir.

Kanunun amacını ve kapsamını düzenleyen MTK’un 1. maddesi, tahkim yoluyla çözülemeyen anlaşmazlıkların; Türkiye’de bulunan gayrimenkuller üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine bağlı olmayan uyuşmazlıklar olduğunu şu şekilde belirtir: *“Bu kanun, Türkiye’de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklarda uygulanamaz”*

Ayrıca Milletlerarası Tahkim Kanunu uyarınca, tahkimin kararının kamu düzenine aykırı olması bu kararın iptali için bir gerekçe teşkil eder. Hakem veya hakem kurulu, kamu düzenine aykırı olduğuna karar verirse kararı iptal edebilir.

Kamu düzeni kavramı, ulusal ve uluslararası hukukta farklı içeriklere sahiptir. Ulusal hukukun kamu düzeni ifadesi, Türk toplumunun temel altyapısını ve çıkarlarını koruyan kurallardır. Kamu düzeni olarak kabul edilen ve iç hukuka göre ihlal edilemeyen konular, anayasada belirtilen temel hak ve özgürlükler, Türkiye’nin değerleri ve ahlakı ile Türk hukukunun temel ilkeleridir. Özel uluslararası hukukun

konusu olan anlaşmazlıklarda kamu düzeni ifadesi, iç hukukta verilen anlamdan farklılık arz eder. Uluslararası kamu düzeni kavramı, iç hukuktakinden daha dar ve daha sınırlıdır.¹⁰⁶

İkinci türe baktığımızda tarafların taleplerine dayanarak tahkim hükmünün iptal kararının verilebileceği durumlar kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir:

a- Taraflardan birisinin tahkim anlaşmasında ehliyetsiz olması veya tahkim anlaşmasının geçersiz olması durumunda,

Milletlerarası Ticaret Tahkim Kanunu'nda zikredildiği gibi, tahkim anlaşmasının geçerliliği ile ilgili kanunun belirlenmesinin anlaşmanın en başında tarafların iradesine bağlı olduğu ifade edilmiştir. Bu kanun konusunda anlaşma sağlamadıklarında, hakem ve tahkim kurulu tahkim anlaşmasının geçerliliğini belirlemek için Türk hukukuna başvuracaktır.

Bununla beraber taraflardan biri, anlaşmanın imzalanmasında anlaşmanın taraflarından birinin; hata, aldatma veya tehdit gibi nedenlerden dolayı uygun bir ehliyete sahip olmadığını iddia ettiğinde, ilk önce MTK Kanunu'nun 4. maddesi ile belirlenen kanunu uyarınca tahkim anlaşmasının geçerli olup olmadığına bakılır.¹⁰⁷

b- Hakemin veya hakem kurulunun seçiminde taraflar arasındaki anlaşmaya veya bu Kanun hükümlerine uyulmaması,

Daha önce de belirtildiği gibi, uluslararası tahkim yasası öncelikle tarafların tahkim konusundaki anlaşmasının geçerliliğiyle ilgili yasayı belirleme iradesi ile ilgilidir.

Türkiye'deki Milletlerarası Tahkim Kanunu uyarınca, taraflar tahkim sözleşmesinin geçerliliğini düzenleyen kanun konusunda anlaşamadılarsa, tahkim sözleşmesinin geçerliliği konusunda Türk yasaları uygulanır.

Bu nedenle, tahkim kararı, geçersiz bir tahkim anlaşmasına dayanarak veya tahkim anlaşması olmadan verilirse, tahkim hükmü taraflardan birinin talebi üzerine geçersiz sayılır.

c- Kararın tahkim süresi içinde verilmemiş olması,

Türkiye'deki Milletlerarası Ticari Tahkim Kanunu'na göre, tahkim süresi taraflar başka bir süre üzerinde anlaşmadıkça bir yıldır.

Bu nedenle, taraflarca tahkim için belirlenen sürenin bitmesi veya tahkimin üzerinden bir yıl geçmesi ve tarafların da tahkim süresini belirlememiş olması

¹⁰⁶ AKINCI, *Milletlerarası Tahkim*, s. 207-208.

¹⁰⁷ AKINCI, *Milletlerarası Tahkim*, s. 215.

durumunda, hakemler tahkimi göz önünde bulundurmaya devam edip kararını açıklarsa taraflardan birinin isteğine dayanarak hüküm geçersiz sayılır.

d- Hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar vermesi,

Hakem kurulu kendi yetki ve kapsamını aşarsa, bu durum kararın geçersiz olmasına neden olur. Aynı zamanda, Milletlerarası Ticari Tahkim Kanunu'nun 7 /h maddesine göre; hakem veya hakem kurulu, tahkim anlaşmasının mevcut veya geçerli olup olmadığına ilişkin itirazlar da dahil olmak üzere kendi yetkisi hakkında karar verebilir.

e- Hakem veya tahkim kurulu tahkim anlaşmasının dışına çıkan bir meselede karar verirse ya da taraflardan gelen istekler konusunda tam olarak bir karar vermezse veya yetkisini aşarsa,

Hakem veya hakem kurulu anlaşmazlık konusundaki kararında taraflardan gelen her bir istek hakkında karara varması gerekir. İsteklerden biri hakkında karara varılmaması tahkimin kararının iptali ile sonuçlanabilir.

Aynı zamanda, hakemler kendi yetki alanları hakkında karar verdiğinde tahkim sözleşmesi, sözleşmenin diğer hükümlerinden bağımsız olarak kabul edilir.

Bu durum, MTK'un 8. maddesinin h fıkrasında şöyle teyit edilir: *"Bu karar verilirken bir sözleşmede yer alan tahkim şartı, sözleşmenin diğer hükümlerinden bağımsız olarak değerlendirilir. Hakem veya hakem kurulunun asıl sözleşmenin hükümsüzlüğüne karar vermesi, kendiliğinden tahkim anlaşmasının hükümsüzlüğü sonucunu doğurmaz."* Bu nedenle, tahkim şartı ya da tahkim anlaşması geçersiz olsa bile, anlaşmazlığa konu olan sözleşme geçerli olabilir. Aynı şekilde hakemler, tahkim sözleşmesi yürürlükte olmasıyla beraber tahkim konusu olan temel sözleşmenin geçersizliğine de karar verebilir.

f- Tahkim yargılamasının usul açısından tarafların anlaşmasına, böyle bir anlaşmanın bulunmaması halinde bu Kanun hükümlerine uygun olarak yürütülmemesi ve bu durumun kararın esasında etkili olması,

Taraflar tahkim sözleşmesinde anlaşmazlığın çözümünüyle ilgili iradelerini ortaya koyduklarında; tahkim yolunu belirlemiş olsalar veya olmasalar da tahkim yargılamasının işlemlerini düzenleyen kanun üzerinde anlaşabilirler.

Taraflarca yetkilendirilen hakemler, taraflarca belirlenen usule uygun olarak tahkime devam ederler ve taraflar hakem işlemleri için usule ilişkin kurallar belirlemezlerse, uygulamaları bu kanunun hükümlerine göre yürütürler.

Hakemler, tahkim işlemlerini karara bağlamak için taraflarca kararlaştırılan kanunda öngörülen tahkim prosedürlerine aykırı davranırlarsa veya tarafların tahkim yargılamasına tabi bir yasa üzerinde anlaşamaması ve hakemlerin Türkiye'deki Milletlerarası Ticari Tahkim Kanununun hükümlerini ihlal etmesi durumunda, verilen tahkim hükmü taraflardan birinin talebi üzerine geçersiz sayılabilir.

Tahkimin kararının iptal edilmesi için, Tahkimin yargılamada uygulanması gereken kurallara uyulmaması ve tahkimde uygulanması gereken kanuni prosedürün çiğnenmesi durumunda tahkimde verilen hükümde etkilidir.¹⁰⁸

g- Tarafların eşitliği ilkesinin gözetilmemiş olması.

Devletin yargılama durumunda olduğu gibi, tahkim ile çözölen anlaşmazlıklarda taraflara eşit muamele edilmelidir. Bu nedenle hakemler huzurundaki yargılamalarda taraflar arasında tam eşitlik olmalı ve eşitlik yargılama boyunca devam etmelidir.

Taraflarca sunulan delillerin incelenmesi sırasında taraflara taleplerini sunma, savunmalarını yapma, onlara uygun ve eşit zaman sınırları verme konusunda eşit fırsat tanınması taraflar arasında eşitlik ilkesinin kapsamına girer.

Taraflardan biri tarafından açılacak iptal davasına bakma yetkisine sahip olan Asliye Hukuk Mahkemesi'dir. Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 15. maddesinde "iptal davası 3'üncü madde uyarınca yetkili asliye hukuk mahkemesinin bulunduğu yer yönünden yetkili bölge adliye mahkemesinde açılır" denilmektedir. Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 15. maddesi uyarınca, "İptal davasının açılması, kendiliğinden hakem kararının icrasını durdurur"

15. maddenin başka bir fıkrasına göre ise, tahkim kararının iptali için başvuru 30 gün içinde yapılabilir. Bu süre hakem kararının veya düzeltme, yorum ya da tamamlama kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren başlamaktadır.

Bu madde şu şekilde açıklanmıştır: *"İptal davası otuz gün içinde açılabilir. Bu süre hakem kararının veya düzeltme, yorum ya da tamamlama kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. İptal davasının açılması, kendiliğinden hakem kararının icrasını durdurur. İptal davasının açılması, tahkimin verdiği kararın uygulanmasının otomatik olarak durdurulmasına neden olur.*

Hakem veya hakem kurulunun, tahkim anlaşmasında yer almayan başka bir konuda karar almayı kabul ettiği durumda, tahkim anlaşmasının kapsamına girmeyen

¹⁰⁸ AKINCI, *Milletlerarası Tahkim*, s. 225.

hususların ayrılması durumunda tahkim anlaşmasında yer almayan hususları içeren kararın bir kısmı iptal edilebilir.¹⁰⁹

¹⁰⁹ KILIÇ, Gizem ve KIZILBAĞLI, Yasemin, “Milletlerarası Tahkim, Milletlerarası Tahkim”, edergi, ILSA, İstanbul 2017. <https://ilsaedergi.com/2017/04/30/milletlerarasitahkim/> 5/6

DÖRTÜNCÜ BÖLÜM

TAHKİM KARARININ İNFAZI

İ. SURIYE HUKUK SİSTEMİNE GÖRE TAHKİM KARARININ İNFAZI

Kanun koyucu, hakemin kararlarını yargı denetiminin dışına çıkarmak istememektedir. Bundan dolayı Suriye Tahkim Kanunu, tahkim hükmünün uygulanma emrinin mahkemeden çıkarılmasını zorunlu kabul etmektedir. Mahkeme bu kararı verirken, tahkim şartının varlığını tespit eder. İster anlaşmazlığın tespitinde olsun, isterse de hükmün yazılmasında yasaların gerektirdiği şekil dikkate alınır.

Hâkimin, hakem kurulu kararını tarafsızlık, adalet ve hukuka uygunluk yönünden kontrol yetkisi yoktur. Çünkü görevli hâkim bu konuda istinaf kurulu olarak kabul edilmemektedir.

Tahkim hükümleri karar alındığı tarihten itibaren kesinleşmiş hüküm niyetliğini kazanır ve taraflarca kendiliğinden icra ‘ya elverişli olur. Buna rağmen bu kararlar cebri icra açısından yargı hükümleri kuvvetine sahip değildir. Zira mahkûm bu kararı gönüllü olarak kabul etmemesi durumunda kararın icra edilebilir haline getirilmesi şart olur¹¹⁰

İcra emri verirken hakemin kararının mahkeme tarafından denetlenmesi, yalnızca hakem kararının temel kusurlardan arınmış olduğunu ve uygulanmasına engel olacak hiçbir şey olmadığını doğrulamayı amaçlamaktadır.

Mahkemenin hakemin hükmü hakkında uygulama emrini vermesi hükmün uygulanmasını gerekli hale getirir. Böylece zorla uygulanmasına izin veren bir uygulama gücüne sahip ve uygulama yönünden kesinleşmiş olur.

Bu durum devlet yargısında kararın doğruluğunun onaylandığı ve kanunun imkân verdiği bütün araçlarla o hükmün zorla uygulanmasının kabul edildiği anlamına gelmektedir.¹¹¹

Suriye Tahkim Kanunu’nun 53. maddesinde belirtilen hükümde bu konu şöyle bahsedilmektedir: *“Bu kanuna uygun olarak hakemler tarafından verilen hükümler kesinleşmiş bir hüküm değeri kazanır. Böylece taraflar açısından bağlayıcı ve otomatik olarak uygulanabilir olur ya da aleyhinde hüküm verilen taraf uygulama*

¹¹⁰ Sheikh Aleshra, Ticari Tahkim s113

¹¹¹ ŞEFİK, *et-Tahkîmi ‘t-ticâriyyi ‘d-düvelî*, s. 275.

yöntemi ortaya çıktıktan sonra, hükmün uygulanmasını, kabul etmezse zorla uygulanma özelliği elde eder.” Bununla beraber tahkim kurulu tarafından açıklanan tahkim kararı gerçekleşme özelliği kazanır ve yargı kararı gibi bir güce sahip olmaktadır. Böylece hakemlerin hükmü açıklanmasıyla beraber kesinleşmiş yargı hükmü yetkisine sahip olur.

Her ne kadar tarafların isteği onun otomatik olarak uygulanmasından yana olsa da kararın uygulaması, uygulanacak olan ülkedeki uygulama yöntemine bağlıdır. Onun uygulanmasında tarafların rızası yoksa uygulama şekli belli olduktan sonra yargı yoluyla cebren uygulanmaktadır.

Tahkim kararının gönüllü olarak uygulandığı durumda bile tahkim kararının uygulanma şeklinin davasına ihtiyaç duyduğu bazı durumlar vardır. Mesela; bir gayrimenkulün mülkiyetinin devri ya da hükmün uygulanması sırasında ihtilaflı bir gayrimenkule yerleştirilmiş bir işaretin kaldırılması ya da mallar üzerindeki haczi kaldırıp kazanan tarafa teslim edilmesi gibi durumlar uygulamaya etki etmektedir.¹¹²

Mahkeme, açık oturum sistemine uygun olan tahkim hükmünün uygulanma isteğini dikkate almaz. Açık oturum sistemi doğrultusunda mahkeme tahkim hükmünün tenfiz talebine bakmayacak ver yalnızca müzakere odasında dikkate alacaktır.

Suriye Tahkim Kanunu’nun 54. maddesi şu şekilde ifade edilmektedir: “a- Müzakere odasında bu yasanın 3. maddesinde tanımlanan mahkemenin verdiği kararla tahkim kararının infaz şekline karar verilir ve bu durum karşı tarafa infaz isteğinin tebliğ edilmesinin ardından on gün içerisinde cevap verme imkânı tanındıktan sonra gerçekleşir. Lehine hüküm verilen kişi, tahkim kararının uygulanmasını istediğinde, tahkim kararının aslı veya onaylı bir kopyasını, anlaşmadan ayrı ise tahkim anlaşmasını, ayrı değilse tahkim şartını içeren anlaşmanın kopyasını, hüküm başka bir dilde düzenlenmişse Arapça’ya yeminli çevirisini ve İstinaf Mahkemesinin bürosundaki kararın aslının tasdikli bir kopyasını ekleyerek bir başvuruda bulunmalıdır.

Talep yukarıdaki belgeler ile yetkili İstinaf mahkemesine yapılır, diğer tarafa başvurunun bir kopyasının tebliğ edilmesi gereklidir. Ayrıca karşı tarafa; karşıtlık ilkesine, savunma hakkına ve taraflar arasındaki eşitlik hakkına binaen ilgili talebe cevap vermesi için tebliğ tarihinden itibaren 10 gün süre verilir. Davalının cevap

¹¹² ‘İSÂ. Şerhu kanûni’s-sûrî, s89.

hakkının düşme süresi olarak kabul edilen 10 günlük süre içinde cevabını sunmaması, bu süreden sonra sunulan savunmaların dikkate alınmamasını gerektirir ve mahkeme kararını verir.

İptal davasının yürütmeyi durdurma üzerindeki etkisi ile ilgili olarak, Suriye Tahkim Kanunu'nun 55. Maddesinde şöyle denilmektedir:

“İptal davasının açılması, tahkimin hükmünün uygulanmasının askıya alınmasına yol açmayacaktır. Bununla birlikte, mahkeme, davalının dava dosyasında talep etmesi ve hükmün uygulanmasının telafi edilemeyecek ciddi bir zararı ortaya çıkaracağından endişe etmesi halinde, müzakere odasında en fazla 60 gün boyunca infazın askıya alınmasına karar verebilir. Mahkeme, davanın reddi uygulanmasının askıya alınmasından dolayı sonucunda çıkan zararı karşı tarafa mali bir kefalet şeklinde vermesini isteyebilir.”

Zira mahkemeden aleyhine hüküm verilen tarafın iptal davası açması, lehine hüküm verilen tarafın bu hükmün uygulanması için başvurmasına ve sonra hükmün yürürlüğe girmesine engel olmaz. İptal davasına bakan İstinaf Mahkemesi 60 gün süreyle hükmün uygulanmasının askıya alınmasına karar verebilir.

Aleyhine hüküm verilen taraf iptal davası açmak isterse mahkeme; hükmün uygulanmasının telafi edilemeyecek ciddi bir zararı ortaya çıkarabileceğini düşündüğünde davayı açan tarafın davasının reddedilme ihtimaline binaen karşı tarafın hükmün uygulanmasının durdurulmasından dolayı uğrayacağı zararı tazmin etmek için davayı açan taraftan maddi bir kefalet sunmasını gerekli görebilir.¹¹³

İptal davası açma süresi bitmeden önce tahkimin tenfiz etmeye başlaması uygun olmaz. Tahkimin kararı açıklandıktan hemen sonra hüküm infaz yetkisine sahip olsa bile, aleyhine hüküm verilen kişiye tebliğ edildikten en az 30 gün sonra iptal davası açılmadığı durumda uygulanabilir. Bu durum bu kanunun 51. maddesine uygundur.

Başvurunun sunulmasından sonra iptal davasından çekilme ve davadan çekilmenin kesinleşmesiyle hükmün açıklanması, kararın icrasıyla ilgili icra davası açmayı talep etmenin gereğini etkilemez. Şöyle ki İstinaf mahkemesinin iptal davasındaki bakış açısıyla alakalı bir kararda şöyle denilmektedir: *“Taraflar, iptal davasından birlikte çekilip kararın icra yoluyla uygulanmasını isterlerse, mahkeme, tarafların davadan çekilmelerini teyit edip hükmün uygulanması için gerekli*

¹¹³ ‘İSÂ, Şerhu kanûni’s-sûrî, s. 91.

koşulları göz önünde bulundurur. Gerekli şartlar oluşmuşsa aynı dava içerisinde hükmün icra yoluyla uygulanmasına karar verir.”¹¹⁴

Aynı zamanda Suriye Tahkim Kanunu’nun 56. maddesi; hâkimin, icra yoluyla tahkimin hükmünün uygulanması isteğini incelerken, varlığını doğrulaması gereken bazı noktaları şu şekilde belirtmektedir:

- a- Anlaşmazlık konusu hakkında Suriye mahkemeleri tarafından önceden verilmiş bir kararla çelişmemesi.
- b- Suriye Arap Cumhuriyeti’nde kamu düzenine aykırı hiçbir şey içermemesi.
- c- Aleyhine hüküm verilen tarafa kararın doğru bir şekilde tebliğ edilmesi.

Sonuç olarak gerekli belgeler eklenerek kendisinden hükmün uygulanması istenen mahkeme tahkimin hükmünün uygulama kararını, şu durumları teyit ettikten sonra verir:

1- Tahkimin bu hükmü, daha önce Suriye mahkemeleri tarafından ihtilaf konusunda verilmiş olan bir hükme aykırı olamaz. Bu, genel hükümlere uygunluk ilkesini korumak amacıyla aynı konuyu ikinci kez incelememek ve mesele hakkında çelişkili iki hükmün açıklanmaması için yapılan bir uygulama olması,

2- Suriye Arap Cumhuriyeti’nde kamu düzenine aykırı hiçbir şey içermemesi,

3- İptal davası açma süresinin bittiğinden emin olmak için tahkim kararının, aleyhine hüküm verilen tarafa doğru bir şekilde tebliğin gerçekleşmesi.¹¹⁵

2016 tarihinde 1 sayılı yayınlanan Suriye Muhakemeleri Usulü, yabancı hakemlerin kararlarının uygulanmasına ilişkin hükümleri düzenlemektedir. Bu kanunda, uluslararası bir sözleşmeye tabi olmayan yabancı hakem kararıyla uluslararası bir anlaşmaya tabi olan yabancı hakem kararı birbirinden ayrı tutulmaktadır.

Zira 311. maddede şöyle denilmektedir:

“a- Yabancı bir ülkede yayınlanan hakemlerin hükümleri, kararın verildikleri ülkede nihai ve uygulanabilir olması halinde daha önce geçen maddelerde belirtilen kurallar dikkate alınarak uygulanabilir olduğuna karar verilebilir.

b- Hakemlerin kararları Suriye’de yürürlükte bulunan Suriye yasaları veya

¹¹⁴ ‘İSÂ, *Şerhu Kanûni’s-Sûrî*, s. 92.

¹¹⁵ SÂVÎ, *et-Tahkîm*, s. 281.

ikili, bölgesel ya da uluslararası anlaşma hükümleri uyarınca yabancı bir ülkede verilirse, karar Suriye’de uygulanır. Bu uygulama, söz konusu yasa veya sözleşmede öngörülen şartlara uygun olarak İstinaf Mahkemesi kararıyla yerine getirilir ve sözleşmede aksi belirtilmedikçe ulusal tahkim hükümleri muamelesine göre işleme tabi tutulur.

c- Bu maddenin (b) fıkrasında açıkça belirtildiği üzere İstinaf Mahkemesi’nin kararı kesin olarak açıklanır.”

Önceki maddenin içerdiği meselelere bakınca iki durum dikkat çekmektedir:

Birincisi: Uluslararası bir sözleşmeye tabi olmayan yabancı hakemin hükmünün uygulanması konusundadır. Buna göre; uluslararası sözleşmeye tabi olmayan yabancı hakem kararlarıyla ilgili önceki maddelere atıfta bulunan 311. maddenin (a) fıkrasının hükümlerine uygun olarak uluslararası bir anlaşmaya tabi olmayan yabancı hakemlerin hükmünün yerine getirilmesine karar verilir. Dolayısıyla bu tahkim hükmü aşağıdaki şekilde ulusal yasalarda zikredilen şu şartlara uygun olarak yürütülecektir:

a- Karşılıklılık kuralı: 308. maddeye göre, "Yabancı bir ülkede verilen kararlar, orada Suriye hükümlerinin uygulanması için söz konusu ülkenin hukukunda belirtilen aynı şartlar ile uygulama hükmü gerçekleştirilebilir.

b- Nitelikli yargı yetkisi ilkesi: Suriye yasaları, yayınlandığı ülkede nihai ve uygulanabilir olmadıkça, yabancı hakemlerin hükümlerinin uygulanmasını kabul etmemektedir.

Hükmün uygulanması için hükmün uygulaması istemenin ilgili dairenin Asliye hukuk Mahkemesi’ne dava edilmesi istenir. Yabancı hakemlerin hükümleriyle ilgili verilen mahkeme kararı, itiraz etmeye tabi ve İstinaf Mahkemesi, diğer olağan davalarda verilen adli kararlara itiraz için öngörülen şartlara, sürelerle ve kurallara uygun olarak yapılmaktadır.

İkincisi: Yabancı hakemlerin hükmünün toplu veya iki taraflı uluslararası tahkim anlaşmalarına tabi olarak yürütülmesi: Örneğin New York Sözleşmesi, Arap Yatırım Sözleşmesi, Riyad Sözleşmesi, Arap Tahkim Sözleşmesi, Ticari Tahkime Dair Amman Sözleşmesi vb. gibi. Bu durumda sözleşmenin hükümleri ulusal kanunun hükümlerine hâkim konumdadır.

Suriye Yasaları Muhakeme Usulü’nün 311. maddesinde, yabancı hakemlerin hükümleri yayınlandıkları ülkede nihai ve uygulanabilir olmaları durumunda Suriye’de tanındığı ve uygulanabilir olduğu belirtilmektedir. Burada, uygulanması

Asliye Hukuk Mahkemesinin yargı yetkisine tabi olan tahkim hükmü kastedilmektedir. Bu yetki alanı, uygulanması uluslararası bir sözleşmeye tabi olan bir hükmü kapsamamaktadır.

Sözleşme hükümlerinin uygulanmasını gerektiren meseleler şunlardır: Sözleşmenin hükümlerine tabi tutulmasının amacı; herhangi bir sözleşmeye tabi olmayan yabancı hakemlerin kararının ve yabancı bir yargı kararı olarak kabul edilen, hükmün uygulanma kararının olağan ulusal yargı yetkisinin uygulandığı; olağan ve olağanüstü temyiz yöntemlerine tabi kılan kararın uygulanması noktasında muamele eşitliği ise dış ticarete dış tahkime başvurma gereği sona ermiştir. Bu, uluslararası bir anlaşmaya tabi yabancı hakem hükümlerinin uygulanması ile ilgili muamelelerde uluslararası kanunun uzmanlarının kabul etmeyeceği bir durumdur.

Devletlerin uluslararası sözleşmeleri kabul etmedeki hedefleri, kanunlarına uygun olarak verilen yabancı hakemlerin kararlarının uygulanmasına ilişkin prosedürlerin basitleştirilmesi ve kolaylaştırılmasıdır. Suriye Yargıtay Mahkemesi şu kararı almıştır: *“Yabancı tahkim kararının uygulaması kararını verme asliye mahkemesinin yargı yetkisindedir ve mahkemenin dışında verilen uygulanmaya elverişli olduğu kararı, devletin ve yargının yetkisini ihlal ettiği için yok hükmünde kabul edilir.”*¹¹⁶

II. TÜRKİYE HUKUK SİSTEMİNE GÖRE TAHKİM KARARININ İNFAZI

Türk hukukunda, yabancı hükmün tanınması kavramı ile yabancı hükmün infazı kavramı arasında bir fark vardır. İki kavramda içerik ve sonuç açısından birbirinden farklıdır.

Hükmün tanınması; yabancı mahkemenin veya tahkim kurulunun nihai kararının yürütme ehliyetine bakılmaksızın devlet tarafından tanınmasıdır.

Hükmün uygulanması (infaz); bir yabancı mahkemenin veya yabancı tahkim kararının uygulanması için yürütme vasfıyla icra kararı veren ülkede uygulanabileceği anlamına gelmektedir.¹¹⁷

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku hakkında kanun (MÖHUK)’un 60 ile 62. maddeleri, Türkiye’de yabancı hakem kararlarının uygulanmasına ilişkin hükümler içermektedir. Ayrıca, Türkiye aynı konuyu düzenleyen bir dizi uluslararası

¹¹⁶ ‘İSÂ, *Şerhu Kanûni’s-Sûrî*, s. 96.

¹¹⁷ AKINCI, *Milletlerarası Takim*, s. 248.

sözleşmeye, özellikle de 1958 New York Yabancı Tahkim Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Sözleşme'ye taraftır.

Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmelerin hükümleri, Türkiye Anayasa'sının 90. maddesi uyarınca saklı tutulur ve kanun gibi işlem görür.

MÖHUK'un 1. maddesinde de belirtildiği gibi bu kanun, uluslararası sözleşmelerin hükümlerini muhafaza etmesiyle beraber yabancı unsurlara sahip özel hukuk ilişkilerine göre uygulanır. Zira aynı maddenin son fıkrasında şöyle geçmektedir: *“Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri saklıdır”*

Türkiye'de yabancı tahkim kararının uygulanma kararının verilmesiyle alakalı olarak meselenin Türkiye'deki ulusal hukuka tabi olup olmadığı veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere tabi olup olmadığı düşünülmelidir. Ayrıca uygulanması gereken kuralları tanımlamak gerekir.

Dolayısıyla Türkiye'de yabancı tahkim kararının uygulanmasına ilişkin olarak iki tür karar vardır:

Birincisi yabancı bir hakemin New York Sözleşmesi kapsamına giren kararının MÖHUK'un hükümlerine uygun olarak değil de New York Sözleşmesinin hükümlerine uygun olarak uygulanmasıdır.

İkincisi ise, New York Sözleşmesi'nin kapsamı dışında kalan yabancı tahkim kararları MÖHUK hükümlerine uygun olarak tenfiz edilmesidir.

1- 1958'de New York Sözleşmesi'nin hükümleri uyarınca Türkiye'de yabancı kararın uygulanması; New York Sözleşmesi'nin 1. maddesi hükümlerine tabi olan yabancı kararın ne zaman uygulanacağını açık bir şekilde ele almaktadır. Zira bu durum şu şekilde belirtilmektedir, *“Tanınması ve icrası bahis mevzuu devlet arazisinden gayri bir devlet arazisinde verilen hakem kararlarının tanınması ve icrası hakkında tatbik olunur.”*

Anlaşıldığı üzere, kararın uygulanacağı ülke dışında farklı bir ülkede verilen hakem kararları New York Sözleşmesi doğrultusunda uygulanacaktır

Türkiye'de New York Sözleşmesi'nin uygulanmasında ana kriter tahkim kararının Türkiye'de mi yoksa yabancı bir ülkede mi verildiğidir. Tahkim kararının yabancı bir ülkede verilmiş olması halinde, bu kararın uygulanması New York Sözleşmesi'nin hükümlerine tabidir. New York Sözleşmesi'nin 1. maddesine göre, New York Sözleşmesi tanınması veya bu hükümlerin uygulanması istenen devlette,

milli kabul edilmeyen hakem hükümlerine de uygulanır.¹¹⁸

Bununla ilgili New York Sözleşmesi'nin 3. maddesinde şöyle söylenmektedir: *“Akit devletlerden her biri hakem kararının muteberliğini tanıyacak ve kararın öne sürüldüğü memlekette cari prosedür kaidelerine tevfiikan, aşağıdaki maddelerde yazılı şartlar dairesinde, bunun icrasına hüküm verecektir. İşbu Sözleşmenin Şümulü içine giren hakem kararlarının tanınması ve icrası için milli hakem kararlarına nispetle oldukça ağır şartlar tahmil edilmeyecek ve oldukça daha yüksek adli harç alınmayacaktır.”*

2- MÖHUK hükümlerine uygun olarak Türkiye'de yabancı tahkimin uygulanması: MÖHUK'un 60/1 maddesi yabancı hakem kararlarının uygulanmasının şartını şöyle belirtmektedir, *“Kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış yabancı hakem kararları tenfiz edilebilir”*

MÖHUK'un 62. maddesi, bir yabancı tahkim kararının yürütülmesine ilişkin başvurunun reddedilme sebeplerini şu şekilde açıklamaktadır:

- a) Tahkim sözleşmesi yoksa veya asıl sözleşmede tahkim şartı bulunmuyorsa.
- b) Hakem kararı genel ahlâka veya kamu düzenine aykırı ise,
- c) Hakem kararına konu olan uyuşmazlığın Türk kanunlarına göre tahkim yoluyla çözümü mümkün değilse,
- d) Taraflardan biri hakemler önünde usulüne göre temsil edilmemiş ve yapılan işlemleri sonradan açıkça kabul etmemiş ise,
- e) Hakkında hakem kararının tenfizi istenen taraf, hakem seçiminden usulen haberdar edilmemiş yahut iddia ve savunma imkânından yoksun bırakılmış ise,
- f) Tahkim sözleşmesi veya şartı taraflarca tâbi kılındığı kanunla alakalı konuda bir anlaşma yoksa ve hakem hükmünün verildiği ülke hukukuna göre hükümsüz ise,
- g) Hakemlerin seçimi veya hakemlerin uyguladıkları usul tarafların anlaşmasına, böyle bir anlaşma yok ise hakem hükmünün verildiği ülke hukukuna aykırı ise,
- h) Hakemlerin hakem kararında, hakem sözleşmesinde veya şartında yer almayan bir hususa ilişkin ise veya sözleşme veya şartın sınırlarını aşıyor ise,

¹¹⁸ AKINCI, *Milletlerarası Tahkim*, s. 250.

- i) Hakem kararı tâbi olduğu veya verildiği ülke hukuku hükümlerine veya tâbi olduğu usule göre kesinleşmemiş yahut icra kabiliyeti veya bağlayıcılık kazanmamış veya verildiği yerin yetkili mercii tarafından iptal edilmiş ise, yabancı hakem kararının tenfiz istemi reddedilir.”

Yabancı tahkim kararının uygulanmasının reddedilmesi için 62. Maddede ve 1958 New York Sözleşmesi’nin 5. maddesinde belirtilen durumların benzer olduğu görülür.

New York Sözleşmesi’nin hükümleri göz önüne alındığında, Türkiye’de uygulanması istenen ve Türkiye’nin dışında verilen yabancı tahkim hükümlerinin hepsi sözleşmeye taraf olan çok sayıda devlette olduğu gibi sözleşmenin hükümlerine tabidir. Gerekli şartları yerine geldiğinde üye devletlerin yürütme kararını Türkiye’de uygulanması istenen yabancı tahkim hükümlerinin çoğunluğu 1958 tarihli New York Sözleşmesi’ne tabidir.¹¹⁹ Bu nedenle, yabancı hakemlerin kararının uygulanması için gerekli durumları ve New York Sözleşmesi’nin kapsamıyla koşullarını açıklığa kavuşturmak çok önemlidir.

Bu nedenle, MÖHUK’un öngörülen şartlarını, New York Sözleşmesi öngörülen şartlar çerçevesinde ele alacağız.

New York Sözleşmesi’nin 5. maddesine bakıldığında, yabancı tahkimin kararının uygulanma isteğinin reddedilme nedenlerinin iki sebebe dayandığı görülmektedir:

Birincisi, Tahkim kararının tanınması veya yerine getirilmesi isteğinin, davacılarından birinin talebi ve ispatı üzerine reddedilebileceği durumlar şöyledir:

1- Taraflardan birinin ehliyeti yoksa veya tahkim sözleşmesi geçersizse;

Nitekim New York Sözleşmesi’nin 5. maddesinde bu durum şöyle ifade edilmektedir: “II. maddede derpiş olunan anlaşmayı akdeden taraflar, haklarında tatbiki gereken kanuna göre ehliyetsiz olur yahut da mezkûr anlaşma taraflarca tabi kılındığı kanuna ve açıkça söylenmemişse, hakem kararının verildiği mahal kanununa göre hükümsüz bulunur ise...”

Bu fıkra da şu kastedilmektedir, Tahkim anlaşmasının tarafları geçerli kanuna göre ehliyetsiz kişilerse veya taraflarca anlaşmanın tabi olması istenen yasaya göre anlaşma geçersizse ya da tahkim anlaşmasında tabi olması istenen yasa yoksa

¹¹⁹ AZİZOV, *Uluslararası Ticari Tahkim*, s. 98.

hükmün açıklandığı ülkenin kanunlarına göre anlaşma geçersizse yetkili mahkeme tarafından tahkim anlaşmasının uygulanma isteği reddedilebilir.

Bu nedenle, geçerli bir tahkim anlaşmasının varlığından bahsetmek için tarafların ehliyeti, anlaşmanın şekli ve geçerliliği ile ilgili bazı şartların bulunması gerekir. Daha önce belirtildiği gibi, taraflar belirli bir yasayı uygulamaya karar verirse, tarafların ehliyetini belirleme konusunda bu yasa uygulanır.

Yabancı tahkim kararının uygulanma isteğinin reddedilmesinin buradaki sebebi MÖHUK'un 62. maddesinin a fıkrasında zikredilen ret sebebiyle benzerlik göstermektedir.

2- Karar Davalının Savunma Haklarına Riayet Edilerek Verilmiş Olmalıdır.

New York Sözleşmesi'nin 5/1-b maddesi, tahkim kararının uygulanması için kararın adil yargılama usullerine uygun olarak alınmasını şart koşmaktadır. Bu durumdan şöyle bahsedilir:

“Aleyhine hakem hükmü dermeyan olunan taraf, hakemin tayininden veya hakemlik prosedüründen usulü dairesinde haberdar edilmemiş olur yahut da diğer bir sebep yüzünden delillerini ikame etmek imkânını elde edememiş bulunur ise...”

Bu maddeye göre, hakemlerin belirlenmesi meselesinde gerekli usullere aykırı davranılmışsa veya davalı gerekli bildirim alamamışsa, bu davalının savunma hakkının ihlalidir. Ayrıca hükmün aleyhine uygulanması istenen tarafa, hakemin belirlenmesi veya tahkim işlemleri hakkında doğru şekilde bilgilendirilme yapılmamışsa ya da herhangi bir nedenle savunmasını sunması imkânsızsa bu durumlar savunma hakkının ihlalidir. Bu hak Türkiye Anayasası'nın 36/2. maddesinde güvence altına alınan haklara dayanmaktadır. Zira bu fıkra savunma hakkından şöyle bahsedilmektedir:

“MADDE 36- Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.”

Yabancı tahkim kararının uygulanması isteğinin reddedilmesine sebep olan bu durum, MÖHUK'un 62. maddesinin d fıkrasında bahsedilen durumla benzerlik arz etmektedir.

3- Karar Hakemlerin Yetkileri Dâhilinde Verilmiş Olmalıdır.

New York Sözleşmesi'nin 5/1-c maddesinde, eğer tahkimin kararı, hakemlerin yetki alanını aştığı uygulamalara dayanarak yapıldıysa bu durum

tahkimin kararının uygulanma isteğinin reddedilme sebebi olarak kabul edilmektedir. Bu durum ilgili maddede şöyle ifade edilmektedir:

“Hakem kararı hakem mukavelesinde veya hakem şartında derpiş edilmeyen bir ihtilafa müteallik olur yahut hakem mukavelesi veya hakem şartının şümulünü aşan hükümleri muhtevi bulunursa; bununla beraber hakem kararının hakemliğe tabi bulunan meseleler hakkındaki hükümleri bunun dışında kalan hükümlerden tefrik edilebilecek durumda ise bunların tanınması ve icrası cihetine gidilebilir...”

Burada hakemlerin yetkilerini aştığı iki durumdan bahsedildiği görülmektedir. Birincisi, hakemler tahkim şartına veya sözleşmesinin içeriğine dâhil olmayan bir anlaşmazlık hakkında karar verdiği durumdur. İkincisi ise, hakemler tahkim anlaşması gereğince kendilerine verilen yetkilerin ötesinde kararlar aldığı ve tahkim anlaşması tarafından kendilerine tevdi edilen tahkim görevi dışındaki konularda karar verdikleri durumlardır.

Bununla birlikte, bu yolla hükmün uygulanması konusunda anlaşma sağlanan diğer uygulamalardan ayrılması mümkünse tahkim yoluyla aslen uzlaşmaya tabi olan hükmün bir kısmı tanınabilir ve uygulanabilir.

Bu durum, yabancı tahkimin kararının uygulanma isteğinin reddedilme sebebi olarak MÖHUK’un 62. maddesinin g fıkrasında belirtilen durumla benzerlik arz etmektedir.

4- Tahkimin Tabi Olduğu Usul Kurallarına Uygunluk

New York Sözleşmesi m. 5/1-d hükmüne göre: *“Hakem mahkemesinin teşkili veya hakemlik prosedürü tarafların mukavelesine ve mukavelede sarahat ettiği mahal kanunu hükümlerine uygun değilse...”* tenfiz talebi reddedilebilecektir.

Hakemler, tahkim işlemlerini tarafların üzerinde anlaştığı veya tahkim usulünün tabi olması gerektiği kurallara aykırı şekilde yürütüyorsa tenfiz talebi reddedilebilecektir

Bu durum, yabancı tahkimin kararının uygulanma isteğinin reddedilme sebebi olarak MÖHUK’un 62. maddesinin f fıkrasında belirtilen durumla benzerlik arz etmektedir.

5- Hakem kararları taraflar için bağlayıcı olmalı, iptal edilmemeli veya uygulaması askıya alınmamalıdır.

New York Sözleşmesi’nin 5/1-e maddesinde şöyle belirtilmektedir: *“Hakem kararı taraflar için henüz mecburi olmamış olur veya bunun, verildiği memleket*

kanunu yahut tabi olduğu kanun bakımından salahiyyetli bir makam tarafından iptal veya hükmünün icrası geri bırakılmış bulunursa”

Bu madde uyarınca tahkim kararının uygulanması için gerekli üç şart vardır; Tahkim kararı bağlayıcı, kaldırılmamış ve yürütmesinin askıya alınmış olması gerekir.

Bu durum, yabancı tahkimin kararının uygulanma isteğinin reddedilme sebebi olarak MÖHUK’un 62. maddesinin h fıkrasında belirtilen durumla benzerlik arz etmektedir.

New York Sözleşmesi’nin 5. maddesinin ikinci kısmında, hakem kararının uygulanması istenen ülkenin yetkili mahkemesinin kendi başına, hakemlerin hükmünün uygulanmasını reddedebileceği durumlardan bahsetmektedir.

6- Uyuşmazlık Konusu Tahkime Elverişli Olmamalıdır.

New York Sözleşmesi 5/2-a hükmüne göre, “*Tanıma ve icra talebinin öne sürüldüğü memleketin kanununa göre ihtilaf mevzuunun hakemlik yolu ile halle elverişli bulunmaması...*”

Bu maddeye göre, anlaşmazlığın tahkim kararının uygulanması istenen ülke hukuku çerçevesinde tahkim ile çözülmesinin uygun olup olmadığı belirlenir. Dolayısıyla, yabancı tahkim kararının Türkiye’de uygulanması talep ediliyorsa, Türk hukuku anlaşmazlık konusunun tahkim ile çözülüp çözülemeyeceğini belirleme konusunda referans alınır. Burada Türkiye’deki HUMK 518. maddesinin, tahkim için uygun olan uyuşmazlıkların belirlendiği temel ilkesi şöyledir: “*Yalnız iki tarafın arzusuna tabi olmayan mesaide tahkim cereyan etmez*”.

Bu reddedilme sebebi, yabancı tahkimin kararının uygulanma isteğinin reddedilme sebebi olarak MÖHUK’un 62. Maddesinin c fıkrasında belirtilen durumla benzerlik arz etmektedir.

7- Kararın tenfizi devlet Kamu Düzenine Aykırı Olmamalıdır.

New York Sözleşmesi m. 5/2-b hükmüne göre, “*Hakem kararının tanınma ve icrasının mezkûr memleketin amme intizamı kaidelerine aykırı olması*” durumudur. Kamu düzeni kavramı hakkında konuştuğumuzda, onu net ve doğru bir şekilde tanımlamak ve içeriğini belirlemek mümkün değildir. Bununla birlikte kamu düzeni siyasi, ictimai, ekonomik, ahlaki ve yasal açıdan toplumun temel yapısını belirleyen

ve belli bir süre boyunca temel çıkarlarını koruyan kurallar bütünü olarak tanımlanabilir.¹²⁰

Bu nedenle, tahkim kararının tanınması ve icrası, tahkim kararının uygulanması istenen ülkede kamu düzenine aykırı ise, New York Sözleşmesi'nin 5/2-b maddesi uyarınca yetkili mahkeme hükmün uygulanma isteğini reddedebilir.

Örneğin, uygulanması gerekli olan yabancı hakem kararının içeriği açıkça kararın uygulanması istenen ülke hukukunun temel kanun ve etik standartlarına uygun değilse veya hakemlerin bağımsızlığı ilkesinin ihlali ya da kamu düzenine aykırı herhangi bir sebeple verilmişse reddedilebilir.¹²¹

Bu durum, yabancı tahkimin kararının uygulanma isteğinin reddedilme sebebi olarak MÖHUK'un 62. maddesinin b fıkrasında belirtilen durumla benzerlik arz etmektedir.

Görevli ve yetkili mahkemenin belirlenmesine gelince MÖHUK'un 60. maddesi uyarınca yabancı hakem kararlarının uygulanmasından sorumlu mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesi'dir.

Bu durum MÖHUK'un 60. maddesi şöyle belirtilmektedir:

“(2) Yabancı hakem kararlarının tenfizi, tarafların yazılı olarak kararlaştırdıkları yer asliye mahkemesinden dilekçeyle istenir. Taraflar arasında böyle bir anlaşma olmadığı takdirde, aleyhine karar verilen tarafın Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sâkin olduğu, bu da yoksa icraya konu teşkil edebilecek malların bulunduğu yer mahkemesi yetkili sayılır.”

Türkiye'de icrası istenen yabancı tahkim kararları, Türk tahkim kararları olarak uygulanmaktadır.

Hükmün uygulanma kararına itiraz edilmesi tahkim hükmünün Türkiye'de icrasının durdurulmasına yol açar. Ancak, Yabancı tahkimin hükmünün bir bölümünün Türkiye'de uygulanmasına karar vermek mümkündür ve daha sonra bu bölüm Türkiye'de uygulanabilir niteliktedir. Ancak sadece bu bölüm yerel tahkim kararlarına benzer bir şekilde olarak uygulanabilir.¹²²

¹²⁰ TANRIVER, Süha, “Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizi Bağlamında Kamu Düzeninin Etkisi”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 17 (2011): 467-492. <https://dergipark.org.tr/iuhmhohb/issue/9372/117400>

¹²¹ AZİZOV, *Uluslararası Ticari Tahkim*, 2004, s. 105.

¹²² AKINCI, *Milletlerarası Tahkim*, s. 260.

SONUÇ

Suriye ve Türkiye'deki tahkim kanunu, uluslararası ticaretin gelişmesi ve farklı ülkelerde yatırım yapan vatandaşları arasındaki ticaret ilişkilerinde yaşanan büyük gelişmelere yardımcı olmuştur. 2008 tarihli 4 sayılı Suriye Tahkim Kanunu ve 2001 tarihli 4686 sayılı Türkiye Milletlerarası Ticari Tahkim Kanunu; gizlilik, hız ve güven esaslarınca uluslararası ticaretinin gereklerine elverişli bir ortam oluşturan hükümler ile düzenlenmiştir.

Bu çalışma, Suriye Tahkim Kanunu ve Türkiye'deki Milletlerarası Ticari Tahkim Kanunlarının pek çok hükmünde büyük bir benzerliğin bulunmasına neden olan ortak kaynakları ve dayanakları ortaya koyup göstermiştir.

Nitekim Suriye Tahkim Kanunu ve Türkiye Milletlerarası Ticari Tahkim Kanunu, UNCITRAL'daki hükümleri esas ve önemli bir kaynak olarak kabul edip iki ülkedeki kanunların oluşturulmasında model olarak alınmıştır. Ayrıca iki ülkenin bu konudaki kanunları pek çok maddede UNCITRAL kanununa uyum sağlamaktadır.

Türkiye ve Suriye'nin, 1958 tarihli New York Anlaşmaları ve 1966'daki Washington Anlaşması gibi tahkim konusundaki aynı uluslararası sözleşmeleri onaylayan taraflardan olmaları, her iki ülkenin yasalarının bu anlaşmaların hükümlerine uyumlu olmaya ve onlarla çelişmemeye dikkat etmesine neden olmuştur. Ayrıca, bu durum her iki ülkede bu anlaşmalara tabi tahkim ile ilgili hükümlerin uygulanmasına yol açmıştır.

Bu nedenle, iki yasanın hükümleri, aralarında bulunan bazı küçük farklılıklar ya da birisinde bulunan ve diğerinde olmayan eklemelere rağmen uluslararası tahkim ile ilgili birçok konuda benzerdir.

Nitekim Suriye ve Türkiye'deki yasalar, tahkim kavramını; anlaşmanın taraflarının aralarındaki anlaşmazlıkları çözmek için anlaştıkları özel bir yargı yolu olarak tanımlayarak ortak bir tahkim kavramı üzerinde iştirak ettikleri görülmektedir. Uluslararası ticari tahkimi iki ülkenin yasalarının tanımlamasına gelince, iki yasa da uluslararası olarak değerlendirilebilmesi için tahkimde bulunması gerekenleri ve uygulanacak olan yasa ana unsurlarını ele almıştır. Böylece iki yasa, söz konusu tahkimin uluslararası olarak kabul edilmesi için anlaşmazlıkta yabancı bir unsurun mevcudiyetini şart koştuğu gibi aşağıdaki etkenlerden birini içeren hükümleri şart koşmasıyla da birbiriyle benzeşmektedir.

1- Tahkim anlaşmasının taraflarının ana iş merkezinin veya ikamet yerlerinin iki farklı ülkede olması gerekir.

2- Tahkim anlaşmasının taraflarının asıl iş merkezleri anlaşmanın imzalandığı tarihte aynı devlette bulunuyorsa ve aşağıdaki yerlerden biri bu devletin dışındaysa;

a- Tahkim anlaşmasında belirlendiği veya nasıl belirleneceğine işaret edildiği gibi tahkim yeri

b- Taraflar arasındaki ticari ilişkiden kaynaklanan yükümlülüklerin önemli bir kısmının uygulandığı yer

c- Anlaşmazlık konusuyla en fazla ilişkili yer.

3- Tahkim anlaşmasında belirtilen anlaşmazlığın konusu olan yer, birden fazla devletle bağlantılıysa

Ancak Türk Milletlerarası Ticari Tahkim Kanunu'na, başka durumlarda eklenerek tahkimin uluslararası tahkim sayıldığı durumlar genişletildi. Bu nedenle Türk Uluslararası Ticari Tahkim Kanunu ve Suriye Tahkim Kanunu'nu birbirinden ayıran durumlar şöyledir:

1- Yabancı sermayenin intikali veya yabancı sermayenin intikali için yabancı teminat ya da kredi yapma

2- Bir ülkeden diğerine sermaye veya mal transferi

3- kamu imtiyazlar ve sözleşmeler

Suriye Tahkim Kanunu'nu göz önüne alındığında, bu kanunun 1. maddesinde Suriye'deki ticari tahkim ile uluslararası ticari tahkimin sadece tanım tarafından birbirinden ayrıldığı görülür. Buna göre, bu Kanunun 2. maddesi uyarınca, taraflar bu Kanun hükümlerine sunmayı kabul ederse, Suriye'de yapılan tahkim ve yurt dışında yapılan uluslararası tahkim aynı Suriye Tahkim kanununun hükümlerine tabi olacaktır.

Öte yandan, Suriye yasalarının Suriye Tahkim Yasası'na tabi olan herhangi bir tahkime, uluslararası kamu düzeni kavramını uygulamayı reddettiğini ve yalnızca Suriye'deki kamu düzeni kavramı ile sınırladığını görüyoruz. Suriye Tahkim Kanunu'nun 50. maddesinin 2. fıkrasında buna şöyle değinilmektedir: “Bir iptal davasına bakan mahkeme kendi başına, tahkim kararıyla ilgili Suriye Arap Cumhuriyeti'ndeki kamu düzene aykırı bir şey içeriyorsa iptal hükmü verebilir.

Bu fıkra, Suriye Tahkim Kanunu'nun işlediği herhangi bir tahkimde ister iç tahkim olsun isterse de uluslararası tahkim olsun, itibar edilmesi gereken kamu düzeninin, Suriye Arap Cumhuriyeti'ndeki kamu düzeni olduğunu belirtmektedir. Aynı durum Madde 56/2/a'da da açıkça belirtilerek tahkim hükmünün uygulaması için Suriye'deki kamu düzenini ihlal etmemek şartı öne sürülmektedir.

Suriye Tahkim Kanunu'nda uluslararası tahkim hükümleri ile iç tahkim hükümleri arasında farklılaşmanın etkisi sadece; uluslararası ticaret tahkiminin, yurtdışında gerçekleştiği ve anlaşmanın tarafları da tahkimi Suriye tahkim kanununa tabi kıldıkları durumda ve anlaşıldığı durumda Suriye Tahkim Kanunu hükümlerinin yürürlükte olması konusunda görülmektedir. Ancak tahkim, uluslararası ticaret anlaşmazlıkları ile ilgili ise ve yurtdışında gerçekleşmişse tarafların da Suriye tahkim yasasına tabi olma konusunda bir anlaşmaları yoksa, bu konuda yabancı tahkim hükmüne itibar edilir ve anlaşmanın tarafları hükmün Suriye'de uygulanmasını istemeleri durumunda, Suriye Medeni Usul Kanunu'nun 309. maddesinde ve o maddeden önceki maddelerdeki yabancı tahkim kararının uygulanmasını düzenleyen kurallar uygulanır.

Ancak, Suriye mahkemelerinin yabancı tahkim kararına ilişkin yargı yetkisi, Hukuk Muhakemeleri Usul Kanunu hükümlerine göre uygulama koşullarının kabul edilmesi ve uygulanması ile sınırlıdır. Ayrıca, mahkemenin yabancı tahkim hükmünün iptaline karar verme yetkisi yoktur. Fakat söz konusu iptal kararı, 1959 tarihli New York Sözleşmesi'nin 5. maddesi uyarınca kendi bölgesinde karara bağlanan tahkim kararları konusunda devlet mahkemelerinin yargı yetkisine girmektedir. Çünkü bu anlaşma yabancı tahkim kararını, yayınlandığı ülkenin hukuk sistemine bağlamaktadır. Yani, iptal davasını, yabancı tahkim kararının verilmiş olduğu devlet mahkemelerinin yargı yetkisi içerisinde sokmaktadır.

Böylece ister tahkim meselelerine bakma yetkisi olan mahkemeler açısından olsun, ister tahkimin kararının iptali davasına bakma yetkisi olan mahkemeler açısından olsun, isterse de hakemlerin hükmünün icra edilmesi açısından olsun, ticari tahkim ve uluslararası ticari tahkim arasındaki ayrım sadece teorikte kalmaktadır.

Suriye'de gerçekleşen her tahkim için veya anlaşmanın taraflarının tahkimde bu kanunun uygulanmasını seçtikleri durumda aynı Suriye tahkim hükümleri uygulanır.

Diğer hükümlere bakıldığında, etkisinin ortaya çıkması için tahkim anlaşmasının gerektiği şekilde yazılmasını şart koşan iki kanunun hükümlerin birbirine benzer olduğu görülmektedir. Ayrıca, hakemlerin seçimi, hakemlerin sayısının birden fazla olduğu durumda sayısının tek olmasının gerektiği ve hükmün hakemlerin oylarının çoğunluğu tarafından verileceği konusundaki hükümleri aynıdır.

Türkiye'deki Uluslararası Ticari Tahkim Kanunu ve Suriye Tahkim Kanunu, tarafları tahkim işlemlerine uygulanacak ya da anlaşmazlığın konusuna uygulanacak yasaları seçmekte serbest bırakmıştır.

İki kanuna bakıldığında tahkim süresi konusunda açık bir farklılık görülmektedir.

Suriye yasası tahkimin karar verme zamanını sınırlandırırken Türkiye kanunu, süreyi daha uzun tutup süreyi kesinleştirmemektedir.

Suriye kanunu tahkim süresinin 6 ay olduğunu, tahkimin bu süreyi üç ay daha uzatabileceğini ve taraflardan birinin talebi üzerine mahkemenin istediği süreyi yalnızca 3 ay uzatabileceğini belirtirken, buna karşılık Türkiye kanunlarında uluslararası ticari tahkim süresi, bir yıl olarak belirlenmiştir. Ayrıca Türkiye kanunu, taraflardan birinin talebi üzerine mahkemenin uygun gördüğü süre kadar uzatmasına izin vermektedir.

Her iki tarafın da yasasına göre tahkim kararına itiraz edilmesi için benzer şartlara uygun olarak tahkim kararının iptal edilmesi için dava açma imkânını sağlamaktadır.

Tahkimin kararının uluslararası bir sözleşmeye özellikle de 1958 New York Sözleşmesi'ne tabi olmaması durumunda, hakemlerin kararı uygulanması göre Suriye yasaları yetkili mahkemeyi, yürütme talebini reddedebileceği durumları sınırlandırmıştır. Bu durumlar şunlardır:

a- Anlaşmazlık konusu hakkında Suriye mahkemeleri tarafından önceden verilmiş bir kararla tahkimin çelişmemesi

b- Suriye Arap Cumhuriyeti'nde kamu düzenine aykırı hiçbir şey içermemesi

c- Aleyhine karar verilen tarafa hükmün doğru şekilde tebliğ edildiğinde

Türkiye yasaları, tahkimin hükmüne uygulama kararı verme veya uygulama talebini reddetme kararı verebileceği durumlar konusunda hâkime daha geniş bir alan açmaktadır. MÖHUK Kanunu'nun 61. maddesi, yabancı hakemin kararının icrası

başvurusunun yapıldığı durumları belirtmektedir. Bu durumların pek çoğu New York Sözleşmesi'nde bahsedilen durumlara uyumluluk arz etmektedir. Ancak bizi ilgilendiren şey, Suriye ve Türkiye, New York Sözleşmesi'ne taraf oldukları için her iki ülke, diğer bir ülkede verilen hakem kararını uygulamayı kabul eder ve ulusal hükümlere benzer bir icra etkisi ile tanımalarıdır.

Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri, tahkim anlaşmasının taraflarından birinin Suriyeli, diğerinin de Türk olduğunda, aralarında ticari meselelerin çözümünde tahkim konusunda anlaşma varsa hangi kanunun tahkimde uygulanacağını açıkça belirlemelerine bakılır. Tarafların tahkim için bir kanunu belirlediği durumda, belirlenen kanun uygulanacaktır. Ancak taraflar bir kanun belirlememişlerse tahkimin Suriye'de mi yoksa Türkiye'de mi olduğuna bakılır. Suriye'de yapılmışsa Suriye Tahkim Kanunu uygulanır. Tahkimin yeri Türkiye ise ve anlaşmazlığın uluslararası nitelikleri varsa, Uluslararası Ticari Tahkim Kanunu uygulanır.

İki kanun da tahkimin sıhhatini sağlamak için büyük ölçüde benzer prosedürler belirler. Ayrıca tahkimin oluşturulması, oturumları, ona yapılan itirazlar ve onun uygulanması gibi tahkim işlemlerine, tahkimin olduğu ülkenin mahkemelerinin müdahale konusunu açıkça sınırlar.

Nitekim tahkim konusunda yetkili mahkemenin rolü iki yasaya uygun olarak, anlaşmazlık konusunu ve hakem kurulunun objektif bir karara varıp varmadığını incelemekten tahkim kararının iptal edilmesi için belirlenmiş koşulları göz önünde bulundurmakla sınırlanmaktadır.

İki yasanın hükümleri arasındaki bu benzerlik ve ikisinin, taraflara; tahkim işleriyle anlaşmazlığın konusunda karar verecek olan kuralları seçme özgürlüğü vermeleri Suriyeli ve Türkiyeli yatırımcıların ve tüccarların üzerinde anlaştıkları ticari ilişkilerinin sonucunda ortaya çıkan anlaşmazlıkları gidermek için tahkimi seçmelerine imkân vermektedir.

Bu durum her iki taraf için de kabul edilebilir olup iki ülkenin yargısı ile uygulamalarında farklılık arz eden mahkemelerine başvurmadan kaçındırmaktadır. Ayrıca tarafları, iki ülke vatandaşlarının arasındaki birçok ticari işlemi engelleyen hukuki işleyiş konusundaki büyük bir endişeden kurtarmaktadır. Bu endişe Suriye ile Türkiye yargı sistemleri ve yasaları arasındaki farklılıklar ile iki ülkenin

vatandaşlarının bu yasaların hükümleri ve bu mahkemelere yapılan başvuruların sonuçları konusundaki bilgisiz olmasından kaynaklanmaktadır.

İki ülkenin vatandaşları arasındaki ticari ilişkilerle ilgili ihtilafları gidermek için tahkimin seçimi onlar nezdinde, başka ticari işlemlerde kullanılması ve iki ülke arasındaki ticaret ile yatırımı genişletmek için güvenli bir yol olacaktır.

KAYNAKLAR

- AKIN**, Pelin, “Uluslararası Tahkimde Çok Taraflılık”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, 2014, XVIII/3-4, s. 299-340.
- AKINCI**, Ziya, Milletlerarası Tahkim, Ankara, 2007, 2. Baskı, Seçkin Yayınları,
- AZİZOV**, Hakim, Uluslararası Ticari Tahkim, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, 2004.
- BALKAYA**, Bennar, Milletlerarası Tahkim Kanunu’nun Uygulama Alanı, s. 63, <http://www.balkaya.av.tr/files/MTK.pdf>.
- BALKAYA**, Bennar, Milletlerarası Tahkim Kanunu’nun Uygulama Alanı, <http://www.balkaya.av.tr/files/MTK.pdf>.
- Birleşmiş Milletlerin İnternet Sitesindeki Sözleşmenin Resmi Sayfası <https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=080000028012a925>
- CANDANER ELVER**, Nazan, Uluslararası Ticari Uyuşmazlıklarda Kurumsal Tahkimin Güncel Sorunları, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 2004.
- CARDUCCI**, Guido, “Yabancı Unsurlu Kararların Uygulanabilirliği” Uluslararası Uyuşmazlık Çözümünde Usul, Uygulamalar ve Güncel Sorunlar Sempozyumu, Ankara, Türkiye Barolar Birliği, 1. Baskı, Ocak 2009.
- DEDEŞ**, Sa‘deddîn Sâlih, “Kitâbu’t-Tahkîm fî Mecelleti Ahkâmî’l-Adliyye”, Uluslararası Tahkimle ilgili 16. Konferans, Birleşik Arap Emirlikleri Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, 2008.
- DÎB**, Fuad, “Tenfîzü Ahkâmî’t-Tahkîmî’d-Düvelî Beyne’l-Butlân ve’l-İksâ fi’l-İttifâkiyyeti’d-Düveliyye ve’t-Teşrî‘âtî’l-‘Arabiyyeti’l-Hâdîs” Mecelletu Câmi‘atü Dimeşk li’l-‘Ulûmi’l-İktisadiyye ve’l-Kanûniyye, Şam, 2011, XXVII/3, s. 55-103.
- EBU’L-VEFÂ**, Ahmed, et-Tahkîm bi’l-Kadâ’i ve bi’s-Sulh, İkenderiyye, Menşetü’l-Me‘ârif, 1. Baskı, 1964.
- Ekonomik Körfez Gazetesi, internet Sitesi: <https://goo.gl/4LVEWd>, (06.06.2010)
- Yeni Arap Gazetesi, internet Sitesi, <https://goo.gl/BcFyhg>, 5 /5/2014.
- el-‘ÎSÂ**, Abdulhanân, Şerhu Kânûni’t-Tahkîmî’s-Sûrî, Halep, 1. Baskı, 2011.
- el-ESEDÎ**, Yâsir Semîr, et-Tahkîmu’l-İhtiyârî, Şam, Suriye Baroları Yayını, 2016.
- el-KÂDÎ**, Hâlid Muhammed, Mevsû‘atü’t-Tahkîmî’t-Ticâriyyi’d-Düvelî, Kahire, Dâru’ş-Şurûk, 1. Baskı, 2002.
- EMEKE**, Uğur, Uluslararası Ticarete Tahkim Prosedürü, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Haziran 1999.

GODOLLAR, Göktan, “Milletlerarası Tahkim Kanunu’na Göre Tahkim Şartı veya Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları ve Hükümleri”, e-Dergi / ILSA, İstanbul, Mart 2007.

HAFÎZA, Haddâd, en-Nazariyyetu’l-‘Âmme fi’t-Tahkîmi’t-Ticârî, Beyrut, 2007.

JAN VAN DEN BERG, Albert, “Meâhidü’l-İ’tirâf bi Karârâtî’t-Tahkîmi’l-Ecnebiyye ve Tenfîzuha” Brüksel, Belçika, Birleşmiş Milletler Yayınları, 2010, ss. 1-2. http://legal.un.org/avl/pdf/ha/crefaa/crefaa_a.pdf

KILIÇ, KIZILBAĞLI, Gizem, Yasemin, “Milletlerarası Tahkim”, e-Dergi / ILSA, İstanbul, Nisan 2017, S: 2, <https://ilsaederji.com/2017/04/30/milletlerarasitahkim/> 5/6.

KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, İstanbul, Cilt: VI, 6. Baskı, 2001.

Lazkiye İlk İstinâf Mahkemesi Kararı, Esas: 1221, Karar: 224, İstinâf (Temyiz) Mahkeme Kayıtları, 2010.

NOMER, EKŞİ, ÖZTEKİN, Ergin, Nuray, Günseli, Milletlerarası Tahkim Hukuku, Cilt I, 3. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul.

ÖZEL Sibel, Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meselerleri,

ÖZSUNAY, Ergün, “Uluslararası Ticari Tahkimde Hakem Kararı”, Uluslararası Ticari Uyuşmazlıklarda Kurumsal Tahkimin Güncel Sorunları, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2004-16, İstanbul.

SÂ’İDÎ Selâm, “Suriyye ve Türkiyye bi Milyârâtin Dulârâtin li Ma’reketin el-Lâhikatin Sevdâ”, el-Arabiyyetü’l-Cedîd internet Sitesi, 2014, <https://goo.gl/BcFyhg>, (5.5.2014)

SÂVÎ, Ahmed, et-Tahkîm, 2. Baskı, Kahire, 2004.

ŞEFİK, Muhsin. et-Tahkîmi’t-ticâriyyi’d-düvelî, Kahire, Dâru’n-nahdâtî’l-‘arabiyye, 1999.

Tahkim Kararlarının Tanınmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Komisyonunun 1958 yılında New York’ta almış yapmış olduğu Uluslararası Ticaret Kanununu Anlaşması (UNCITRAL), Birleşmiş Milletler Hukuk Komisyonu Yayını, Viyana, 2015,

<http://www.uncitral.org>.

<https://www.uncitral.org/pdf/arabic/texts/arbitration/NY-conv/New-York-Convention-A.pdf>.

TANRIVER, Süha, “Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye’de Tenfizi Bağlamında Kamu Düzeninin Etkisi”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 17 (2011): 467-492.

<https://dergipark.org.tr/iuhmhmb/issue/9372/117400>

UNCITRAL Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu Hakkında Temel Bilgiler Kılavuzu, Birleşmiş Milletler, Viyana, 2013.

VÂLÎ, Fethî, Kânûnü’t-Tahkîm Beyne’n-Nazariyyeti ve’t-Tatbîk, İskenderiyye, 1. Baskı, 2007.

Yabancı Tahkim Kararlarının Tanınması ve Uygulanması İlişkin Sözleşme Kılavuzu, İnternet resmi web sitesi,

<https://www.jus.uio.no/lm/tst/un.arbitration.recognition.and.enforcement.convention.new.york.1958.html>,

http://newyorkconvention1958.org/pdf/guide/2016_NYCG_Arabic.pdf#page=335, <https://www.jus.uio.no/lm/tst/portrait.pdf>

1985 Yılı Uluslararası Ticari Tahkim İçin UNCITRAL Model Yasası (2006 yılına kadar yapılan değişikliklerle birlikte), Viyana, Birleşmiş Milletler Yayını, 2008.

1985 Yılı Uluslararası Ticari Tahkim İçin UNCITRAL Model Yasası (2006 yılına kadar yapılan değişikliklerle birlikte), Viyana, Birleşmiş Milletler Yayını, 2006, <http://www.uncitral.org>.

ÖZGEÇMİŞ

Benim adım Yasser Maarawi, 2005 yılında Halep Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldum, önce avukat sonra hakim ve bundan sonra özel şirketlerde hukuk danışmanı olarak çalıştım, Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimi aldım.

CURRICULUM VITAE

My name is Yasser Maarawi, I graduated from the Law Faculty of Aleppo University in 2005, first I worked as a lawyer and then a judge after that I work as a legal consultant in private companies. I have a master's degree from Gaziantep University, Faculty of Law, Department of Public Law.